

Obsah 1. ročníku

č. 1 // 13. 12. 1884

Provolání (-)		1
Statě z teorie hudební [I.]		
O notaci nepravidelných časoměrných tvarův (Δ)		2
DIVADELNÍ ZPRÁVY		2-4
Magelona (P.H.)	2	
Divadelní vlak (V.)	3	
Prodaná nevěsta (Δ), Fedora (P.H.)		
Gaskonec (-)		
Jaromír Kvítek (H.F.)	4	
Troubadour (Δ)		
CÍRKEVNÍ HUDBA		4
[Velehradská slavnost] (-)		
[evidence varhan] (-)		
ROZMANITOSTI		4
[zpěv jako povinný předmět na středních školách] (-)		
Repertoír Národního divadla v Brně.....		4

č. 2. // 20. 12. 1884

Statě z teorie hudby [II.]		
Pojem taktu (Δ).....		5-6
DIVADELNÍ ZPRÁVY		6-8
Zvony Corneville-ské, Hubička,	6	
Prodaná nevěsta, Giroflé-Girofla (sumárně Δ)	7	
Philippe Derblay (P.H.)		
Palackého třída číslo 27 (P.H.)		
Noc na Karlštejně (P.H.)		
Arturova lešť (P.H.)	8	
CÍRKEVNÍ HUDBA (-)		8
[skladatelé opravného směru...] (-)		
ROZMANITOSTI		8
[zřizování dámských odborů] (-)		
Kolik jest samohlásek (-)		
LISTÁRNA REDAKČNÍ		8

č. 3 // 27. 12. 1884

Stati z teorie hudby [III.]		
Harmonický spoj tercový (Δ).....		9-10
CÍRKEVNÍ HUDBA		10-11
Něco z historie varhan (.ll.)		
DIVADELNÍ ZPRÁVY		11-12
Donna Juanita,	11	
Prodaná nevěsta, Boccacio (sumárně Δ)		

Roháči (P.H.)	
Paličova dcera (-)	
Kajetán Tyl (-)	12
Jiříkovo vidění (P.H.)	
Kmotr Šmodrcha (P.H.)	
Noc na Karlštejně (P.H.)	
ROZMANITOSTI.....	12
[oznámení Výboru]	
P.T. pp. zpěvákům „Besedy brněnské“ (-)	
LISTÁRNA REDAKČNÍ.....	12

č. 4 // 3. 1. 1885

Stati z theorie hudby [IV.]	
[Harmonický spoj kvintový...] (Δ).....	13-14
Tristan a Isolda od R. Wagnera [I.] (-)	14-15
DIVADELNÍ ZPRÁVY.....	15-16
Netopýr,	15
Hubička (sumárně Δ)	
Cesta do Italie (P.H.)	
Jedenácté přikázání (-)	
Podskalák (-)	
Pařížský román (P.H.)	16
ROZMANITOSTI.....	16
[Koncert ve prospěch varh. školy] (-)	
[Koncert Vaška Kaňhala] (-)	
LISTÁRNA REDAKČNÍ.....	16
LISTÁRNA ADMINISTRACNÍ	16

č. 5 // 12. 1. 1885

Stati z theorie hudby [V.]	
[Spoj dom. čtyřzvuku s trojzvukem...] (Δ).....	17-18
Tristan a Isolda od R. Wagnera [II.] (-)	18-19
DIVADELNÍ ZPRÁVY.....	19-20
Námořní kadet,	19
La Traviata (sumárně Δ)	
Nevinně odsouzen (-)	
Válka v míru (P.H.)	
Naše ženy (-)	20
ROZMANITOSTI.....	20
[Haydnovo Stvoření] (-)	
Jak zpívá „čtenář“? (-)	
Ivančický zpěvácký spolek (-)	
[Sylvestrovská zábava v Přerově] (K.)	
LISTÁRNA REDAKČNÍ.....	20
LISTÁRNA ADMINISTRACNÍ.....	20

č. 6 // 19. 1. 1885

Stati z theorie hudby [VI.]	
Zmenšený čtyřzvuk (Δ).....	21-22
Tristan a Isolda od R. Wagnera [III.] (-)	22

CÍRKEVNÍ HUDBA.....	23
O nynějším stavu hudby chrámové v Brně [I.] (-)	
DIVADELNÍ ZPRÁVY.....	24
Starý ženich (Δ)	
Rodinná vojna (P.H.)	
Bibilotekář (P.H.)	
LISTÁRNA REDAKČNÍ.....	24
LISTÁRNA ADMINISTRACNÍ [soupis abonentů].....	24

č. 7 // 26. 1. 1885

Stati z theorie hudby [VII.]	
[Malý septimový čtyřzvuk...] (Δ).....	25-26
Jak posuzují němečtí spisovatelé R. Wagnera	
Podává K. Kobinger.....	26-27
DIVADELNÍ ZPRÁVY.....	28
Královnin krajkový šáteček (Δ)	
Zkouška státníková, (-)	
Politika v lese (P.H.)	
ROZMANITOSTI.....	28
[Německé listy o varhanické škole] (-)	

č. 8 // 2. 2. 1885

Tristan a Isolda od R. Wagnera [IV.] (Δ).....	29-30
Zpěv na středních školách (. II.).....	30
CÍRKEVNÍ HUDBA.....	30-31
O nynějším stavu hudby chrámové v Brně II. (=)	
DIVADELNÍ ZPRÁVY.....	31-32
Prodaná nevěsta,	31
Zvony Cornevillské,	
Starý ženich,	
Hubička (sumárně Δ)	
Svět nudy (-)	32
Jedenácté přikázání (P.H.)	
Starý vlastenec (P.H.)	
Naši spojenci (-)	
Roháči (-)	
ROZMANITOSTI.....	32
[Český koncert ve prospěch varh. školy] (-)	

č. 9 // 9. 2. 1885

Stati z theorie hudby [VIII.]	
[Rušení harmonických dojmů] (Δ).....	33-34
CÍRKEVNÍ HUDBA	34-35
O nynějším stavu hudby chrámové v Brně III. (=)	
DIVADELNÍ ZPRÁVY.....	35-36
V studni,	35
Marta (sumárně Δ)	
Sklenice vody,	
Kupec Benátský (sumárně P.H.)	36
Dva sirotci (P.H.)	

ROZMANITOSTI.....	36
[K českému koncertu ve prospěch varh. školy] (-)	
LISTÁRNA REDAKČNÍ.....	36
.	
č. 10 // 16. 2. 1885	
Zpěv na školách národních a měšťanských [I.] (O).....	37-38
Stati z teorie hudby [IX.]	
O intervalech (Δ).....	38
Obsah a forma díla hudebního [I.](-).....	39
DIVADELNÍ ZPRÁVY.....	39-40
Faust a Markéta (Δ)	39
Starý vlastenec (-)	
Vlast (F.H.)	40
Zvíkovský rarášek (P.H.)	
ROZMANITOSTI.....	40
Znějící souhlásky (-)	
č. 11 // 23. 2. 1885	
Zpěv na školách národních a měšťanských [II.](O).....	41-42
Stati z teorie hudby [X.]	
O skrytých oktávách a kvintách (Δ)	42-43
DIVADELNÍ ZPRÁVY.....	43-44
Faust a Markétka (Δ)	43
Syn člověka (F.H.)	44
Král Václav a jeho kat (-)	
ROZMANITOSTI	44
Pořádek II. (českého) koncertu (-)	
LISTÁRNA ADMINISTRACNÍ	44
[Soupis abonentů]	
č. 12 // 2. 3. 1885	
Zpěv na školách národních (Δ).....	45
Stati z teorie hudby [XI.]	
Roztržené harmonie (Δ).....	45-46
DIVADELNÍ ZPRÁVY.....	46-48
Čarostřelec,	46
La Traviata (sumárně Δ)	
Zabil svou ženu ,	
Zkrocení zlé ženy (P.H.)	47
Naše děvčata (P.H.)	
Jean Baudry (P.H.)	47-48
Othello (P.H.)	48
LISTÁRNA ADMINISTRACNÍ	48
[Soupis abonentů]	
č. 13 // 9. 3. 1885	
Zpěv na školách národních (Kašpar Pivoda).....	49
Stati z teorie hudby [XII.]	
O základním tónu a základních troj- a čtyř- atd. zvucích (Δ)..	50

Obsah a forma díla hudebního [II.] (-)	50
CÍRKEVNÍ HUDBA	
O nynějším stavu hudby chrámové v Brně [IV.](=).....	51
DIVADELNÍ ZPRÁVY.....	51-53
Poklad,	51
Troubadour,	
[O české opeře] (sumárně Δ)	51-52
Posestrima (P.H.)	52
Poklad (P.H.)	
Světa pán v županu,	
Z doby Cotillonův (sumárně P.H.)	52-53
[O referátech na činohru] Fr. Prav. Hnilička	53
ROZMANITOSTI.....	53-54
P.T. členům filharmonického spolku	
„Besedy Brněnské“ (JUDr. Frt. Hodáč,	
Leoš Janáček, PhC. Fr. Prav.Hnilička)	53
II. koncert ve prospěch varh. školy v Brně	
(Leoš Janáček)	54
[Koncert Besedy brněnské] (-)	
[II. koncert Hlaholu] (-)	
Redakci zaslané knihy a časopisy	
LISTÁRNA ADMINISTRACNÍ	54
[Soupis abonentů]	
Obsah [ročníku].....	54

Na ukázkou.

HUDEBNÍ LISTY.

Časopis věnovaný hudbě a umění divadelnímu.

Redakce: Staré Brno, klášterní nám. č. 2. Administrace: p. K. Fromm, Ferdinandova ul. č. 45, II. posch. (Rolnická pojišťovna.)
 Předplatné: Pro Brno 1 zl., mimo Brno s poštovní zásilkou 1 zl. 20 kr. na celou saisonu. Jednotlivá čísla 7 kr.

Vychází každou neděli v době zimní saisony.

Majitel a nakladatel „Fil. spolek Beseda Brněnská.“ Vydavatel a zodpovědný redaktor Leoš Janáček.

ROČNÍK I.

Brno, dne 13. prosince 1884.

Číslo I.

Provolání.

louho a toužně čekaná doba nadešla nám tedy přece: Národní divadlo naše otevřelo se Uměním! Skutek tento znamená pro Brno, pro veškerou Moravu novou dobu.

Aby byla co nejvýznamnější pro národ náš, odhodlali jsme se vydávat týdeník »Hudební listy«, jenž by po čas divadelní saisony stručně sice, ale nestranně a věcně referoval jak o opere, tak i o dramate, což v denních listech z různých příčin se diti nemůže. V úvodních člancích přináseti budeme pokud možno ukončené statě z theorie hudební, která v přemnohých partiích dosud jest nejasna, čím zavděčíme si zajisté ony kruhy hudební, jimž jde opravdu o jasné pojmy a řádné vědění. Rovněž sdělíme se p. t. čtenářstvem o některé méně známé a přece zajímavé momenty z historie a aesthetiky hudební.

Že nebude nám lze mlčeti o živých takměř otázkách časových, zvláště pokud se týkají snah našich vytečnickův, rozumí se samo sebou.

Svatým palladiem bude nám absolutní hudební umění. S tohoto hlediska pečlivě stopovati chceme, pokud ovšem skromné síly naše stačí, všechny nové zjevy hudební skladby, jež nám zaslány budou.

Že domácí, český jich ráz najde v nás velebitelů nejnadšenější, bohda skutkem dokážeme. Proto vřele hájiti a podporovati budeme naši českou školu hudební. Jen po hudební stránce všimati si chceme snah po opravě hudby církevní a zjevů sem spadajících.

Aby však hudební život náš měl zdravý a trvalý základ i pro budoucnost, rozhlédneme se také někdy po hudebním vzdělávání naší mládeže jak na veřejných, tak i soukromých ústavech.

Uznáváme, že nesnadný jest úkol, ježž na se břeme. Ale činíme tak jen po zralé úvaze a v důvěře, že upřímná snaha naše nalezne živého souhlasu ve vzdělaných kruzích vůbec, v hudebních však zvláště.

Předplatné na celou saisonu

(až do konce března 1885)

obnáší pro Brno . . . . . 1 zl. — kr.

„ mimo Brno i s poštovní zásilkou . . . . . 1 „ 20 „

Jednotlivá čísla po 7 kr. lze dostati v každém knihkupectví.

Za předplatitele se pokládá, kdo zasláné na ukázkou číslo podržel.

Statě z theorie hudební.

O notaci nepravidelných časoměrných tvarů.

Tyto rozpravy nemají býti »naší doktorskou hudební studií« ani »vysokou doktorskou hudební zkouškou«. Chceme toliko prostě poukázati na jednotlivé nesprávnosti a nejasnosti v nynější teorii hudební a je příhodně, jak to se směrem časopisu souhlasí, opravit.

Rythmické tvary v skladbách tvoří se z pravidla na základě taktu o 2, 3, 5, 7 i 9 dobách a o počtu dob dvojnásobek i trojnásobek těchto čísel.

Notace takových časoměrných tvarů jest snadná, je-li ten neb onen druh taktový pravidlem. Smísí-li se v tento pravidelný tvar jiný druh taktový, povstávají časoměrné tvary nepravidelné.

Běží nám nyní o sestavení pravidla, kterým se řídí notace těchto nepravidelných čas. tvarů.

A. Takt o 2 a dvojnásobkách tohoto čísla dobách. Notace těchto taktů jest zajisté všeobecně známá:

Nepravidelné čas. tvary povstávají dělením hlavní doby buď na 3, 5, 6, 7 atd. srovných 7dob. Notace těchto tvarů jest následující:

Volí se k této notaci druh not souhrnem větší časoměrné hodnoty.

B. Takt o třech a dvojnásobkách tohoto čísla dobách. Notace pravidelných čas. tvarů jest následující:

Nepravidelné časoměrné tvary povstávají dělením hlavní doby na 2, 4, 5, 7 atd. rovných dob. Obecně užívaná notace jest tato:

2. Volí se k této notaci druh not souhrnem menší časoměrné hodnoty

C. Časoměrné tvary na základě 5, 10, 20 taktových dob, jakož i na základě 7, 14, atd. dob užívají se zřídka. Nastává však nicméně otázka, jak by se i v těchto případech označovaly nepravidelné čas. tvary?

My bychom navrhovali nejen u 5 a 7dobého taktu, ale i u třídobého, by se volil druh not souhrnem větší časoměrné hodnoty. Docílena by tím byla jistá jednota, a bylo by o zbytečné »pravidlo« méně.

Rovnála by se:

Divadelní zprávy.

Dne 6. prosince 1884. Národním divadle zahájeny

v našem útulném v Brně známou Kolárovou tragedií, Magelonou. Sudně si o volbě tohoto kusu pro první slavnostní představení jak chceme, tolik zajisté musíme přiznati, že stavba kusu jeví routinovaného umělce, vládnoucího všemi efekty divadelními. Nejrozmanitější

scény účinně se střídají: královský hrad, salon šlechtičny, sprostá krčma, ulice; též v postavách je velká rozmanitost a rázovitost. Reč pak jest jadrná, náležitě zbarvená. Kus zvolen pro velectěnou hosti, genialní pí. Sklenářovou-Malou, jež z vodějí úlohy Magelony utvořila nejkrásnější výtvar umělecký. Chtíti snad pitevním nožíkem rozbíratí její výkon bylo by zajisté kritikářskou neskromností. Postačí, že na novo přeskvěle osvědčila svou dávnou pověst jako idealu české umělkyně. Máme jenom jedinou Ottilii-Malou! Netřeba zvláště připomínati, že pí. Malá byla předmětem nejsrdečnějších ovací. Obdařena stříbrným i skvostným vavřínovým věncem, kyticemi z prvých loží, a vyvolána bezpočtukrát, i při otevřeně scéně. Při tak významné události a slavnostní náladě nemůžeme toho obecnstvu ve zlé vykládati, ale myslíme, že by se tomu po příkladě velkých divadel mělo i u nás zabrániti; potlesk ten ruší zbytečně

illusi. Vedle tak zářící hvězdy ztrácejí ovšem ostatní umělci na svém lesku. Ale dlužno přiznati, že druzí herci elektrisování úchvatnou hrou pí. Malé snažili se po dokonalé souhře, by celá hra vyznívala v harmonický celek. Zvláště pochváliti jest p. Liera, jehož Rudolf II. jevil ve všem dokonalého herce. Pan Budil, Otto z Loosů, nebyl tentokrátě jaksí ve svém živle. P. Stocký pochopil dobře základní ráz úlohy Dona Césara, ale přece neškodilo by více uhlazenosti, vždyť Don César při vši zlotřilosti byl vznešeným šlechticem. Úlohy dámské sehrály pečlivě sl. Pospíšilova, Eva z Loosův, a sl. Povolných, Helena Milinská. Sl. Pospíšilova velice připomíná nám svůj umělecký vzor, svou sestru Mařenku od zemsk. divadla. Živému temperamentu slečninu patrně nesvědčí tragický pathos. Více umírněnosti v deklamaci by zajisté neškodilo. I menší úlohy (Sendivoje) byly dobře obsazeny. Dlužno však i episodistům věnovati slušnou péči, neboť právě tím, že každý je na svém místě, vznikne jednotlý, umělecký celek. Potěšilo nás, že většina herců vládne plynnou konverzací a správně přízvukuje. Přece však nemůžeme hned na počátku saisony nepřipomenouti, že důrazně žádáme, by dbali správnosti a ryзости mluvy všickni herci. Upozorňujeme, že v affektu přízvuk často se posunul z prvé slabiky, a poslední byly pádnými. I při důraze musí býti správně přízvukováno, nekryje se s přízvukem! — Nečiníme nikomu zvláštní výtky a prosíme, by tento náš skromný pokyn byl tak přijat, jak jest v nejlepší úmysle podán. Má-li býti naše divadlo posvátným chrámem domáčí Uměny, školou pravého vkusu, školou lahody a ryзости našeho nejdražšího pokladu, mluvy mateřské, jest na hercích, aby svědomitě plnili své vznešené kulturní poslání. A že tak se vskutku stane, toho právem můžeme se nadíti do našich nadaných, horlivých herců! —

P. H.

V neděli dne 7. prosince odpoledne dávana Šamberkova fraška Divadelní vlak. Je to čtyřaktová časová fraška velice průhledného děje, ale kořeněna vlasteneckými apostrofami, více méně dařenými vtipy a komickými situacemi. Pan starosta obce Skopovina nechce přese všeobecnou touhu občanstva vypraviti do Prahy divadelní vlak, poněvadž při poslední volbě poslanecké propadl. Avšak mladý, nedávno v obci usedlý lékař porazí důvody starostovy, který chtěje se v Prnze sejíti se svou dávnou milenkou, rázem povolí. Než v Praze nastane řada zápletek a překvapení, paní starostová přichází věci na kloub, z toho všeobecně pohoršení v obci, a pan starosta musí postoupiti úřad svůj mladému raznému doktoru, jenž stává se spolu jeho zetěm. Toť trest hry, která sehrána byla zdařile a s chutí, a obecně přijata hojnými salvami smíchu. Zejména rázný skopovinský kovář (p. Lier) a potrhlý krejčí (p. Poláček), sloupy to obecní rady, provedli své komické úlohy šťastně a působivě.

V.

One 7. prosince 1884. Prodaná nevěsta, komická opera od B. Smetany. Neúplný orchestr přehlušoval; tím nutil solisty i sbor mnohdy k nemírné síle. Dobré vyrovnání v síle k ostatním pp. solistům, hlavně při závěrech, koncích, a přesné dodržení taktu při sextetu, odporučili bychom pí. Budilové. Všeobecně upozorňujeme, by v případech, kde nutno na tentýž tón více slabik vyzpívati, bdělo se na správnou intonaci: Výška téhož tónu nemá se v nejmenším pozměňovati. Docílí se tím oně čarovně působivé lahody souzvukové. Chváliti dlužno živost v provedení a nadšení účinkujících: nejlepší to záruka skvělejší budoucnosti.

△

V pondělí dne 8. prosince večer dávana působivá Sardonova Fedora. Je to prototyp francouzského dramatu, se všemi přednostmi, nesoucími se

hlavně k provozování, i aesthetickými vadami. Trest je asi tato. Knežna Fedora Romanova miluje vašnivě Vladimíra Jariskinoviče, syna policejního guvernera v Petrohradě. Však tento její ideál je zhýralý hejssek, který svedl ženu Lorisa Ipanova, jenž ho postřelil v odlehlem domku. Fedora je všecka zoufalá nad smrtí milencovou a přísahá při jeho mrtvole pomstu vrahovi. Stopa vede na Ipanova. Ipanov pronásledován musí prchnouti z Petrohradu a obrátí se do Paříže. V Paříži setká se Ipanov s Fedorou, a puzení pravou náklonností zasnoubí se. Choť Ipanova mezi tím totiž umřela. Štěstí Ipanovo kalí jen jeho vyhnanství. Chce vrátiti se na milou Rus. Dovidá se, že hlavně neznámá jakás dáma strojí všecky proti němu pikle, a zavinila veliké neštěstí jeho hmotné i rodinné; statky jeho zabaveny, matka útrapami a lekutím zemř. br. skonav v žaláři. Konečně Ipanov dovidá se, že úhlavní jeho nepřítelkyní byla vlastní žena, Fedora. Hněv jeho obrací se proti ní, a ona, když všecky nejtklivější prosby byly marny, se jotravuje. Ipanov překonán její láskou smiřuje se s umírající Fedorou. — Tato látka, propletena nejrůznějšími situacemi, je spracována s výtečnou technikou Expositce, zauzení i konec svědčí o talentovaném dramatikovi, jenž dovede vyhověti požadavkům i nejraffinovanějšího obecnstva. Konveršace je plynná, hladká, — Představitelkou hlavní úlohy byla pí. Sklenářová-Malá. Do nejmenších podrobností promyšlená její hra byla vzácnou pochoutkou pro svátečně naladěného obecnstvo. Celá skupnice citův, od nejmenějšího až k nejprudšímu, nejněžnější láska i prudká nenávisť a divoká pomsta, vyjádřeny s nevyrovnanou umělostí, s nevystihlou psychologickou hloubkou. Ji stáli statně po boku p. Budil jako Loris Ipanov, v němž tentokrátě s radostí jsme poznali svého starého dobrého známého, a p. Lier jako hrabě de Sirieux, jenž oblíbenou figuru Sardonova prostředníka (viz také Pomorola ve Fernandě) velice hladce provedl. Slečna Pospíšilova provedla úlohu rozmarné hraběnky Olgy Sukarevovy velmi živě a efektně. Souhra byla mnohem živější než při prvním představení. Obecnstvo bylo vši hrou rozehřáto, a bouřlivě applaudovalo nejen váženou hosti, již se dostalo i tentokrátě z přední lože skvostného věnce, ale též ostatní účinkující. — Úprava scenická nevyhovuje. Malá nehoda s kulisou nebude se snad více opakovati. —

P. H.

9. prosince. Gaskonec, opereta. Hudba od Supé-a. Vytýkáme to, co při dobré vůli a energii kapelníka dá se lehce odstraniti. Jest to jistá hrubost ve zpěvném i nástrojném výkonu. Vždyť krásný tón vyžaduje lahodu, jemnost, klid, plnost a sílu, jež, za jakoukolivěk příčinou, nikdy nesmí se stupňovati v nemírnost. Sl. Procházková vynikla příjemným hlasem, případnou hrou a slušnou garderobou.

Ve středu, 10. t. m., uvedena na jevišti Schönthanova veselohra „Jaromír Kvítek“. — „Tempora mutantur et nos cum iis“ čili jak nám praví pí. Hrušková: „Člověk sní o růžích a probudí se s bramborem v ruce.“ Těmi slovy možno asi vyjádřiti jádro veselohry. Stálý ideál pí. Hruškové, Jaromír Kvítek, bývalý to kdys její láska studentská, nyní advokát, básník, kandidát do sněmu atd. jest kamenem, o nějž brká pan její manžel, svého řemesla punčochář. Domácnost pana Hrušky točí se dle soudův a mínění pana Jaromíra Kvítka. Romány tohoto básníka jsou evangeliem, pod jehož nátlakem drtí se blaho rodiny. Ale ten básník jest básníkem jen z řemesla, jinak protivníkem veškerého „lyrického cvrkání“, a tak objeviv poprvé se, již rozboří všechny vzdušné plány paní Hruškovy. — Základní svou myšlénku: postaviti snění proti skutečnosti, provedl básník duchaplně, okrášliv ji zamilovanými pletkami,

politickými tužbami národními, výstupy ze života, „veřejného mínění“, celkem tak, že veselohra ta s nádechem frašky jest zajímavá, hbitě v před se beroucí, pestrá obrazy, a srozumitelná i v narážkách také širšímu obecenstvu, ano někdy vzbuzuje i soucit, svěděc takto o bystrosti básníkův a znalosti efektů dramatických. Nevyniká ovšem svěžestí a duchaplností, ale baví a dojde pochvaly v každé saisoně. Hlavně třeba, by se poněkud mírnila hlavní osoba, pan punčochář, jinak výborný a zasloužilý herec. P. dr. Hovorka nemůže si vésti jako hejsek; jeho povolání jest již příliš samo sebou závažné, povzbuzující více k činu než k formalnostem. P. Budil pojal úlohu zcela správně a provedl ji se známou rutinou. A co pí. Hrušková? O toho roztouženého snilka! Ale, ale... musí nám to pověděti, jinak neuvěříme. Ostatně, rutina její je pěkná. Teprve nyní vzpomínáme p. Jaromíra Kvitku, jak si toho zaslouží. Čekali jsme na něho dosti dlouho, ať také počká. Ale teď se mu ukloníme a řekneme uctivě: Pane Kvitku, Vaše výkony zasluhují druhé místo, hned za panem punčochářem; na prvním místě jste se vynášel dosti na rozích, zde ze zdvořilosti ustoupíte. Z ostatních osob pochvaly zasluhují sl. Pospíšilova a sl. Povolných. Kdyby veselohra byla sehrána tak živě a čile, jak vystupuje sl. Pospíšilova ve své úloze, celá veselohra by nabyla rázu mnohem ztepilejšího. Sl. Povolných jest roztomilé poupátko — ale trochu stereotypní. Docela jsem zapomněl na mladého pana Hrušku. I jemu náleží čestná zmínka, ale odpustí, vždyt ví, že jen neskromní se tlačí do popředí. — Jestě slovíčko, vědí-li pak naši páni herci, co povídá Josef Durdík o deklamaci, a hlavně o šetření jazyka na prknech? Máme stále po nápravě volati? V Brně čítíme již po česku, nehyzděte nám forem jazykových!

H. F.

II. prosince. Troubadour, opera od Verdiho. Provedení lze nazvati šťastným. V prvé řadě vynikl p. Kroupa jako hrabě Luna velmi lahodným hlasem, sl. Součková správným zpěvem a pí. Budilová dobrou hrou. P. Kompit uspokojil více než v Prodané nevěstě. Dotykáme se zvláště 1. unison; není snadné provésti v ensemblu správně a dobré unisono. Očekáváme od železně vůle kapelníkovy, že toho docílí. Třesnou intonací sesiluje se tentýž tón ve sboru a orchestru v silu neodolatelnou. Jaký dojem jest opácný netřeba podotýkati. 2. Přílišné tremolo pí. Budilové jest až melodicky chybné. 3. Sbor žalární má býti piano: nekleslo by se pak tak nápadně. 4. Jest velmi žádoucí, by i na plakátech označen byl regisseur. △

Církevní hudba.

Velká Velehradská slavnost se blíží a dosud o hudební části na příslušném místě nerozhodnuto. V prospěchu tak důležité věci pobádáme povolané kruhy, by vyřídily jednu z nejdůležitějších otázek slavnosti.

Česká církevní hudba celému slovan-skému světu předvádí se u té příležitosti — a dosud ani té nejmenší přípravy.

Obracíme se k pp. ředitelům kůřů a varhaníkům, jak městským tak i na venkově, s vřelou prosbou, by nám laskavě

na korrespondenčním listku odpověděli na následující otázky, týkající se hlavního nástroje církv. hudby; varhan.

1. Od koho jsou místní varhany stavěny?
2. Jakým nákladem?
3. Kolik mají manualů?
4. Kolik znějících registrů?
5. Kdy a kým jsou opravovány?
6. Jakým nákladem?
7. Od koho jsou převzaty?

Prosbu tuto vyslovujeme za účelem veledůležitým.

Rozmanitosti.

Nebylo by záslužno, vděčno a prospěšno učiniti vyučování zpěvu i na gymnasiích a realkách povinným předmětem?

1. Odporčuje se to z estetického stanoviska; neboť na žádných jiných představách zákony, jimiž se každé krásno řídí, nelze tak jasně a přehledně vyvoditi, jako na hudebních. Vzdělávání hudební jest nejlepší přípravou ke studiu estetickému.

2. Odporčuje se to z paedagogického stanoviska. Jiná jakost hudebních představ činí vyučování zábavným.

3. Umožňuje se to i z finančního stanoviska; neboť nevzejdou tímto zavedením značnější výdaje při služném učitelově.

Repertoire

„Národního divadla v Brně“.

Ředitelstvem J. Pištěka.

V sobotu dne 13. prosince: Hubička. Op. ve 2 jedn. od B. Smetany.

V neděli dne 14. pros. odpo. při snížených cenách. Začátek o 1/24. hod. **Palackého třída č. 27.** Žertovná hra ve 4 jedn. od F. Šamberka.

V neděli dne 14. prosince večer: Zvony Cornevillské. Kom. opereta ve 3 jedn. od Planqueta.

V pondělí 15. pros.: Noc na Karlštejně. Pův. veselohra ve 3 jed. od J. Vrchlického.

V úterý 16. prosince: Arturova les. Veselohra ve 3 jedn.

Ve středu 17. pros.: Prodaná nevěsta. Komická opera ve 3 jednáních od Bed. Smetany.

Ve čtvrtek 18. prosince: Giroflé Girofla. Kom. opereta ve 3 jedn. od Lecocqua.

HUDEBNÍ LISTY.

Časopis věnovaný hudbě a umění divadelnímu.

Redakce: Staré Brno, klášterní nám. č. 2. Administrace: p. K. Fromm, Ferdinandova ul. č. 45, II. posch. (Rolnická pojišťovna.)

Předplatné: Pro Brno 1 zl., mimo Brno s poštovní zásilkou 1 zl. 20 kr. na celou saisonu. Jednotlivá čísla po 7 kr. lze dostati v každém kněhkupectví.

Vychází každou neděli v době zimní saisony.

Majitel a nakladatel „Fil. spolek Beseda Brněnská.“ Vydavatel a zodpovědný redaktor Leoš Janáček.

ROČNÍK I.

Brno, dne 20. prosince 1884.

Číslo 2.

Statě z theorie hudby.

Pojem taktu.

oby vzhledem k délce mohou býti rovny neb nerovny.

Přirovnáváním takovým vzniká poměr, jemuž v theorii veškerých umění říká se tvar, forma.

Tento tvar skládá se z měr časových: důsledně jej tudíž nazýváme časoměrným tvarem.

Vládne-li úpravě časoměrného tvaru jistý zákon, povstává rythem. Zákonem rovnosti dob povstává zvláštní případ rythmu: takt.

Nerovné doby, mají-li míti význam aesthetický, musí býti úměrny, což spadá v pojem rythmu.

Rythem jest pojem nadřaděný, takt pojmem podřaděným.

Každý takt jest rythemem, každý rythem však není taktem.

Z pojmu úměry již následuje, že veškeré rythmické tvary tvoří se na základě taktových tvarů. Správnost rythmických tvarů závisí na správnosti taktových tvarů; proto ta velká důležitost taktu.

Takt dělíme dle počtu dob z kterých se skládá na dvou-, tří-, čtyř- atd. doby. Tyto doby mohou býti buď

I povstává takt:

				atd.
$\frac{2}{2}$	$\frac{3}{2}$			
$\frac{2}{4}$	$\frac{3}{4}$	$\frac{4}{4}$		
$\frac{2}{8}$	$\frac{3}{8}$	$\frac{4}{8}$	$\frac{5}{8}$	$\frac{6}{8}$
$\frac{2}{16}$	$\frac{3}{16}$	$\frac{4}{16}$	$\frac{5}{16}$	$\frac{6}{16}$
			$\frac{6}{16}$	$\frac{8}{16}$
			$\frac{6}{32}$	$\frac{8}{32}$

Z pojmu taktu následuje, že nejméně dvou dob zapotřebí ku taktu.

Velký počet dob důmyslně skládáme ve skupiny o stejném počtu rovných dob a nabýváme tím přehledu nutného.

I možno nám nyní tvrditi, že značky, jako: C C $\frac{3}{4}$, $\frac{6}{8}$ atd. neoznačují jen jediný takt.

Tak znaménko C jest znakem taktu čtyř- ($\frac{4}{4}$), osmi- ($\frac{8}{8}$), šestnáctidobého $\frac{16}{16}$ atd.

Toto skládání taktových dob ve skupiny má velikou důležitost, spojíme-li tyto s jistým přízvukem.

Přízvučnost má se však pojímat o sobě a pochybeno, vmíchává-li se v pojem o taktu. Že jest přízvučnost jeden z hlavních činitelů při tvoření rytmických tvarů, netreba podotýkati.

Srovnajme jen tyto dva případy o taktu $\frac{3}{4}$ a $\frac{6}{4}$

Přízvukem rozdělí se takt $\frac{6}{4}$ ve dvě skupiny o třech čtvrtích, takt $\frac{3}{2}$ však ve tři skupiny o dvou čtvrtích.

V obou případech jest však fakticky takt šestidobý.

Žádný hudební pojem tak různých a nesprávných výkladů nevyvolal, jako pojem o taktu.

Jednou jest takt měřítkem časovým; po druhé množství rytmických částek tvoří druh taktu; jinde mluví se o rytmu taktu: zajisté v nějakém přenešeném toho slova významu; dr. Schütze zaměňuje takt s rytmem; A. B. Marx uznává stejné doby za podstatu taktu, definice jasné však nepodává.

Správnou definici má dr. Josef Durdík ve »Všeobecné aesthetice«; avšak neužilo se jí ani v nejnovějších nákladných vydáních různých »škol«.

Ukončujeme podáním definice rytmu o taktu. Rythem jest časoměrný tvar, který se skládá z úměrných dob. Takt jest časoměrný tvar skládající se z rovných dob.

»Zpomeňme,« praví dor. J. Durdík, »že rythemus se skládá z prázdných dob, — k obsahu ani dost málo nehledíme. Kdo to nedovede, nepojme nikdy podstatu rytmu.« Δ

Divadelní zprávy.

Zvony Corneville-ské, opereta od Planquettea. „Rondeau Valse“ p. Kroupův nalezl nejděčnější posluchačstvo. Plynulý, unylý ná-
pěv, cantilena, jest velice přiměřený jeho měk-
kému a při tom plnozvučnému hlasu. P. Kroupa
jest bez mála jediný, jenž rozumně hospodář-
se silou svého hlasu: existují pro něj zna-
ménka dynamická. Sl. Procházkova jest roz-
marnou ve své úloze, „že prý, že prý —“ ta
píseň u ní dobře zněla. Litujeme, že nemožno
něco podobného říci o sl. Pištěkové. P. Lier
hral Gaspara pravdivě. V neděli 14. prosince.

Hubička opera od B. Smetany. Provedení
bylo co do zpěvné části všeobecně dosti zda-
řilé. Sl. Součekova obzvláště druhou ukolébavku
s vřelým citem přednesla. Výjev mezi prvou a

druhou ukolébavkou jest psychologicky dosti
složitý a doporučovali bychom jej hloubavému
studiu. Orchester má však též onen secundový
čtyřzvuk na fis co možná jemně nasaditi:
ten obrát v myšlenkách jest případně tímto
souzvukem vyjádřen. Sbor „Ti jsou stvoření
pro sebe“ má býti jako na obrázku oním jem-
ným pozadím, z kterého zřetelně vystupuje
známé milostné ukončení duá. Přímo trapně
působil na nás sbor podloudučků. „V tichu
hlubokém“ se netajeným fortem zpívá! Mno-
hem účinněji než v „Prodané nevěstě“ vystu-
puje orchester v Hubičce. Jest on stejnomocný
činitel a ztrácí se v jeho moři mnohdy bez-
významné melodické fráze pěvců: i měli bychom
nezbytně žádati obsazení orchestru dle parti-
tury. Jak dalece se tomu vyhoví? 13. pros.

Prodaná nevěsta (po druhé) komická
zpěvohra od B. Smetany. Zaznamenáváme valný
pokrok k lepšímu v celkovém dojmu. Orchester

částečně doplněný není dosti ještě sehrán; obzvláště to bylo pozorovati při polce finale I. a známém: „Zdaleka pane jsem“. P. Polákův výkop hudební nedá se posuzovati. Vždyť n. p. ani jediný tón písně: „Každý jen tu svou“, nezněl jak jest notován. Distonovalo se až na půl tónu výšky. Doporučujeme důkladné opakování partu mezzafortem při nějakém nástroji. Sextetto neladilo ještě tak, jak bychom si toho přáli. Když by každý z p. t. pěvků a pěvců nejdbedlivější pozor dával na dobrou intonaci tónu, jenž tvoří oktávu neb unisono s některým jiným hlasem, pak by se docílilo nejčistšího dojmu souzvuku. Tyto oktávy a unisona musí naprosto ladit i má tudíž každý z účinkujících tato místa znáti. N. př. po druhé koruně e dohazovačovo s e Krušiny a Ludmily a p. dále. Sextetto stojí za tak bedlivé studování. Ve středu dne 17. pros.

Giroflé-Girofla, opereta od Lecocqua. Sl. Pichertova má slabý ale dosti lahodný hlásek; ať se však vynasnažuje souhlásky správněji vyslovovati. Že hudebně uměleckého významu tato opereta úplně postrádá jest „nad slunce jasné“. Ve čtvrtek dne 18. pros. △

V pátek, 12. t. m., dáváno poprvé **Philippe Derblay** od G. Ohneta. Francie, pod níž Francouz rozumí vlastně Paříž, krácejíc dosud v čele civilisace řeší směle zapletené otázky moderní společnosti. Palčivé otázky ty odrážejí se, jak přirozeno, i ve plodech slovesných, ať u blížených, dramate a romanu. Ne poslední místo přísluší G. Ohnetovi, jehož znamenitý román *Na hutích* (Le maître de forges) právě vychází i v jazyku českém. Řeší v něm způsobem velice napínavým a všeobecně uspokojujícím problem, jak povstane na rumech přežilé aristokracie rodové i naduté bourgeoisie, prosté všech vznešených ideálů, nová aristokracie duchová, smíšením se zdravé krve obou těchto nedochůdčat. Zpracování dramatické látky té jest živé, efektní; je to skutečné drama, a nikoliv jen prostý obraz pařížských mravů, jak udáno na divadelní ceduli. Pochopujeme úplně, že tento kus doznal všude tak velikého úspěchu. Provedení této zajímavé novinky dlužno nazvati celkem zdařilým. Titulní úlohu provedl velmi dobře p. Budil vystih úplně šlechtetnou a hrdou povahu selfmademana Derblaye; p. Lierův Moulinet byl rozkošný šosák; p. Stocký učinil svou hrou nesympathickou úlohu vévody de Bligny aspoň poněkud záživnou, jeho maska byla velmi případna. P. Hallovi nebylo v úloze barona de Préfont jaksi voľno. Hlavní dámské role byly v osvědčených rukou sl. Pospíšilovy, Claire, a sl. Povolné, Suzanne. Sl. Pospíšilova dostala se zvláště v druhé polovici do pravého proudu a sehrála úlohu až do konce velmi účinně. Sl. Pospíšilova a Povolná měly také vybrané toi-

letty. To nelze tvrditi o pí. Hallové, baronce de Préfont, a sl. Pištěkové, Athenoi, dceři bohatého Moulineta. Nemůžeme ovšem chtít, aby naše herečky šustěly jen samým hedbávím a leskly se pravými démanty, ale je to přece jen prohřešením se proti intenci skladatelově, když u dámy, jež dle svědectví všech závodí se svými družkami v báječné nádhře toiletty, možno neozbrojeným okem takoka spočísti stehy na životě. Bohužel nelze nám ani hru vévodkyně pochváliti. — Garnitura v saloně tentokráté již uspokojila. P. H.

V neděli odpoledne, 14. t. m., poprvé **Palackého třída číslo 27.** původní žertovná hra ve 4 odděleních od F. F. Šamberka. Recept pro takové kusy je velmi jednoduchý. Svať do jednoho hrnčeka otřepané pouliční i politické vtipy, sved' všechny jednající osoby na jeviště, aby se mačkaly jako slanečkové, zavři dohromady vždy nějaký párek, spíšej melu a nešetří ran. Aby pak byla regrace tím větší, opakuj vše od repetice a účinkem se nemineš, publikum se může smíchy popukat, herci sami se smějí; inu hotová krejcarová komedie! Ohražujeme se rozhodně proti tomu, by našemu vši úcty hodnému lidu, jenž při tomto odpoledním představení sám naplnil všecka, i nejpřednější místa předkládala se taková strava. Kus tento jest nejslabším kusů Šamberkových, nejen že se ti zdá, jakobys viděl dávne známé situace, nýbrž spisovatel sám sebe opisuje!! Proto myslíme, že kus dáván poprvé a **naposled!** P. H.

V pondělí, 15. t. m., poprvé **Noc na Karlštejně**, původní veselohra ve třech jednáních od Jar. Vrchlického. Byli jsme proti této novince Vrchlického jaksí předpojati, neuspokojil nás na prknech ani jeho Odysseus, ani četba Sudu Diogenova. Ale k našemu překvapení nedůvěra brzo ustoupila nelicnému uznání, kus nás překvapil. Tvrdíme s plným přesvědčením, že *Noc na Karlštejně* jest platným obohacením našeho repertoiru, dobrou veselohrou. Nelze ovšem popřít, že jako každé dílo mladého dramatika, má ve stavbě některé, základní vady, ale mnohým zajisté lze odpomoci hladším provedením, pečlivostí režisérovou. Prvá dvě jednání sehrána příliš zdouhavě, tak že velmi vybrané obecnstvo bylo dlouho na váhách, nehraje-li se vlastně činohra. Ale od druhého jednání se rozehrálo a neskrblilo potleskem. Režisérova tužka mohla snadno zmírniti opakovaný výrok krále cyperského Petra o relikviích, jenž zněl pomalu jako blasfemie. I scenická úprava byla na závadu nezkalenému požitku. Velice divně se vyjímala na novém nádherném hradě Karlštejně porouchaná zeď, nepříznivý dojem činilo, že vladaři s družinou plížili se na nádvoří hradní úzkou uličkou jako zloději. Upravení jeviště mezi jednotlivými jed-

nánými trvalo příliš dlouho. Myslíme, že sl. ředitelství povšimne si tohoto pokynu a brzo postará se o nutnou nápravu. Výkonní umělci také mohou reпрisí, očekáváme, že se jí brzo dočkáme, přivésti veselohru k mnohem větší platnosti. Byť by i základní ráz krále Petra byl bonvinvantský, tož král ve století XIV. není přece hejskem moderním! I maska není jistě dobře volena, jakoby J. K. M. pan Petr vykročil z „Giroflé-Girofla“. — Panoš Pešek Hlavně je ovšem úzkostlivým, ježto čin rozmarné Aleny přičí se jeho povinnosti, ale nikoli bázlivcem, pro nějž by milující dívka jistě nepodstoupila takého dobrodružství. P. Gabriel je talent. Ostatním hercům přísluší všecka naše chvála. Toliko dovolili bychom si upozorniti p. Budila, že jeho černý vlas káže ze lži císaře, že ve starostech vladařských již sešedivěl. Karel páně Budilův je nám sice sympathickým, ale kus sám ho žádá starším. — Jest nyní jistě chvalitebným zvykem, že osoby historické představují se skoro s fotografickou věrností, proti ní prořešil se p. Ryšavý představuje Arnošta z Pardubic s vážným šedým vousem, na soudobých vyobrazeních jest bezvousým. — Bylo by si přáti, by na ceduli byl uveden režisér a též i konec představení, pak by se snad neprotáhla hra až do 10 hodin. — V některém příštím čísle pokusíme se o stručný aesthetický rozbor této velezajímavé novinky. P. H.

V úterý, 16. prosince, poprvé **Arturova lešť**, veselohra ve třech jednáních od Chivota a Durua. Je to lehká veselohra rázu fraškovitého. Základem jejím jest obvyklé qui pro quo, pán chtěje uniknouti své milence převléká se do livreje svého sluhy, Arturova lešť, z čehož vzniká celá řada rozmarných zápletek. Kus sehrán hladce, ač by snad ještě poněkud živější tempo nebylo škodilo. Pan Halla, jako bohatý ale jednoduchý koželuh Madoulard, byl ve svém živle. Druhou hlavní komickou roli měl p. Poláček, sluha Benoit. Statně si vedli tolikéž p. Lier, ruský morous hrabě Ursakov, a p. Budil, attaché Leopold de Pontbrisé. Sl. Pospíšilova byla v úloze záletné baronky de Saint Colombe rozkošná, a sl. Povolná byla také milá naivní Cecile. Vůbec všickni účinkující poctivě závodili o to, by bránice P. T. publika neměly téměř ani chvíli oddechu. Sem tam bylo sice přeháněno, ale to kusům podobného rázu mnoho neuškodí. Co však jim rozhodně škodí je kostrbatá řeč, která je neustále na štíru s předváděnými rozmarnými situacemi. Proč nebyl kus předveden v plynném a vtipnými nápady bohatém překladě p. Sokolově? Proč neuvedeno, aspoň na potupu, jméno dovedného p. překladatele? — P. H.

Církevní hudba.

Proč se vyhýbají skladatelé ve směru opravném bez mála všem vymoženostem moderní harmonie? Vždyť tyto tonové poměry o sobě nevypudily onen svatý klid ze skladeb církevních. Harmonie nebyla účelem skladeb slohu Palestrinova; vždyť byla výslednou z práce kontrapunktické (oprové) a v poměru k nynější harmonii i chudou. Chtíti tou výslednou harmonii ohraditi se naproti bohatým pramenům nynější samostatné harmonie, bez onoho známého vzorce imitačního, znamená nevědomost — se vzorcem imitačním povstává bezduché napodobování.

Rozmanitosti.

Povzbuzujeme pěvecké spolky naše ku zřizování odborů dámských. Smíšený sbor umožňuje rozmanitější repertoar a tím i čilejší život spolkový. Vzpomínám si na probudilý Rožnov, kdež slyšel jsem při odhalení pomníku Palackého velký smíšený sbor. Dámy byly v krásném národním kroji valašském. Zdaž trvá dosud onen sbor? Zaznamenáme s ochotou každé zřízení dámského odboru.

Kolik jest samohlásek? Sesílením toho nebo onoho shorku tónu, mimo základný povstává samohláska. Samohlásky rozpadají dle hlavního tvaru v ústech uzavřeného vzduchu ve tři druhy

I	II	III
	e	i
a (temné)	e	y
	o	u

Každá i dosti nepatrná změna tohoto tvaru kterýmkoliv mluvidlem, má za následek sesílení jiného shorku: tím povstává však též změna na samohlásce. Jak různých máme ve všech jazycích těch e, ö, ai a p. těch i, y!! V podstatě dlužno bráti každé jiné zabarvení za samostatnou samohlásku; i není jich tudíž pět, ale mnohem větší počet Hlavně povoláním kruhům hereckým na pilném studování našeho českého e, i, y a p. má záležeti. (Helmholtz, »O pocitech hudebních.«)

Listárna redakční.

Denní listy uctivě se žádají by laskavě otisky prosby k pp. ředitelům kůru a varhaníkům z čísla I. „Hudební listů,“ pod záhlavím „Církevní hudba“.

HUDEBNÍ LISTY.

Časopis věnovaný hudbě a umění divadelnímu.

Redakce: Staré Brno, klášterní nám. č. 2. Administrace: p. K. Fromm, Ferdinandova ul. č. 45, II. posch. (Rolnická pojišťovna.)

Předplatně: Pro Brno 1 zl., mimo Brno s poštovní zásylkou 1 zl. 20 kr. na celou saisonu. Jednotlivá čísla po 7 kr. lze dostati v každém knihkupectví.

Vychází každou neděli v době zimní saisony.

Majitel a nakladatel „Fil. spolek Beseda Brněnská.“ Vydavatel a zodpovědný redaktor Leoš Janáček.

ROČNÍK I.

Brno, dne 27. prosince 1884.

Číslo 3.

Stati z theorie hudby.

Harmonický spoj tercový.

žitím prvního chromatického tónu v tonině dorické započíná období chromatické hudby třeba jen v melodickém ohledu.

Bylo by zajisté velmi vděčno stopovati vznik jednotlivých chrom. souzvuků, stopovati jich význam jako stupňů v tonině.

Nových a vždy nových dokladů bychom takto nabyli, že přití se o diatonickou a chromatickou hudbu, jest již dávno nečasno.

Není též více zapotřebí dokazovati, že enharmonická změna má jen slovný, ale nikdy hudební význam. Netřeba se jí tudíž lekati; ba naopak: při té »volnosti ideje hudební« doporčuje se ku krocení divokosti v rozličných »vycházkách a zakončeních hudebních.«

Vyslovujeme se takto jen mimochodem označující tím stanovisko naše v nauce o harmonii hudební.

Veškeré harmonické spoje mohou býti buď

1. tercové,
2. kvintové nebo
3. sekundové;

a to, vzhledem k prvnímu souzvuku, směrem nahoru i dolů. Připomenem-li ještě, že do-
tčené stupně mohou býti i alterovány, jest těmito třemi druhy spojů celá nynější nauka
o harmonii hudební vyčerpána. Harmonické spoje mají aesthetický význam formy vy-
rovnání.

Tato uskutečňuje se zákonem, že každý méně libozvučný poměr mel. roz-
vádí se v nejbližší libozvučnější.

Tyto mel. poměry vznikají nastoupením druhého souzvuku: a vystupují nejvíce ony
všech tónů prvního souzvuku ku nejsilnějšímu tónu (základnému tónu z pravidla),
nastupujícího souzvuku.

I jsou to:

- poměr 1. velký septimový, který se rozvádí v libozvučnější oktávu,
" 2. " sextový, " " " " " kvintu,
" 3. " kvartový, " " " " " terci,
" 4. " sekundový, " " " " " primu neb terci,
" 5. velikosti tří celých tónů, který se rozvádí v libozvučnější kvintu nebo kvartu,
(V prvním případě má tento poměr význam zvětš. kvarty, v druhém však
malé kvinty.)

poměr 6. velikosti půldruhého tónu, který se rozvádí v libozvučnější vl. terci,
 " 7. " čtyř celých tónů, " " " " " vl. sextu neb
 vl. kvintu,
 (V prvním případě jest významu zvětš. kvinty v druhém ve významu
 malé sexty.)

poměr 8. velikosti půl tónu, který se rozvádí v libozvučnější vl. sekundu,
 " 9. Libozvučné poměry vl. terce, vl. kvinty a oktávy zůstávají, když se neraší.
 Provedme na základě tohoto všeobecného pravidla spoj tercový v případě
 1. když oba souzvučky jsou základními trojzvučky.

Prvý trojzvuk, ať i za různých okolností, jest dán; druhý nastupuje. I dlužno určití ony vynikající poměry základného tónu druhého souzvučku ku všem tónům prvního souzvučku.

Príklad a) 1. Základný tón III. stup. k tónu tenorovému I. stup. tvoří terci, která zůstává.
 2. " " " " altovému " " oktávu, " " "
 3. " " " " sopranovému " " sextu, která se roz-
 vádí ve kvintu III. stup.

Tím jest spoj proveden, vyrovnání obou souzvučků jest přirozeno, dobré a správné.
 Príklad b) 1. Základný tón VI. stup. k tónu tenorovému I. stup. tvoří septimu, jež se
 rozvádí v oktávu VI. st.

2. Základný tón VI. stup. k tónu altovému a sopranovému I. stup. tvoří kvintu a terci, jež zůstávají.

Spoje tyto jsou jasné a odůvodněné.

Nevyhovuje-li kterýkolivěk harm. spoj zákonu vyrovnávacímu, není »povedený«, »mohl by býti lepší«, dal by se »opravití«.

Věru zajímavá to práce zkoumatí i sebe bohatší harm. spoje. Na pomáhá sice při posudku vytříbený subjektivný vkus, ale nerozhoduje více! △

Církevní hudba.

Něco z historie varhan. Jak známo zaslány první varhany západoevropské císařem Konstantinem Koprnyem kolem roku 755 Pipinovi, které postaveny v Compiegni. Byly tehda nástrojem pro pěsti, jimiž se pouze intonovalo. Jich užitečnost a vhodnost byly příčinou, že rychle rozšířily se po Francii, Anglii, Itálii a střední Evropě hlavně pomocí mnichů, kteří byli varhaníky a varhanáři zároveň. Právě tato sloučená činnost měla v zápětí, že k domácímu cviku hotoveny varhany en miniature, při nichž, protože obmezený prostor nedovoloval roztahovati se, hleděno více k zdokonalení vnitřní mechaniky a docíleno takto nástroje pro hru prstem. Podobný strojek scházal v málokteré zámožnější domácnosti. Dante mluví o něm jako o věci velmi známé (1265).

Na těchto domácích varhanách vycvičeny prsty a myšlení hudební, kteréžto umělosti později přeneseny na varhany kostelní, zatím pro hru prstovou pozměněné, což stalo se nejdéle do r. 1400, kdy zároveň povstal nebezpečný rival v klavichordu, jenž pomálu varhany z domácností vytlačil. Nicméně měly všechny tyto nástroje klávesové společnou literaturu až do konce 17. věku. — Hlasů znějících nebylo tehdy množství veliké. Varhany dómu brescianského, jedny z největších, měly kolem r. 1600 12 rejstříků, u sv. Marka v Benátkách 9. Pro pedal, během 15. věku zobečnělý, nebylo zvláštních píšťal. Připojován k hlubším hlasům manuálu a sesilován principalem spezzato (děleným). V Itálii totiž rádi dělili rejstříky v sopran a bas, čím nahražován druhý manuál, v Němcích od r. 1500 již dosti známý. Hrálaf tedy pravá ruka jiným rejstříkem než levá. Zajímavo jest, že flauty do plného stroje nebrány; platily za »mimořádné hlasy«, které míseny s principalem a oktávou. Tím ovšem byl dojem celkový říznější onoho varhan ně-

meckých, které záhy opatrovány hromovými basy a sytými rejstříky.

Na to vše poukazují také skladby mistrů italských oné doby, z nichž mnohé, ač »pleno« předepsáno jest, plného stroje našeho nesnesou. Odpovídá tehdejšímu plenu spoj hlasů principalových (principal, oktávy a kvinty) s 32' basem a kopulí pedalovou, což platí hlavně pro skladby velmistra 17. věku, G. Frescobaldiho.

Objem manualu sahal od C—c" nebo a" s hlubšími, jak praveno, píšťalami principalu děleného pro sesílení pedalu.

Výška tónů absolutní (ladění) byla nestejná; rozdíl mezi jednotlivými varhanami činil až i kvartu. Arnold Schlick, varhaník v Heidelberce v 16. věku, stanoví výšku tónu délkou píšťaly. Ač tedy Němci měli v celku mocnější stroje, předstihli je přece krasocitní Vlaši jak v ovládnání techniky i forem hudebních. Historie hudební vypravuje nejdříve o dvou mistrech florentských, kteří hrou svou na varhanách vzbudili nadšení svých současníků. Jsou to: Francesco Landino (1325—90) a Antonio Sguarcialupo († 1475). Po nich hlásí se na jeviště umělecké Němec Konrád Paumann, současník Sgarcialupův v Norimberce, jenž zanechal »Fundamentum organisandi«. Asi 70 let po něm objevuje se první sbírka francouzských skladeb (1530). Jsou to vesměs vokální díla pro varhany upravená. Příklady viz v díle Ritterově: »Zur Geschichte des Orgelspiels vom 14.—18. Jahrhundert.«

V pátek, 19. prosince 1884, **Roháči** (Les Rantzau), obraz ze života venkovského ve 4 jedn. od Erkmána a Chatriana. Obraz tento vzdělán na základě stejnojmenné novelly a proto si snadno vysvětlíme, že v něm převládá tolik živel epický. Neboť přes to, že kus jest působivý a že jeho konec je vskutku efektním nelze jej přece nazvati dramatem ve vlastním slova smyslu. Uvážíme-li však za jakých okolností vznikl, nebudeme se stavěti na stanovisko absolutní. Kus je totiž zpracován pro znamenitého mima Coquelina, jenž svou přednáškou je znám i našemu obecenstvu. Osud kusu vložen do rukou Vavřincových, poctivého venkovského učitele. Je-li ten se svůj nesnadný úkol, je kus zachráněn. Dlužno nám přiznati, že p. Lier dokonale se vpravil do své úlohy; jeho Vavřinec byl výkon znamenitý. Nebylo by snad na újmu charakteristiky, kdyby v prvním jednání byl ještě o stupnici měkčím, aby drsnost Marianina, kryjící ovšem také zlaté srdce, tím ostřeji vynikla. Hra p. Lierové zamlouvá se nám jímak svou přirozeností ve hře i v mluvě. Roháče sehráli znamenitě pp. Ryšavý a Halla. Pan Halla byl dobrým interpretem prechlivého až do krajnosti, a přece dceru zbožňujícího Jana. Kristinka sl. Pospíšilova byla rozkošná figurka. P. Budil menší úlohu Jiřího, syna Jakubova, sehrál s obvyklou přesností. I ostatní úlohy byly dobře obsazeny a souhra byla tentokráte dokonalá. Až dosud jsme chválili, a jest nám samým velmi líto, že nám nelze vzdáti všemu bezvýhradnou pochvalu. Sl. správu divadelní dovolujeme si upozorniti, že máme dosti skladů pian, abychom je uviděli i na jevišti. Nedovedeme si věru vysvětliti, proč byla návštěva tentokráte tak slabá. Beneficiant p. Budil, herec intelligentní a snaživý, zasluhuje zajisté plnou měrou přízně P. T. obecenstva. I kus sám svou jakostí zve k četné návštěvě. Je to stará a vždy svěží látka. Montechi a Capuletti, přeložena do chýžek vesnických. Je to látka všelidská a ne snad specificky elsaská. Proto bychom doporučovali vřele sl. správu lokalisování děje (na př. jména soudův) a přesvědčí se, že tento kus vždycky potáhne jako ušlechtilý kus pro lid. P. H.

Minulý týden věnován všim právem památce nezapomenutelného skladatele našeho národního hymnu. V neděli, 21. t. m., odpoledne dávana jeho **Paličova dcera**. Národní tento kus čestně obstál. Látka čistě národní, národní i karaktery a mluva. Ano ještě před třiceti, dvaceti lety podobné typy byly v našem lidu, ba jsou v něm ještě dnes, byť i na vymření! Pravdivá, z lidu vzatá látka působí i dnes mocně ještě na lid svou horoucí láskou vlasteneckou, svým hlubokým mravním jádrem. Sem tam sice nějaká naivnost, ba i trivialnost, ale ani ta nás ještě dnes mnoho neuráží. Jasný důkaz veliké hodnoty toho kusu. Jestli věru s podivem, že se nenašla dosud mezi námi obratná ruka, která by přispůsobila časovým poměrům kusy Tylovy, aby zůstaly navždy posvátným dědictvím lidu, jemuž je byl v neskonale lásce k němu obětoval. Kus sehrán pečlivě poskytnuv svátečně naladěnému obecenstvu veliké pochoutky. Velice rádi dotvrzujeme, že hráno s chutí. Každý svou roli, jež více méně se mu hodila, snažil se přivést k největší platnosti. Lví podíl záliby urvaly ovšem živly komické; sl. Povolná a p. Poláčková. Nejméně podajnou úlohu měla sl. Pospíšilova, ale i ona svým líbezným hlasem a přiměřenou hrou učinila nám étherický zjev dcery paličovy sympatickým. — Žádáme P. T. účinkujících, aby se ne bavili tak hlasitě mezi jednáními na jevišti; zvláště při těchto představeních, kde mysl vnímavého lidu jest nejrýše napjata, nemile to ruší.

V pondělí, 22. prosince, dávan Šamberkův **Kajetan Tyl**. Zpracovati dramatický život nějakého vý-

Divadelní zprávy.

Donna Juanita. Text od F. Zella, hudba od Suppého. Tím, že účinkovali nejlepší síly pěvecké bylo provedení jedno z nejlepších. Myslíme, že by však bylo záhodno sesílení operetní personal ještě hlasem sopranovým a tenorovým; neboť sl. Součková i p. Kompit nehodili se v tento příliš pestrý a hravý ruch operetní. Sl. Procházkova jak ve hře tak zpěvu byla znamenitou. (Dne 21. pros.)

Prodaná nevěsta od B. Smetany (po čtvrté). Provedení bylo svěží. P. Poláčková se neupírá nadání a dobrý hlasový material. Avšak nedostatek přísného studia pěveckého nedá se sebe bujnější hrou odčiniti. V hudebním ohledu jest úloha Kec. příliš obsáhlou a nemožno ji tak rychle zmocit. (Dne 26. prosince.)

Boccaccio od Suppého. Sl. Procházkova nedisponovala svým hlasem a tomu dlužno mnohou matnost přičísti. Přílišná ostrost hlasu pí. Budilové neobjevuje se vždy i myslíme, že jest toho příčina špatné tvoření tónu. Pří mírném, lehkém a širokém nasazování se to podá. P. Hantych se dobrou školou doportučuje. (Dne 26. pros.) △

tečnicka jest nemalou úlohou, klopýtli tu i dramatičkové povolání (viz n. př. Karlsschüler od Laubeho). Není proto s podivem, že Samberk úkolu svému nedostál. Záliba dramatická, aesthetická, ustupuje zálibě vlastenecké. A to je velikou chybou, tím větší, že nadšené řeči vlastenecké nejsou vždy na svém místě, a tím se minou žádoucího výsledku. Effektů divadelních nahromaděno dosti, dbáno i Shakespearovské střídavy žertovných a vážných momentův, ale nehospodařeno jimi ekonomicky, a následek při vši té bohatosti nespokojenost přes zajímavou látku vlasteneckou. Aby interest náš se zvýšil předvádí se nám Tyl zhasinající, dokonávající v nejkrutší bídě ve službě národní, ale předváděný process není psychologický, nýbrž pathologický. Místo, bychom byli v nejnitřnějších útrobách svých pohnuti nad bezměrnou obětí Tylovou, litujeme bezděky nebohého herce, který je nucen přes půl hodiny umirati na jevišti. Nelze ovšem upříti, že kus jeví přes tyto vady zkušeného praktického herce. Některé figurky jsou podafeny, zvláště komické Buchta a Voříšek, jež také pp. Lierem a Poláčkem dokonale sehrány. P. Budil provedl svou obtížnou úlohu s největší precizností. Jeho maska byla dokonalá, moderní kabát mohl by si však též nahoře zapíati, by oblek byl historičtější. Společnosti Tylové nebylo by snad příliš za těžko, aspoň poněkud vpravit se do tehdejší doby. Pamětník časů Tylových, zasloužilý p. Ryšavý, svým mladším pp. soudruhům ochotně potřebné vysvětlí. Párek mladých manželů Horkých jeviti měl více vřelosti, srdečnosti. Dle dosavadní zkušenosti pochybujeme, že by naše roztomilá naivní byla vůbec schopna hlubšího citu. Krásná hudba Dvořákova jest našemu obecenstvu již známa. Slavě nezapomenutelné vlastence Tyla a Škroupa oslavil sám sebe. Představení bylo slavnostní, ale hrálo se při prázdném domě. Není to pro nás příliš lichotivým, že jsme okazale neslavili žádného z obou národních hymnův. A oslava Tylova mohla být tím důstojnější, ježto filharmonický spolek Dvořákovu „Má vlast“ provedl letos s největším úspěchem. Požádán zajisté by byl rád, jako vždy, působil k zvýšení slavnostního lesku.

Na boží hod dávana odpoledne Tylova národní báchorka **Jiříkovo vidění**. Vděčné, většinou venkovské, obecenstvo přijalo všechny zdařilejší výkony s hlučným potleskem. Hrálo se celkem dosti pečlivě. Úprava byla slušná. Úspěch byl po stránce umělecké i hmotné, hráno ve prospěch ústavu chudých, dobrý. Doporučujeme kusy Tylovy vůbec pro odpolední představení.

P. H.

V úterý, 23. prosince, poprvé **Kmotr Šmodrcha** (D. Confusionsrat), fraška v 5 odděl. od J. Rosena. Spisovatel vyložil všecek svůj kram již ve prvním oddělení a pak nás ve druhých 4 odděleních moří sprostými vtipy, tlustými za vlasy přitaženými pikantnostmi a nemožnými situacemi. A výsledek toho všeho lopotení? Nesmírná nuda! Hodnotu kusu oceňuje nejlépe sám auctor persifluje své vlastní nesmysly. Každému bezděky vnucovalo se přirovnání mezi fraškou francouzskou, na př. Arturovou lstí, a mezi tímto výkvětem literatury německé. Jemný, byt i kluzký, francouzský vtíp té příjemně pošimrá, ale tlustý vtíp německý div tě k zemi nepovalí, hraničí již na sprostotu. Věru nepochopujeme, proč byl tento kus vyrván zaslouženému zapomenutí. Takými kusy mají se častovati abonenti? Co souditi o šetrnosti vůči tomuto výběru a jádru publika, když i souhra byla špatná a role špatně memorovány? Toho večera měl solo vlastně nápověda! Otázka: Bdi nade hrami nějaký zkušený intendant ze sl. divadelního družstva?

P. H.

Ve čtvrtek, 25. prosince, poprvé **Hloupý kousek**, veselohra ve 4 jednáních od Fr. Schönthana. Hloupý kousek je, jako téhož auctora „Jar. Kvítek“, slušná veselohra prozrazující solidního dramatika. Expocise otvírá nám jen vábnou perspektivu neukojující již sama naši zvědavost. Tím nás všeska 4 jednání vskutku poutají a konec nás mile překvapuje. Hloupý kousek plní povinnost veseloherní i tím, že šlehá jemným bičíkem nadutý literární dilettantismus a slavomam tak zvané lepší společnosti. Kus byl dobře nastudován a živě sehrán. Kus Schönthanův je salonní veselohra. Můžeme tudíž žádati na sl. správě, aby nám předvedla byt jednoduchý, ale přece útulný salon. Laciný recept podali jsme v Roháčích. Velice nemile působí, že pro všechny hry jsou jen dva pokoje, a věru ne příliš hezké. Nový slušný pokoj by snad nebyl tak drahým. Dvěře a okna mají se řídití slohem pokojův. Upozorňujeme na tyto, řekněme, maličkosti sl. družstvo myslíce, že divadlo má být také školou jemného vkusu.

P. H.

V sobotu, 27. prosince, za příčinou divadelního vlaku z Přerova podruhé **Noc na Karlštejně**. Reprise této veselohry Vrchlického nás celkem uspokojila. Přesvědčili jsme se, že naši herci jsou přístupni hlasu rozumné kritiky a že se jí, pokud se to srovnává s praktickými výkony, také řídí. Jsme jisti, že při dalších představeních souhra bude ještě hladší. S čím však nemůžeme ani tentokrát v nejmenším souhlasiti jsou komparserie, vůbec celá vprava. Bylať tentokrát, možno-li ještě ošumělejší nežli poprvé. Nežádámě nemožností, vpravíme se do potřebné illuse i bez elektrického světla, měsíce a p., ale po čem nepřestaneme neustále volati je slušná úprava, pokud v našich poměrech je možná.

P. H.

Rozmanitosti.

Dne 11. a 25. ledna 1885, měly být pořádaný koncerty ve prospěch varh. školy. Jelikož p. Dessau a sl. Lichteneggova jen pod tou podmínkou spolupůsobiti chtějí, aby koncerty se neodbývaly v místnostech české průpravny, zdá se, že s uspořádání původního sejde. Výbor zajisté těmto umělcům illusoírním se uctivě poděkuje: nebot u pravých umělců pokládána bude půda hudebního umění vždy za neutrální.

P. T. pp. zpěvákům „Besedy brněnské“.

Aby se nepřekázelo pánům členům v návštěvě divadla bývají zkoušky ve všední dni toliko jednou, totiž v úterý o 7 hodině. Druhá zkouška je v neděli o 11. hodině. Myslíme, že P. T. členové změnu tu s radostí uvítají, a zveme všechny pp. k pilné návštěvě zkoušek.

Výbor.

Listárna redakční.

R. vyslovuje díky za zodpovídání otázky pp. Fr. Čecháčkovi, Ant. Kočímu, důst. Ant. Weinlichovi, B. Kozáňkovi, Olomouce a Přerova. Teším se. Díky již např.

HUDEBNÍ LISTY.

Časopis věnovaný hudbě a umění divadelnímu.

Redakce: Staré Brno, klášterní nám. č. 2. **Administrace:** p. K. Fromm, Ferdinandova ul. č. 45, II. posch. (Rolnická pojišťovna.)

Předplatné: Pro Brno 1 zl., mimo Brno s poštovní zásilkou 1 zl. 20 kr. na celou saisonu. Jednotlivá čísla po 7 kr. lze dostati v každém knihkupectví.

Vychází každou neděli v době zimní saisony.

Majitel a nakladatel „Fil. spolek Beseda Brněnská.“ Vydavatel a zodpovědný redaktor Leoš Janáček.

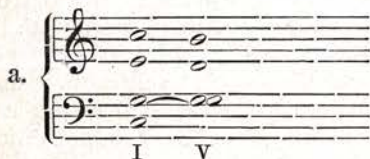
ROČNÍK I.

Brno, dne 3. ledna 1885.

Číslo 4.

Stati z theorie hudby.

Harm. spoj kvintový řídí se též zcela zákonem o rozvodu.

- Příklad a) 1. Základný tón V. stup. k tónu tenorovému I. st. tvoří primu, která zůstává.
2. " " " " altovému tvoří sextu, která se rozvádí ve kvintu I. stup.
3. " " " " sopranovému tvoří kvartu, která se rozvádí v terci I. stup.
- Příklad b) 1. Základný tón IV. stup. k tónu tenorovému I. stup, tvoří sekundou, která se rozvádí pro úplnost IV. stup. v terci.
2. " " " " altovému tvoří septimu, která se rozvádí v oktávu.
3. " " " " sopranovému I. stup. tvoří kvintu, která zůstává

Harm. spoj sekundový.

- Příklad a) 1. Základný tón II. st. k tónu tenorovému I. stup. tvoří kvartu, která se rozvádí v terci.
2. " " " " altovému I. stup. tvoří sekundou, která se rozvádí v terci.

Když za příčinou čistoty slohu nemožno rozvésti poměr v nejbližší libozvučnější rozvádí se v postupně nejbližší.

Když by se poměr zákl. tónu II. stup. k tónu sopránovému I. stup. rozvedl v oktávu: povstaly by zjevné oktávy mezi basem a sopránem. Čistota slohu toho však netrpí, i rozvádí se v postupně nejbližší libozvučnější poměr kvintový.

Příklad b) Za touže příčinou rozvádí se soprán v terci VII. stup. místo v oktávu; tenor taktéž v terci místo ve kvintu. Obdrželi jsme tímto trojzvuk VII. stup. v nejlépeším zdvojení.

Při případech, když oba neb jeden ze souzvuků jest převrat trojzvukový, připomínám, že dlužno při stanovení poměrů přirovnávat základný a nikoli basový tón druhého trojzvuku se všemi tóny prvního.

a   b   c   d

I   V   I   VI   II   III   I   II

Příklad a) Základný tón V. stup. dlužno si mysliti; i rozvádí se bas co kvarta v terci h, alt co sexta v kvintu d. Tenor pro čistotu slohy ve kvintu d.

Příklad b) Tenor co terce převádí se v libozvučnější oktávu.

Příklad c) Alt mohl by též se rozvésti co kvarta v terci. Sextový trojzvuk III. stup. jest však v příkladu význačnější.

Každá mimořádná pozměna ve zdvojení prvního souzvuku, má za následek pozměnu v rozvodu. Připomínám obzvláště různé zdvojení u zvětšeného a zmenšeného trojzvuku: všechny tyto případy jsou mi známy, nemíním je však na tomto místě uvést.

Neboť myslím, že každý ze vzdělaných hudebníků se přesvědčil, že zákon vyrovnávací v čísle třetím těchto listů vyslovený má platnost všeobecnou: jest i jednoduchý, jasný, správný i pravdivý. Nevyslovuje se pro příklad a), aby v příkladě b) se popíral.

Jakým množstvím pravidel obtěžuje každá nauka o harmonii paměť žákovu, než dojde se ku septimovým souzvukům!

Jak zjednoduší se nauka o septimových souzvucích ukážeme příště.

Podotýkám již předem, že převrat v nauce o harmonii nespůsobí nikdy jen mělká změna jmen, odstranění »alterovaných« souzvuků, »enharmonické« změny a p.   Δ

Tristan a Isolda od R. Wagnera.

Jisté hudební kruhy pražské snaží se, by předvedeny byly českému obecnstvu zpěvohry Wagnerovy. Za jakým účelem se to děje, může nám býti lhostejno. My jsme toho přesvědčení, že každý český hudebník Wagnerova díla znáti má: jsou ony v nehlubší podstatě protivou skladeb Dvořákových. Doporučuje se však dříve k provozování Tristan a Isolda než Lohengrin; neboť v Tristanu jest směr Wagnerův jasný, může se definovati; o Lohengrinu nemožno něco podobného říci.

V následujících řádkách podáváme malý příspěvek za doklad.

Při vši harmonické bohatosti nalézají se v Tristanu množství harm. drsností, hrubostí i nesprávností. Příklady:

str. 86
řád. 4
takt 4

str. 103
řád. 3
takt 3

str. 125
řád. 3
takt 3 a 4

Čím jsou tyto zlozvky oprávněny?
Krásnem hudebním nikdy; a význačností myšlénky básnické? (Pokr.)

Divadelní zprávy.

Netopýr opereta od Strausse. Provedení bylo uspokojivé. Dne 28. prosince 1884.

Hubička zpěvohra od B. Smetany (po druhé). Chvat Martinky má býti v prvním výstupu více zřejmý: Allegro vivo jest příliš zdouhavé. Vyrušení nálady prvé ukolébavky slovy „Ach matička ti v hrobě spí!“ — sledující vzpomínka na bouřlivý výstup s Lukášem — chlacholivá slova, jež na to sama k sobě mluví: všecko nenalezlo dosud u Vendulky patřičného živého výrazu. „Vyrušení“ státi se má rychlejším tempem, „vzpomínka“ doprovázena nějakým bezděčným pohybem, malým ritenutem. Trochu více mírnosti žádali bychom v duu Lukáše a Tomše při „Moderato risoluto“: nebot veškerá gradace jest pak při „Piu mosso“ nemožná. Regii doporučili bychom živější uspořádání scény před „oknem“ ve výstupu 9. Ačkoli byl dojem tohoto představení mnohem příznivější prvého: nicméně zůstávají výtky tehdy pronesené v plné platnosti.

Připojujeme k těmto zprávám přání k sl. ředitelstvu divadla, aby vedle „Prodané“ a „Hubičky“ v této saisoně aspoň jedna novinka z české zpěvohry nám byla předvedena. Snaha ředitelstva i zpravodajů má věsti k utvoření slovanského repertoaru v českých divadlech. △

V pondělí, 29. prosince, **Cesta do Itálie**, veselohra ve třech jednáních od Godineta a Bissona. Je to lehká veselohra tepající nejobyčejnější z lidských křehkostí, lež, jež opět rodí lež. Velmi stará a vezdy vítána látka veseloherní. Mravnému naučení, jež nám auktor podává, hezká mladá žena odpustíž přistárlému svému muži kriminal neptajíc se ani po příčině, spřádáný občan snad nepřisvědčí, ale onoť není přece nemoralním. A vůbec celý tento kus je proti jiným francouzským skoro jako panenka. Patrně snímá hříchy za celý svůj rod. Co i nás poněkud nepřijemně se dotklo je osudné slovo dámička, jež se v něm vskutku bez vnitřní potřeby velmi často vyskytá. Suzor je zatčen, že rozjařiv se ve společnosti dámiček pohanil sv. Hermanda, Alfred je architektem dámiček, jejich horlivými ctiteli jsou přátelé Suzorovi Brocard a Hercule de Haudusette, i advokát Bristol holduje jejich našminkované krásě, a obklopiti se jejich leskem nepovrhla by komorná Claudina. Ale na jevišti samém neobjeví se žádná z nich, vše děje se ve vši počestnosti. Spisovatelé mohli se snadno beze újmy základní myšlénky kusu obejítí bez tohoto odpor vzbuzujícího slova; ale nesmíme docela zapomenouti, že nám chtěli nakresliti obraz pařížský, a v Babyloně nad Sekvanou, i v našem Manchestru potkáváme se téměř na krok s těmito

tvory. Neuráží-li nás skutečnost, neurazí náš mravní cit i na jevišti pouhý toliko zvuk. Se škodlivostí divadelních kusů je to právě jako s nebezpečnými knihami! Naše veselohra neobdržela by snad zlatou růží ctnosti, ale nemravné tendence není. O tom vydalo nestranný soud obecenstvo, jež se jí velice pobavilo. A nemravnost nás nebaví, nýbrž se nám hnusí. V jiných kusech letos provozovaných je nemravnosti mnohem více. Palmu pak odnesl kus domácí! Ze stanoviska našeho aesthetického byt průzračně, ale přece s francouzskou technikou zpracovaný tento kus zatratiti nemůžeme. Nemáme nic proti provozování podobných kusů, je-li úkolem divadla pouhá zábava, ale mnoho, má-li divadlo lid povzbuzovati, z ušlechťovati. Do té doby, než povstane mezi námi povolaný dramatik, jenž by psal pro naše poměry, poměry katexochen moravské — a látky veseloherní je zajisté v zemi nemožnosti do boha — mělo by se prohlédati raději ke produkci jinოსловanské, najmé nám nejpříbuznější polské. Hercům jdou podobné kusy k duhu — proudí v nich život — a proto hrají je s chutí. Dlužno nám přiznati, že představení to bylo z nejzdařilejších, souhra byla znamenita. Hlavní representanti pp. Lier, Budil, Ryšavý, sl. Pospíšilova statně si vedli. Závidíme však sl. Pospíšilové, že nedovede si pořádně zážárliti.

P. H.

30. prosince **Jedenácté přikázání** od F. Šamberka. Jedenácté přikázání: Nezapírej ženy své! je podařeným plodem svého otce. Řada účinných komických situací, řeč srší jen vtipy, z nichž mnohý zapadne do písku, ale velká většina přece jen chytne. Volky nevolky musíš se popadati za břicho, a něco jiného po tobě auktor nechce. Marně bys se namáhala, abys chtěl kus rozbíratí a zeptati se po příčině všech těch zápletek. Měl vyplniti večer a proto tolik a tolik jednání, v každém vystoupí tolik a tolik person, z nichž každá poctivě se o to stará, by se P. T. publikum bavilo. Ale mezi zábavou a sprostotou je přece jen nějaký rozdíl! Proto dovolujeme si prositi režii, by příště některé nápadné trivialnosti, ba nemravnosti, seškrtala. Není snad přece úkolem lidových představení otupiti veškeren ušlechtilější cit? Myslíme totiž, že kus určen pro nedělní odpolední představení. — Podobné kusy jsou pro herce zajisté zábavou, ale tolik pozornosti přece můžeme po nich žádati, by nevypadali ze svých úloh. Chtěl-li pan beneficiant Ryšavý poskytnouti obecenstvu hodně zábavy, tož podařilo se mu to v nejvyšší míře. Doufáme, že byl i s návštěvou spokojen.

Na nový rok vyvolen vhodné k odpolednímu představení Šamberkův „**Podskalák**“. Národní tato hra s pěknou tendencí vlasteneckou neminula se posud nikdy účinkem při hře jen poněkud slušné. S radostí doznati nám jest, že pěkná souhra celková vyniknouti dala všem účinným místům oblíbené této veselohy. Úlohy: zedníka diplomata Saturnina Brambora (p. Lier), doktora Angrešta (p. Poláček) a Vác-

lavova (p. Budil) jsou vědecké již svým obsahem; promyšleným podáním jmenovaných páni byly pravé své ceny. Zvláště scény v domácnosti Bramborové, v níž Aurelie, rázná jeho žena, (pí. Ryšavá) rozhodně vede slovo i proti muži, i proti miláčku jeho, hýčkané trochu Božence (sl. Povolná) byly velice zdařilé. Vlastenecké řeči a zásady Václavovy přijaty s vřelým souhlasem od obecenstva, a s hlučným potleskem při otevřené scéně. — Návštěva byla četná.

V sobotu, 3 ledna 1885, **Pařížský román**, obraz ze života pařížského ve 4. jednáních od H. Feuilleta, překladem K. Grunertovým. Feuillet sáhl volbou své látky do živého. Řeší otázku, má-li člověk zůstatí absolutně počestným. Rozhodnutí stěžuje nejrůznějšími okolnostmi, jež jsou vymyšleny s nejraffinovanějším důvtipem. Cestnému závazku má vyhovět syn-dědic, jenž nemá ani nejmenší potuchy, že byl nebožtík otec spravoval nějaké cizí jmění. Toto jmění nedostane se snad potřebnému, nýbrž boháči millionáři, užívajícímu plným douškem všech rozkoší. Svěšené jmění tvoří vše bohatství v blahobytu žijící rodiny, jež odsouzena k holi žebrácké. Syn, aby uživil starou matku a mladičkou choť, vstupuje do služby necitelného boháče, jenž ve své hrabivosti chce ještě z peněz, jichž tak neočekávané jeho ženě se dostalo, úroky. O vzornou matku, jež trápena výčitkami svědomí syna přiměla k tomuto šlechetnému rozhodnutí, i o něho, Henriho z Targy, se nestracujeme, že zahynou; ale třese se o nezkušenou choť Henriho, sličnou Marcellu, jež nic netuší z modní dámy, jež právě pořádala ve svých zářících komnatách nádherný ples, stane se okamžikem chudou žebráčkou. Obáváme se, že se stane obětí převráceného vychování panských dívek. Má sice dobré srdce, ale schází jí mravní velikost. Miluje oddané svého muže a tchyni, ale přece brzo pocítuje kletbu chudoby jsouc marnivá, ješitná. Dovede si učiniti újmu v jídle, ale nenesne toho, když škodohbě přítelkyně úštěpačně jí lrtují, že nemůže súčasnití se více dostihů. V toto naladě podléhá nástrahám schytralého, nástěp okamžik dávno čekajícího, světka Chevriala slibující mu přátelství. Než brzo, jako obyčejně, přebouzí se v ni jeť lepší já, a ona přechá chť se zachrániti před hanbou za okeán s impresariem Julianim myslí, že dojde slávy a bohatství svým zpěvem. Ale trest brzo následuje v zápětí. Loď se společností se rozkotá na moři, a jediná Marcella zachránil svůj bídný život, jsouc pokládána v Paříži tolikéž za mrtvou. Její jedinou touhou jest odpuštění od vroucně milovaného manžela, jehož tak velice svým útekem zarmoutila. Ten však zamilovav si šlechetnou vdovu Chevrialovu, Teresu, nechce jí přijati na milost; načež ona z lítosti se otravuje. V minutce smrti, usmířený muž vtiskuje jí poslední horoucí polibek na zsmalé rty, a ona s blaženým úsměvem umírá. Vyhověno spravedlnosti básnické, nastala katarsis, a my byt hluboce rozrušení přece jsme uspokojeni; neboť Marcella, ač nebyla zlatem v ohni, přece zachovala zdravé jádro. Vedle hrdinky kusu Marcelly sympathisujeme s Drem Chesnelem. Pravý vsudybyl, pohání děj od exposice až ke katastrofě. Je to šlechetné jádro v neuhledné skořápce. Filosof, atheista, ale humanista, setkávající se v konání dobra s pravověřícím křesťanem, reprezentantem jehož je stará baronka z Targy. Filosofem, ale jímého zrna, je baron Chevrial. Podivná směs šlechtice a kupce, majícího všechny choutky rozmarilého šlechtice i špatné stránky sprostého vyříducha, jenž jak úhoř dovede uniknouti paragrafům přísného zákona. Chevrial je v dramate prototypem špatnosti. Je nevěrným své hodné ženě, láká do svých tenat nezkušenou Marcellu, klání se hvězdě baletu podváděje ji, jen aby

tím jistěji vběhla mu do pasti. Je to hnusný materialista a proto básník nemohl voliti vhodnějšího okamžiku pro trestající Nemesis, než ten, kdy se strojí přinéstí novou obětí krásné hmotě. Hlavní osoby jsou psychologicky prohloubeny, kdežto ostatní jsou jen pouhá schemata. Kus jest mistrovsky sosenován, pln poutavých situací, efekty se stupňují, až zakončují mocným akordem. Rozrušuje nás v nehlubším nitru. Je to kus časový, mávající vysoko prapor mravní integrity v době všeobecné korupce, a poukazující i na hlavní příčinu naší společenské bídy, pře vrácené ženské výchování. Poslední události přesvědčily nás, že kus psán i pro nás. Básník humanista hlásá toleranci náboženských náhledů, kdyby byl Čech hlásal by zajisté toleranci národnosti. Dramatik plní docela svůj úkol jsa i paedagogem. — Kus žádá po hercích mnoho, přechody jednoho duševního stavu ve druhý vyžadují pilného studia. Herci se činili, aby podali nejlepší výkony. Přece však pro reprisi, již poutavý ten kus plnou měrou zasluhuje, dovolili bychom si na něco upozorniti. Chevrial má býti ostřeji charakterisován. I Dr. Chesnel nezdál se nám všude býti správně pojat zvláště ve scéně, kde náhle zaujat starými vzpomínkami z mládí hájí se z atheismu před bývalou milenkou, baronkou z Targy, a v posledním aktě, kde byl okamžiky příliš noncholaním hledět k situaci. Juliani musí býti ohnivějším, abychom mu uvěřili, že jeho výmluvnost zvitězí u Marcelly. Marcella byla dobrá, zvláště v posledním jednání byla dokonalým obrazem bolem zkláčené ženy. Rosa Guerinova měla ještě více vyznačiti schytralou nainost, již vodi za nos Chevriala, a ve ville mohla býti ještě rozmarnější. Vůbec celá scéna ve ville byla slabá, přechod z divoké bachantské rozkoše v nesmírný úžas nad mrtvicí baronovou musí býti ostřeji vyznačen. Beneficiant p. Stocký zasluhuje uznání za svou po vyšším se nesoucí snahu, a zasluhoval věru četnější návštěvy. I úprava zevnější byla tentokrát dosti slušná. Doufejme, že spatříme brzo na jevišti i slušné stoly. Myslíme, že příčinu slabé návštěvy dlužno hledati v tom, že v novinách neuvedeny i osoby, jakož i, že není nalepeno po městě dosti plakátův. Když mohou „Mor. Noviny“ a „Beobachter“ uveřejňovati úplné divadelní cedule, proč ne i „Mor. Orlice“? P. H.

Rozmanitosti.

Koncerty ve prospěch varh. školy uspořádají se jako samostatný český a německý. Pořádek hudební uveřejníme příště.

Komický výjev dr. Ant. Javůrka: Koncert Vaška Kaňhala, proveden v hudebním ohledu s uspokojujícím výsledkem o sylvestrovské zábavě v Brněn. čes. čtenářském spolku.

Listárna redakční.

Do Vsetína. Doporučuje se připojiti kolikostopové registry jsou v příslušných varhanách Diky!

Listárna administrační.

Připomínáme, že jsme P. T. pp., kdož si podrželi všecka dosud vyšlá tři čísla, zanesli do seznamu svých abonentů. Dalších čísel již přijímati nemůžeme. Prosíme nejzdvořileji nepatrného předplatného, bychom mohli uhraditi aspoň tisk a expedici.

HUDEBNÍ LISTY.

Časopis věnovaný hudbě a umění divadelnímu.

Redakce: Staré Brno, klášterní nám. č. 2. **Administrace:** p. K. Fromm, Ferdinandova ul. č. 45, II. posch. (Rolnická pojišťovna.)

Předplatné: Pro Brno 1 zl., mimo Brno s poštovní zásylkou 1 zl. 20 kr. na celou saisonu. Jednotlivá čísla po 7 kr. lze dostati v každém knihkupectví.

Vychází každé pondělí v době zimní saisony.

Majitel a nakladatel „Fil. spolek Beseda Brněnská.“ Vydavatel a zodpovědný redaktor Leoš Janáček.

ROČNÍK I.

Brno, dne 12. ledna 1885.

Číslo 5.

Stati z theorie hudby.

Na nejvyš nedokonalou jest nauka o harmonii vzhledem k septimovým čtyřzvukům. Vykládá pravidla spoje sept. čtyřzvuků s I. stup. v takovém znění, že v každém jiném spoji pozbývají platnosti.

Spoj dom. čtyřzvuku s trojzvukem.

a.

V I

b.

6 6
5 4
II I

V obou případech jest spojen septimový dom. čtyř. s trojzvukem I. stup. Mají-li býti pravidla v kterékolvěk nauce o harm. všeobecným zákonem: měly by se hoditi ku oběma příkladům. Tomu tak však není. Dosavadní nauky prohlašují pravidla vyslovená v případě a), za neplatná v případě b) a stanoví v případě tomto zase domnělý všeob. zákon, který by při c) opět zavrhl.

Zkoumejme, zda-li se řídí tyto spoje vysloveným zákonem o rozvodu.

Příkl. a). Soprán co kvarta k základnému tónu I. stup. rozvádí se v terci e; alt co sekunda rozvádí se v primu; tenor co septima pak v oktávu.

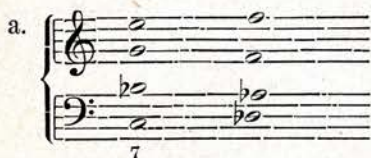
Příklad b). Bass co zvětšená kvarta k základnému tónu I. stup. rozvádí se ve kvintu; tenor co sekunda v terci e; alt co sexta v kvintu g; soprán co oktáva zůstává.

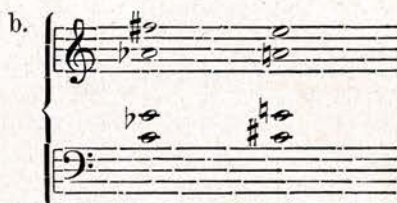
Prozkoumejme tento příklad:

6 6
5 4
II I

Spojujeme měkce zmenšený čtyřzvuk II. stup. s I. stup. Tento čtyřzvuk II. stup. jest skutečně dom. sept. čtyřzvukem; pojmenován jest co měkce zmenšený čtyřzvuk na základě přehledné nauky o harmonii hudební z diatonických tonin vzniklé. Tato enharm. změna dom. čtyřzvuku není nijak volnému, ale zákonnému rozvodu na úkor: jméno které nezní, nestaví se na odpor zákonům všeobecným o rozvodu. Dokládáme to; bass co mel. poměr o velikosti $1\frac{1}{2}$ tónu vzhledem k základnému tónu I. stup. rozvádí se v nejbližší libozvučnější poměr vl. terce e. Tenor co malá sexta ve kvintu g; alt co zvětš. kvarta ve kvintu g; soprán co oktáva libozvučná zůstává.

Však nejsme nijak vázáni na spoj dom. sept. čtyřzvuku se stupněm I. Ať vezmu kterýkoliv souzvuk co druhý ve spoji: vždy osvědčí správnost vyslovených pravidel.

a.

b.

c.

Příklad c. Bass co mel. poměr o velikosti tří celých tónů rozvádí se v libozvučnější kvintu gis; tenor co septima se jakožto podstatná část druhého souzvuku neruší; alt co terce zůstává; soprán co mel. sekunda rozvádí se v primu.

Hlavní vada nynějších nauk harmonických o septimovém dom. souzvuku záleží tudíž v tom, že okolnosti za jakých se spojuje příslušný čtyřzvuk v jediném případě vyslovují za zákon, všechny ostatní případy, pravého zákona neznajíce, vysvětlují jako výjimky. I nekrácí tudíž septima dom. čtyřzvuku vždy »dolů« a jeho terce vždy »na horu« a nejsou základný a kvinta vždy »volnými«. △

Tristan a Isolda od R. Wagnera.

 str. 165
řád. 1 a 2
takt 3 a 4

 str. 167
řád. 5
takt 1

K vůli význačnosti, k vůli tomu souhlasu s vyslovenou náladou, takových přímo šeredných hudebních dojmů měla by se moderní hudba chápat?

Úplně nesprávný jest následující harm. spoj:

Myslím, že v harmonickém obledu dlužno díla R. Wagnera s velkou ostražitostí studovati: jeho překypující bujnost v tomto směru jest zároveň plna poklesků. Jest záslužno takovými podrobnostmi se obírat: jasněji vystoupí z celku co v skutku krásného a úsudek náš konečný bude střízlivým a případným. (Pokr.)

Divadelní zprávy.

Námořní kadet. Hudba od Genée. Škoda snaživé práce a času na výpravu této každé zdravé lidské mysli, obzvláště ve zjevu Januaria a Munga, přímo odporne operety. Sl. Procházkova a p. Halla byli na svém místě. Pí. Budilová jest vlastně dobrou mezzosopránistkou: jen ta známá ostroš ve vyznění tónu škodí patrně jejím výkonům (Dne 4. ledna 1886.)

La Traviata, opera od Verdi-ho. V solových partiích nás provedení bez mála uspokojilo. Vytýkáme toliko méně čistou intonaci v kadencích, jež zpívají se bez průvodu. Sl. Součkovy vysoké c'''' přáli bychom si v poměrné celku síle: nevzbuzuje tón o sobě u nás obdiv, ale jeho spůsobné, odůvodněnou silou vhodně užití. P. Kroupa dokonale podal jedno z nejkrásnějších míst opery: „Což tě drahá otěina víc nevábí k sobě již?“ P. Kompit má mohutný tenorový organ, však obzvláště tóny od a—d' nevyvinu je otevřeně. Ony neznějí plně, schází jim silnější základní tón. Jsem přesvědčen, že hlas, cvičením dá se to odstraniti. Litujeme, že nemožno pochvalně se zmíniti o sborech: výkon byl bez lahody, hrubý a obzvláště ve 4. výstupu nesnesitelný. Orchester neúplný vymyká se posudku. (Dne 7. pros. 1885.) △

V neděli odpoledne, 4 ledna. **Nevinně odsouzen.** Drama. Napsali d'Ennery a Cormon. — Vypsání děje pomíjíme. Charaktery, jak bývá u moderního dramatu francouzského, jsou kresleny ostře a se stránek různých. Aspoň s psychologickou pravděpodobností, a hojnými kontrasty, vypočtenými na jistý neomylný efekt. Úlohy takové vyžadují provedení velice pečlivého, a herců nejen nadaných a rutinovaných, nýbrž i značné pile. Zdá se, že tento obor našim pánům příliš nesvědčí. Pathetická deklamace p. Budilova (Jean Renau) upomínala silně na hrdinné jeho postavy z činohry rytířské, a teprve v posledních aktech slyšeli jsme místy ten měkký ton procítěného slova, kteréhož postrádali jsme v prvých. Dámám dařilo se lépe. Živý temperament a úsečná dikce sl. Pospíšilovy znamenitě se hodí k úlohám tohoto druhu: ac nelze popříti, že těžká úloha její vyžaduje ještě podrobnějšího studia, by byla zcela dokonalou. Lahodný hlas slečny Slánské (Adriena), a vrončný přednes (ac časem málo bylo slyšeti) získá si zajisté brzy přízně všeho obecenstva. Páně Poláčkův Chamboran s komické stránky své byl znamenitý, vážná partie této úlohy nebyla právě z jeho oboru. — Pan poručík (p. Stocký) musí ještě do několika bitev, aby stal se z něho řádný voják. — Ostatní úlohy sehrány dosti uspokojivě. Celkový dojem nebyl sice nejhorší, ale myslíme, že

sensační drama francouzské vyžaduje i pečlivější výpravy (nešťastné dvěře v předešlé, průvod trestanců galejních i tábor vojenský) i čtenějších zkoušek, nežli snad věnuje se odpolednímu představení nedělnímu. Dětské scény rušily aspoň dobrý dojem celku, a od vznešeného ke komickému jest malý, velmi malý krok!

V pondělí, 5. ledna. **Válka v míru,** veselohra v 5 jednáních od G. Mosera a F. Schönthana. Přel. P. Nebeský. Jádru kusu naznačeno titulem. Ano, válka v míru! Kam zavítají stateční synové Marsovi, způsobují všude ve klidné domácnosti pravou revoluci. Politování hodní mužové, nešťastní milenci! Dvojbarevné sukno tálne, herci hráli s chutí a uměli dokonale své úlohy. I konversace byla tentokráte mnohem svižnější her jiných, mluva celkem dosti správná. — Dovolujeme si toliko opětně žádati P. T. účinkujících, by správně přizvukovali a byli dbali i kvantitity. Za uši nás to tahá, slyšme-li n. př. koupil, velmi, celý, skutečný, žila m. žila a p. Tolikéž velice doporučujeme, by ráčili studovati fyziologii hlásek českých. — Režii stalo se malé nedopatření. Překladatel p. Nebeský kus zlokalisovav, zčeštil i jména. Režie přenesla děj zase do říše bohobojnosti, ale neprovedla tuto změnu důsledně. Na ceduli p. Heindorf jmenuje se Konvalinka, pan Henkl ve třetím jednání dosud jmenuje se Dusil, a což nejlepšího, pruský husar Viktor z Folgeny (na ceduli hulánský poručík) má sluhu Slovák a, Janka Slupku. Kdyby pan „prefatýner“ mluvil poctivě česky místo své hařmatilky, věru bychom nelitovali. Jeho slovenčina je hrozná! P. H.

Ve čtvrtek, 8. ledna. **Naše ženy,** veselohra v 5. jednáních od Mosera a Schönthana. Působnost této společné práce zakládá se takofka jen na situacích, tak že myšlénka základná dochází jen v katastrofě jasného výrazu. Ve veselohře zpracována je životní pravda, že jsou ženy vážné, jež jsou anděly strážnými mužům lehkovážným. Jsou i ženy zvyklé přepychu, vyhýbající se starostem života, jež však dovedou, stihnou-li jejich manžela nenadálé rány osudu, neštěstí trpělivě snášeti a čistou svou láskou zulahoditi mužů nešťastný život. Vhodnou látku tu dramatikové zpracovali celkem mdle, a jestliže ve Vále v míru znamenali jsme klesání, tu vidíme úplný úpadek dramatické tvorby Schönthanovy. Patrně nesvědčí mu kompagnie s Moserem. Celkem slabší souhra byla hodna slabého kusu. Pí. Lierová nepochopila dostatečně svou úlohu. Bezstarostnos

a netečnost ženy v neštěstí nedošla patričního výrazu. Místa efektní nepovšimnuta. Sl. Povolná (Anna) hrála celkem dobře, leč úloha sama nepodává jí příležitosti, by vynikla jako představitelka ideje kusu. Sl. Pospíšilova (Ella) a Slánská (Běta) zasluhují rovněž uznání. Sl. Slánské slušel by lehčí tón. Pí. Ryšavá dobře charakterisovala tchyni P. Lier, jako vždy, podal pěkný výkon; charakterisuje dobře i posluhu, jenž hodí se ke všem službám. Pp. Budil (Beneš) a Halla učinili ze svých nepřilíš vděčných úloh, co mohli. A nyní! Neradi, neradi, ale amicus Plato — či pravda nade všecko! Již v operettách pozorovali jsme, že p. ředitel Pištěk osvojil si v poslední době zvláštní, příliš nonchalantní, způsob. Zvláště nemile ruší, že p. Pištěk větší část úlohy mluví jen pro sebe, tak že ani v prvních řadách ho neslyšeti. Či sluší to pianissimo mladému veselému muži, kterého zajímají jen zábavy a plesy? P. Pištěkovi líbí se tak familiární, ba trivialní výrazy jako jo! jo! jo! — V překladě plničko germanismův a nesikovností slohových. Herci k tomu také sami ještě dopouštěli se nesprávností jazykových. To pak má být saloni česká konverzace! Ubohá naše řeč! — Nemá sl. ředitelství ani jediného slušného obrazu? Špinavé, pokrčené, nezarámované dva obrázky v saloně Trnkové plodily ostudu. — Návštěva byla velmi četna, pí. beneficiantka, Lierova, může být spokojena. — Neráčilo by sl. ředitelství vedle kusů Schönthanových, předvedeno jich již 4 potěšiti nás též nějakou slušnou prací domácí?

Rozmanitosti.

V letech padesátých a šedesátých byly oživujícím duchem brněnského hudebního světa hrabě Michal Bukovky a P. Pavel Křížkovský; onen v administrativně, tento v artistické části. Mimo jiná velká hud. díla provozováno tehdaž po dvakrát i Stvoření od Haydena. Sopranový part byl v rukou hrab. Caraccai-ovy a sl. Hoffmanovy; Uriela zpíval p. Kraus z Berlína, Raphaela pan Staudigl-syn z Vídne. Při posledním provozování, jest tomu právě 30 let, pozbyl náhle p. Staudigl hlasu a šťastnou náhodou přítomný p. Dvořák, ředitel kůru na Petrově, převzal a provedl bezchybně jeho part. Účinkujících hudebníků bylo tehdaž na 300 osob a dojem provedení úchvatný.

Dne 6. ledna t. r. provedl zdejší něm. hudební spolek totéž dílo, však s výsledkem velmi pochybným. P. Fr. z Reichenbergu, člen opery vídeňské má do hloubky velký a mohutný organ, vyšší tóny (d' e' f') pozbyly však již lesku. Jeho výkon byl nejzdařilejší. Každé nepřívzvučné e znělo temněji nežli ö. Sl. Ir. Pevná uspokojila celkem; protahuje však souhlásky v násloví i není její zpěv v rytmickém ohledu správný. Pan

S. Beamt nedostačil úplně. Sbory a orchestr prozrazovali chabou vůli dirigenta a nedostatek zkoušek.

Jak zpívá „čtenář“? Zpěv na základě určování mel. poměrů jest dosti obtížný; neboť při různých těchto poměrech nemáme zároveň různé tělové pocity. Školovaný zpěvák zkoumá správnost svého zpěvu na základě harmonických dojmův. U zpěváka vzdělaného předpokládá se při nejmenším znalost nauky o harmonii.

Ivančický zpěvácký spolek »Ivan« oslavil památku svého dvacetiletého trvání »Besedou« s tímto hudebním pořádkem: 1. Malát. České písně pro smyčcové kvartetto s průvodem harmonia. 2. A. Dvořák. Úmysl milencin, mužský sbor. 3. Paukner. České národní písně pro 3 ženské hlasy. 4. Wieniavski. Legenda pro housle a klavír. 5. Dr. A. Javůrek. A., Cis, E, A, mužské kvartetto. 6. Beriot. Arie s variacemi pro housle. 7. B. Smetana. Sextetto: »Rozmysli si, Mařenko« z »Prodané nevěsty«. 8. Malát. Zpěvy lidu českého; mužský sbor s průvodem klavíru. Doporučujeme podobné, české hudby důstojné programy.

Sylvestrovská zábava čten. spolku v Přerově. Po ouvertuře, sehrané zdejší kapelou p. Novotného, zazpíval p. uč. Martilík sólovou píseň s pr. piána od Piherta svým zvucným hlasem velmi pěkně. Dopravázel p. dr. Kahovec. — Čili naši ochotníci se hráli jednoaktovku »Bratrance« a to velmi zdařile, ačkoliv provedení jen jediná zkouška předcházela. — Jako třetí číslo přednesli pánové Kratochvíl, Flégel a Kozánek st. Angerovu »Serenádu«. Provedení bylo jak hudebně, tak přiměřenou gestikulací uspokojivé. Meiningská kapela přednesla dvě nové skladby Polykarpa Vrtichovsta a sice »Ballet z op. Uteč Honzo nespíchej« a úryvek Pochodu z op. »Zakletá al-mara«, obě pro znamenitý orchestr ten zvláště komponované. Hlučný smích vyvolala sylvestrovská instrumentace obou čísel, jakož i dovedné řízení ředitele sboru toho, jež velmi dobře představil p. Kozánek ml. — V Pochodu seznali jsme zcela nový, velmi vděčný nástroj »Hrncofón« který zajisté u salonních kapel brzo zdomácní. — Oblíbená deklamátorka sl. Prav. Vrbová přednesla s obvyklou důkladností žertovnou deklamovánku »Dobrá rada«, za níž byla hlučným potleskem odměněna. — Všeobecný obdiv budily silácké produkce dvou gymnastiků, které předvedli p. uč. Martilík a p. Fr. Dvořák. Zvláště líbilo se mistrovské sestřelení jablka s hlavy (po způsobu Vil. Tella). K.

Listárna redakční.

Do Klobouku Brna. Díky! Do Přerova. Díky; prosím však stručněji.

Redakci časopisu hud. L y r a, orgán hud. spolku v Hořicích

Listárna administrační.

Děkujeme všem, kdož nám poslali předplatné prosíme i ostatních P. T. pp., by nás brzo vzpomenli. V příštím čísle počneme uveřejňovati jména P. T. pp. abonentův.

HUDEBNÍ LISTY.

Časopis věnovaný hudbě a umění divadelnímu.

Redakce: Staré Brno, klášterní nám. č. 2. **Administrace:** p. K. Fromm, Ferdinandova ul. č. 45, II. posch. (Rolnická pojišťovna.)

Předplatné: Pro Brno 1 zl., mimo Brno s poštovní zásilkou 1 zl. 20 kr. na celou saisonu. Jednotlivá čísla po 7 kr. lze dostati v každém knihkupectví.

Vychází každé pondělí v době zimní saisony.

Majitel a nakladatel „Fil. spolek Beseda Brněnská.“ Vydavatel a zodpovědný redaktor Leoš Janáček.

ROČNÍK I.

Brno, dne 19. ledna 1885.

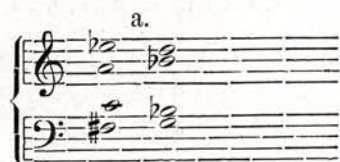
Číslo 6.

Stati z theorie hudby.

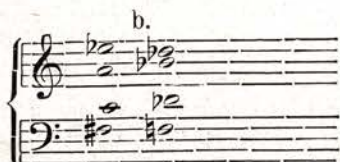
Zmenšený čtyřzvuk.

Při spoji trojzvuků, mimo zvětšený, a při spoji dom. čtyřzvuků povstávají ke každému základnému tónu vždy jiné poměry. Při zmenšeném čtyřzvuku zůstávají k několika základným tónům poměry stejné co do velikosti: různost jmen nemá tonového významu. I soudíme, že nepovstává na každém stupni vždy jiný zm. čtyřzvuk. Že tomu tak jest netřeba dokladati. Zmenšené čtyřzvuky jsou toliko tři: a kdyby měla pravidla o rozvodu zm. čtyřzvuku všeobecnou platnost a kdyby nebylo těch všelijakých vytáček o enh. změně téhož čtyřzvuku, byl by tento čtyřzvuk nehybným a užití jeho velmi omezeným. Však užitá hudba o jiném svědčí.

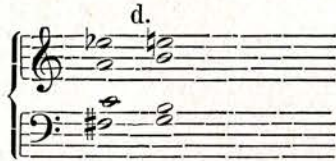
Příklad a). Při spoji s trojzvukem na zákl. tónu g rozvádí se bass jako septima ($5\frac{1}{2}$ t.) v oktávu g; tenor jako kvarta ($2\frac{1}{2}$ t.) v terci hes; alt jako sekunda (1 t.) pro zamezení zjevných kvint v terci hes; soprán jako sexta (4 t.) ve kvintu d.

Příklad b). Při spoji s trojzvukem na zákl. tónu hes rozvádí se bass jako poměr o 4 c. tónech ve kvintu f; tenor jako vl. sekunda (1 tón) v terci des; alt jako vl. septima ($5\frac{1}{2}$ t.) v oktávu hes; soprán jako vl. kvarta ($2\frac{1}{2}$ t.) v terci des.

Příklad c). Při spoji s trojzvukem na zákl. tónu cis rozvádí se bass jako vl. kvarta ($2\frac{1}{2}$ t.) v terci e; tenor jako septima ($5\frac{1}{2}$ t.) v oktávu cis; alt jako sexta (4 c. t.) ve kvintu gis; soprán jako vl. sekunda (1 t.) v primu cis.

Příklad d). Při spoji s trojzvukem na zákl. tónu e rozvádí se bass jako vl. sekunda (1 t.) v terci g; tenor jako sexta (4 c. t.) ve kvintu h; alt možno rozvésti buď na terci neb ve kvintu: poslední jest lepší za příčinou zdvojení.

Ku čtyřem zákl. tónům má tento zm. čtyřzvuk poměry stejné velikosti: 1, $2\frac{1}{2}$, 4 a $5\frac{1}{2}$ celých tónů. Je-li tož jest celkem 12 zákl. tónů, má i nynější chrom. hudba jen tři zm. čtyřzvuky.

Nade vši pochybnost jest, že příčina rozvodu nevězí ve zm. čtyřzvuku samém, ale v rozličných těch poměrech vzhledem k základnému následujícího souzvuku.

»Přirozeným« jest každý rozvod, jest-li dotčené poměry se rozvedou v nejbližší libozvučný: nemá výhradné právo na přirozený rozvod onen zvláštní případ, kdež bass »na horu«, kvinta a septima »dolů« kráčí. Tomu přirozenému rozvodu nevdá však též, když dotčený čtyřzvuk v každém případě rozvodu tak nepojmenuji, aby i v této známce byla patrna tonina. △

Tristan a Isolda od R. Wagnera.

Závěrečné vzorce V:I a IV:I mají velkou čistě hudební důležitost při uzavírání vět hudebních. R. Wagner vyhýbá se jim za tím účelem všemožně v Tristanu a Isoldě. Tato důslednost jest příčinou forem hudebních, jež se chody, progresse, nazývají. Chody jsou pravým živlem Wagnerovým. V celém Tristanu není jiných forem mimo toliko dva případy.

O prvním z těchto případů několik slov. Hlavní věta (HV) začíná v As tímto způsobem:

str. 137
řád. 6

a uzavírá taktéž v As. Následuje pak chod (Ch) v toninách Fes, Ces, Es, Des a prodlévá se nonovým souzvukem na V. stup. v As; hlavní větou, ovšem již neúplnou, zakončuje se opětně. Těžko naléztí slov, abych ujistil laskavého čtenáře o čarokráse tohoto místa!

I forma hudební, dle vzorce: HV, Ch, HV, jest to prvá rondová forma, jest bezvadna a dokonalá. Tvrdím v přesvědčení, že R. Wagner užíval forem hudebních: na úkor ostatních pěstoval však výhradně jen některé. Byl jednostranným v tomto směru.

(Pokrač.)

Církevní hudba.

O nynějším stavu hudby chrámové v Brně.

Čtyři měsíce uplynuly již od té doby, kdy radili se přátelé hudby kostelní na sjezdu Cyrillských jednot v Brně o tom, jakým způsobem dalo by se tak hluboko kleslé umění církevně hudební na Moravě opět k náležité vážnosti a důstojnosti povznésti. Vším právem očekávalo se, že hlavní město předcházetí bude dobrým příkladem venkovu a první započne reformou. Avšak chyba lávky! Mimo klášter králové, kde již dávno zakotven směr opravný a částečně kůr stol. chrámu není nám znám ni jediný z četných kostelů brněnských, v němž by se byla hlásaná a tak vřele účastníkům sjezdu na srdce kladená reforma ujala. Smutná tato okolnost musí mít a zajisté má své příčiny: tyto dle možnosti odkrýti, rozebrati a věcně a nestranně posouditi vytknuli jsme si úkolem.

Prředevším odpovíme si na otázku: proč klesá a jest v úpadku zpěv lidu — píseň obecná? — pak, proč nepovznese se umělá hudba a zpěv církevní v Brně na výši nynějšího ducha reformy?

Odpověď na prvou otázku je snadna a jednoduchá a zní: Protože se zpěv lidu vůbec nepěstuje! Či máme nazvati ony dosavadní »vůdce«, »předzpěváky«, »forbetry« a jak se jmenují všickni ti dosavadní nepovolání a vetřelí živlové, již osobí si nyní v kostelích našich právo rozhodovati o tom, jaká a která »písnička« dnes nebo zítra má se při mši sv. anebo po ní zpívati, a již až dosud hlavní slovo vedou, oněmi pěstiteli? Jsou jimi sice, ale v přenešeném smyslu toho slova; pěstí, totiž ubíjí a týrají ubohou píseň, jak jen mohou. Poslechněte jen ten jejich zpěv ve kterémkolivěk chrámě brněnském a sprásknete ruce nad tím, co uslyšíte. Tu se zpívá píseň mešní nápěvem tak skrouceným, zhyzděným a znetvořeným, že ani za pomoci lampy Diogenovy není Vám možno nalézti nějaké jen stopy podobnosti s originálem. Tam zas při mši sv. ani písně mešní, liturgickými předpisy již požadované a podmíněné, neuslyšíte; budete se moci kochati při i po mši sv. v krásách nějaké té »poutnické« krejcarové jarmareční písničky. A směl by se varhaník, jemuž by už zhnusilo se doprovázeti takovou nestvůru, odvážiti se k tomu a hráti správně dle not: ten by si dal! Sáhl by do jich pravomoci, oloupil by je o jejich

zamilované koníčky. Obrátili by věc a vysmáli se mu, že neumí hrát. Ostatně by to také nepomohlo; nebo spíše deset nových písní nacvičíš, než jednu starou zkomolenou napraviš. Arcitž, jako vždy a všude, tak i zde bývají čestné sice, ale nečetné výjimky. Tak v kostele u sv. Tomáše zpívány bývají o svátcích dosti slušně české nešpory a litanie (příčiněním důst. P. Kuttra tam zavedené); u Dominikánů zpívává spolek kat tovaryšů dosti rádně. Nesmíme zapomenouti na zpěv při mších pro žáky a studenty sloužených, ač i zde zbývá ještě mnoho k nápravě. Avšak to vše ještě nestačí, to vše jest velmi, velmi málo, těch několik vlastovek ještě léta neudělá.

Zde zapotřebí jest opravy radikální: upustiti od dosavadních písní, pokud tyto obsahem, formou a nápěvem nevyhovují požadavkům liturgickým, aesthetickým a hudebním a nahraditi je novými, všestranně za dobré a spůsobilé prohlášenými a uznanými. Arcit hlavní odpomoc je potud nemožna, dokud nezařídí se dávno kýžené Cyrillské jednoty, jejichž utvoření staví se u nás po našem náhledu jmenovitě překážka národnostní v cestu. Nemáme zde kostelů výhradně té neb oně národnosti věnovaných; v ohledu tom panuje u nás vůbec jakási neurčitost a nejistota, vládnou nedůslednosti.

Není vzácností, že zpívají věřící v kostele shromáždění častokráte každý svým jazykem: jeden česky, druhý německy najednou, má-li píseň jen stejný nápěv.

»I zamlouváme tudíž 1. utvoření dvou cyrillských jednot (české a německé) při každém farním chrámě pod předsedou jediným, případným důst. p. farářem; 2. Vydaní zvláštního zpěvníku církevního pro Brno, jehož by se i na obecných školách brněnských užívalo. Tím by i do budoucna zabezpečen byl dobrý zpěv lidu v katol. chrámech.«

Praeludování na varhanách. Fuga jako přísná imitace témy jest dosti jednostrannou formou hudební. V modulačním ohledě vyzáduje v prvé řadě poměr tonin I. i V.; po melodické stránce jest při méně bohaté témě i jednotvárnou. Zdá se, že veškeré jiné vzory forem hudebních hodí se více pro možnou bohatost harmonickou a melodickou, jasnou a průzračnou práci ke klidnému a neumělůstkovanému praeludování. Pokládáti toto jen za harmonickou práci, jest při nejmenším nedůstojno. Praeludování má býti skladbou v každém ohledu dokonalou.

Divadelní zprávy.

Starý ženich, prostonárodní opera. Složil K. Bendl. Partituru vytýkáme, že orchestr opouští tak často bez podstatné příčiny sbor (10krát). Tuto timbrouvu chudost cítíme obzvláště v II. výstupu ve sboru „Pan Franc a p. direktor“, ve výstupu IV. „Jeli písař ženich tvůj“. Opera jest zpěvná, jak dalece ale původní? Vždyť i písně národní pokládati nutno od skladatele za majetek cizí. Užije-li témy z té neb oné písně pracuje tudíž o témě jiného skladatele. Vlastní sloh Bendlův není slohem českých ani moravských nár. písní: a toto kolísání dvou slohů jest podstatnou vadou „Starého ženicha“. K. Bendl se nám v takových skladbách líbí, kde jest výhradně svým. Dokladů jest dost. Jednání třetí, píseň Haničky (I. výstup). Motív v prvé periodě, vzatý z nár. písně „Aj zerzaj, zerzaj“

v ko-mír-ce se - dí - cí
(O jak jsem chy-bi - la)

není ani náležitě procítěn; neboť již v druhé periodě neprodukuje Bendl jinou nár. píseň:

Ló - če - ní, ló - če - ní
(O - de - šel do své - ta)

Každý sloh má býti až na základy vysloven, pak působí a zaujímá každého. Provedení, až na některé nesprávnosti v opuštěných sborech, bylo dobré. Sl. ředitelství jsme v dělníci za uvedení této opery brněnskému obecenstvu. △

V pátek, 9. ledna a v neděli 11. ledna, **Rodinná vojna**, původní obraz z našeho života ve 3 jednáních od F. F. Šamberka. Nejsme zaslepenými velebiteli ustálených dramatických forem vědouce předobře, že naše rozrušená doba musí pro své zcela nové ideje a směry hledati také nové estetické tvary. Je nám vítán každý pokus v tomto směru, každá forma. Dovedeme tudíž oceniti i pohodlný nový dramatický útvar, obraz ze života. Vedle estetických nedostatků má zajisté také veliké přednosti. Sestupuje z vysokého kothurnu dramatického v obyčejný život, pojišťuje si přízeň diváků předváděje jim to, co denně sami zažiti nebo aspoň viděti mohou. Jen při poněkud dovedné technice, může vždy býti účinným. Přední vlastnosti však obrazu ze života má býti přirozenost. Jako v životě, i v něm může hráti náhoda, rychle neočekávané přeměny velkou úlohu, ale nikdy se nesmí věc hnáti až do krajnosti. Život věru není nepřetržitou komedií! Proti této zásadě prohršel se Šamberk figurou Benjaminovou, jenž hraje svou xtrakomedii moře nás pouze slovními, suchými vtipy, jež po Šamberkovsku vždy repetuje. P. Poláček k tomu ještě hodně přeháněl. Jinak uznáváme, že kus má zdravé jádro. Prostá poctivost triumfuje nad panskou pýchou, tof velmi vhodná látka! Některé karaktery jsou dobře kreslené, najmé nositelů kusu, Bábovky a pí. Zoufalové. Ale zajisté

by se kontrastem docililo většího účinku, kdyby i mluva statkářova byla prostší, zkrátka národnější. Podivný mně to věru zastanec národnosti, jenž vybrakuje celý slovník cizích úslolí! Dáváme i tomu, že vlastenecké deklamace a kázání o počestnosti p. Bartoloměje Bábovky může působiti, ač se hodí mnohdy k ději jako pěst na oko! Dobrý tento dojem se nesmí však zničiti s prostotou Benjaminovou. Po třetí žádáme již sl. regie, by při kusech Šamberkových nešetřila tužky. Myslíme, že sl. ředitelství poskytló vzácného požitku této Šamberkiady abonentům jen jaksi z nouze. Kus určen patrně pro odpolední představení. Ale právě pro tato představení stojíme neustupně na svém požadavku. Jak my si věc představujeme, není úkolem našeho, s tak velikými obětmi z budovaného národního divadla vychovávat i z našeho lidu galerijní *avenni* obecenstvo, nýbrž jej zaleschťovati, národně uvědomovati. Osmělujeme se konečně již otázati se sl. ředitelství po programě, jakým vlastně se řídí. V povolání družstva bylo vytknuto, že bude hlavně prohlédáno k našim vlasteneckým kusům. Jak dostalo sl. ředitelství dosud tomuto čestnému závazku? — Sl. ředitelství je skoro jediným represantem naší dramatické literatury *Šamberk!*!

P. H.

Vzpomínání, 12. ledna 1885. **Bibliotekář**, veselohra ve 4 jednáních od Gustava Mosera. — Co jsme napsali o Šamberkovi platí plnou měrou též o Moserovi, totiž jeho práce samostatné jsou mnohem lepší od společných. Karaktery jsou v „Bibliotekáři“ dosti ostře vyznačeny a situace přirozenější. Celkem však náš *Bibliotekář* více mnohem nerozehřeje, ježto se jí nedostává žesťi. Sem tam se zasmějeme, ale kus neukolébá nás ve veselou spokojenou náladu. Všecky figury jsou staří dobří známí, jen sem tam poněkud časově přibarveny, jako n. př. u guvernanky, jež je přívrženkyní nyní tak moderního spiritismu. Nesmělý učence, guvernanka, veselý synovec a dobrák strýček, jenž má nehoráznou radost z jeho bujných kousků, tof jsou již příliš promrskané figury! Nějakou ideji, již má míti přeč každá dobrá dramatická práce, v kuse nenajdš. Je to pouhé dovedné seřadění situací, jež chtějí býti stůj co stůj žertovné, ale právě tím minou se žádoucího účinku. Podobné *čuctové* kusy mohou býti zachráněny jen dobrým obsazením všech úloh a výtečnou souhrou. Souhra tentokráte leckde vázla, a co do prvého připomínáme jen, že naše tragedka zajisté již dávno vyrůstla z řádných úloh. — Úprava byla tentokráte slušnější, a dbáno i světelných efektův. **O Zkoušce státníkové a Světě nudy** přistě. P. H.

Listárna redakční.

Do Budče u Želetavy, do Prace, do Jestřabic: Díky!

Zaslané redakci listy: „Jevišťe“ list pro zájmy divadelní a spolky pěvecké a zábavní. Red. J. V. Frič, Praha. „Lyra“, čís. 11. Red. J. Feifar v Hořicích.

Listárna administrační.

Předplatné dosud zaslali pp.: Dr. Illner z Bučovic; A. Peka, inženýr; K. Kunz, z. official; A. Holz z Olešnice; řed. Max Sevěčik z Tišnova; F. Bartoš, c. k. prof.; F. Pivoda, maj. hudeb. úst. v Praze; sl. E. Machova; J. Malý, uč. hudby; J. Havlíček, učitel; vld. P. B. Korčian, prelát v Rajhradě; Dr. Fleišman, star. „Hlaholu“ v Praze; P. Kopka, kaplan v Praze; Z. Horváth, prof.; Jos. Dukát v Olešnici; důst. P. Kubiček, far. v Měříně; dr. A. Javůrek, sklad.; J. Kment, uč.; dr. K. Kozánek v Kroměříži

HUDEBNÍ LISTY.

Časopis věnovaný hudbě a umění divadelnímu.

Redakce: Staré Brno, klášterní nám. č. 2. **Administrace:** p. K. Fromm, Ferdinandova ul. č. 45, II. posch. (Rolnická pojišťovna.)

Předplatné: Pro Brno 1 zl, mimo Brno s poštovní zásilkou 1 zl 20 kr. na celou saisonu. Jednotlivá čísla po 7 kr. lze dostati v každém knihkupectví.

Vychází každé pondělí v době zimní saisony.

Majitel a nakladatel „Fil. spolek Beseda Brněnská.“ Vydavatel a zodpovědný redaktor Leoš Janáček.

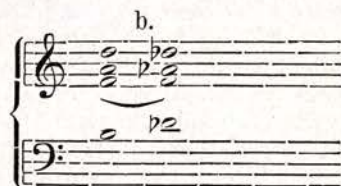
ROČNÍK I.

Brno, dne 26. ledna 1885.

Číslo 7.

Stati z theorie hudby.

Malý septimový čtyřzvuk souhlasí v rozvodu s vysloveným zákonem

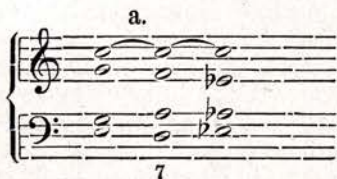

Příklad a. Bass jako zv. kvarta k základnímu as rozvádí se ve kvintu es; tenor jako zv. sekunda v terci c; alt jako sexta ve kvintu es; sopran jako m. poměr velikosti $\frac{1}{2}$ tonu v primu as.

Příklad b. Tenor jako terce zůstává; alt jako skutečný poměr sextový rozvádí se ve kvintu as; sopran jako m. poměr o velikosti $\frac{1}{2}$ t. v primu des.

Jen v případě, kdy malý čtyřzv. k následujícímu trojzvuku jest jako VII.:I. stupní, jde septima a kvinta »dolů«, základný tón na »horu«.

V chromatické hudbě moderní odpadá zajisté rozdíl mezi volnými a nevolnými čtyřzvuky: neboť jsou-li »citlivé« tóny podstatnou známkou dominantního, zmenšeného a malého čtyřzvuku v diatonické hudbě, obsahují veškeré t. zv. nevolné čtyřzvuky v chrom. hudbě též citlivé tóny. Neboť:

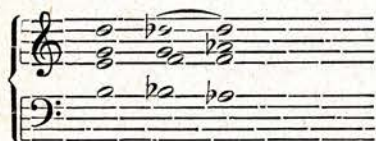

jak v případě a) jsou základný tón i kvinta (d a) »citlivými«, tak u b) altový tón není citlivým. »Citlivost« jednotlivých tónů nejeví se v souzvuku samém, ale v poměru k následujícímu souzvuku.

Mají tudíž »nevolné« čtyřzvuky jako základné tvary harmonické stejnou důležitost s »volnými« čtyřzvuky. Rozdíl jest toliko ve větší neb menší libozvučnosti. I doporučuje se tudíž příprava v užití; avšak omluviti se dá i užití bez přípravy.

Že každý spoj »nevolných« čtyřzvuků dá se vysvětliti zákonem o rozvodu, nepotřebují dokládati.

Případy rozvodu o sekundu výše, o terci a kvintu níže, mají svou důležitost toliko v utvrzení diatonické toniny. V hudbě chromatické jsou veškeré spoje stejně oprávněny a důležitý.

△

Jak posuzují němečtí spisovatelé R. Wagnera.

Podává K. Kobinger.

ostal se mi náhodou příspěvek ke kulturní historii německého národu a jeho literatury do ruky, jenž mne nesmírně pobavil; doufaje, že snad i širšímu obecnstvu touž službu vykoná nemeškám, abych jej ctěným čtenářům tohoto listu ve známost uvedl.

V hudebním časopise »Neue Musik Zeitung«, vycházejícím v Kolině nad Rýnem nákladem — jak na čísle ze dne 15. června 1884. udáno jest — 42.000 exemplářů, jenž tedy velké rozšíření mítí musí, uveřejněn byl v loňském ročníku a sice v číslech 13., 15. a 16. článek pod záhlavím: »O dramatické hudbě« z pera dra Augusta Guckeisen-a. Jsem přesvědčen, že jediný tento článek postačí úplně, by pan doktor se nesmrtelným stal, a proto bude nám dojistá díky velikými povinnen, jestli i český list pomůže rozšířiti jeho nesmrtelnost.

Nejlépe bude, uvedeme-li slova pana doktora; ochotní pp. čtenáři utvoří si laskavě úsudek svůj sami.

»Co je úlohou dramatické hudby? Což jiného než »opatřiti« (ausstatten) drama hudbou. Ale k čemu doprovází hudba drama? By umělecký efekt dramatu vůči posluchači zvýšen byl; a drama dosáhne nejvyššího stupně umělecké výbavy (Ausstattung), vezmeme-li hudbu na pomoc, (!) jejíž úlohou jest, by dojmy, jež text a děj samy sebou na posluchače učiniti musí, náležitě — vymalovala. Na dotvrzenou této věty uvádí pan doktor z operní literatury některé příklady a sice: Jak případně Verdi v 3. jedn. Aidy líčí scenerii na Nilu, (!) jak krásně podařilo se Nicolai-mu ve Veselých ženách (3. jedn.) hudebně vylíčiti — východ měsíce. (!!)

Tímto způsobem dostal se náš pan doktor, jak se zdá, k svému koničku, k »tonomalbě«. Leč slyšme dále.

Líčení bouře, hromobití, povětří, pekelného tance, víření a reje čarodějnic a dáblů (Hexen- und Teufelssabbath!) — vždy se skladateli dobře podaří, vykládá pan doktor, soudě z toho, že tato »tonomalba« náleží k nejsnazším úkolům dramatické hudby. Však čím dále, tím lépe. Taktéž revoluční scény, pračky a rvačky (Prügelein und Gemetzel) radí spisovatel — — náramným nepořádkem nástrojů (wirres und schrilles Durcheinander der Instrumente) illustrovati, přicházejí k tomu konci, že vlastně tonomalba je hračkou a že to je nedorozumění, jestli skladatel proto pokládá se za dramatického hudebníka; poněvadž je — — důkladným tonomalířem (!) (Tonmaler.)

Nyní přichází pan Dr. August Guckeisen k »protiležícímu extremu« — k solovým scénám, jež nám také krásně definuje: »Tu stojí jedna jediná osoba na jevišti a — líčí nám svoje myšlení a citění!«

Toto »líčení citu a myšlenek« pokládá pan doktor za děj (Handlung). Leč chtějící býti spravedlivými musíme dodat, že se tentokráte necítí docela jistým, což nás jenom překvapiti může, neboť dosaváde repraesentoval se nám jako nesmírně sebevědomý pán, který je přesvědčen, že nikdo neodvážá se bráti jeho tvrzení v pochybnost. On totiž na dotvrzenou této své věty, že líčení citu a myšlenek je dějem, odvolává se na Lessinga (!) a nejsa ještě dosti přesvědčen, že čtenář mu věří, zdá se býti povinnen, následujícími theoretickými větami nesmrtelným se učiniti.

Prekládám do slova:

»Arci zde pohybujeme se na velmi kluzké půdě, a nemůžeme ve svých soudech, které si ze zdánlivě neupíratelných praemiss tvoříme, býti dosti opatrnými. Pozorovali jsme a klademe opět na to důraz, že »konsequentní setrvávání na principu (Principienreiterei) nevede nikde k horším výsledkům než v aesthetice. Ve vědě přidáváme často mnohým formulovaným zákonům poznámku: »Jen v jistých hranicích.« A této omezující poznámky lze daleko větší měrou užiti v aesthetice, neboť — — my víme o základních pojmech aesthetiky mnohem méně, než o základních pojmech exaktních věd (!!) Arciže nemajíce principů (Principienlosigkeit), nemůžeme budovati systémů; za to netřeba nám onoho osudu, že příští den se sítí zbudovaný systém.« (!!) Klassická slova!

Po tomto velmi učeném nesmyslu jedná pan doktor o významu solového zpěvu ve zpěvohře, líče nám při tom vývoj formy písně, počínaje arií zpěvohry vlašské až ku »mluvené melodii« (Sprechmelodie) Wagnerově — věci to, jež jsme velmi často a lépe slyšeli, než nám je pan doktor ve své rozpravě podává, která nic jiného není než mínění cizí nesmyslem vlastním rozředené. Leč přece něco zajímavého.

Mluvě o vývoji operní formy, konstatuje pan spisovatel, že Wagner všechny traditionelní formy zrušil, stav se takto mistrem bezforemnosti (Formlosigkeit), a že ve svém hudebním dramatu »Tristan a Isolda« zašel až k nejzazším konsequencím. »A tato bezforemnost« — poučuje nás pan doktor — »napíná ducha nejvíce, a to z té příčiny; poněvadž ustavičně nové kombinace vymyšletí musí, ale velmi brzo vyčerpána jest produktivní síla, a ve fantasií skladatelově zahnízdí se (einnisten) brzo jisté obraty modulační a harmonické, které odpovídají jistým duševním dojmům, ať již tyto vyjádřiti mají dojem největší lásky, anebo dojem nejhlubšího žalu. — Wagner sám podává nám příkladů dost. Kdo se důkladně obeznámil s Meistersingry, zná hudbu všech jeho novějších dramatu.«

Ku konci přichází pan doktor ku scenám ensemblovým žádaje, by se hudba s charakterem jednajících osob co nejvíce kryla. »Hudba hodící se k rytírům, nehodí se k prostým venkovanům.« Hudba má tedy charakterisovati. Leč tu je ještě jiný moment. »Dramatická hudba má ve velké prostofe na velký zástup působiti, proto musí to, co říci se má ostře (!), rozhodně, takorka — křiklavě (grell) vysloviti. Křiklavě at maluje bol, křiklavě radost, křiklavě též přívětivost a láska (!!!) Mnozí to budou pokládati za raffinované, ale hudba nemůže této raffinovanosti postrádati, leč kdyby se vzdala vši působivosti.«

Však toto vše ještě není to nejlepší; své nejkrásnější »myšlenky« ponechal si pan doktor na konec. Inu, náš pan doktor je čtverák, on se chce ku konci dodělati efektu — nu, toho mu nikdo z laskavých čtenářů neupře.

Náš pan doktor obrací se totiž k t. zv. absolutním hudebníkům a praví: »— Zástupci a ctitelé tak zvané absolutní hudby, hudby komorní a koncertní pyšně, (!) pohlíží na dobrou divadelní hudbu pravíce, že hudba zpěvoherní je hudbou triviální (!), že netřeba k ní mnoho vynalézavosti. Ano, instrumentální symfonie není operou, a právě proto (gerade deshalb) skladatel symfonie ještě dlouho není s to, by — — napsal zpěvohru (!)«

Doufám, že jsem tímto krátkým výtahem — celá rozprava je v 7 sloupcích — podal laskavým čtenářům zajímavý příspěvek ke charakteristice našich německých sousedův a jich učené žvavosti.

Leč na něco bych byl málem zapomenul, což by českého čtenáře jen překvapiti mohlo. Totiž, nelze ani věřiti, že bychom my Čechové při tak lákavé příčině vyvázli se zdravou kůží. I nebojte se, drazí čtenářové, náš učený pan Dr. August Guckeisen na nás nezapomněl. Pišet:

»Ještě této charakteristické vlastnosti nové doby doteknouti se musíme. Stalo se modou, že nedostatek dramatické stručnosti a ráznosti (Schlagkraft (sic!)) cizími popěvkami se zakrývá. Dramatická hudba stává se víc a více cigánskou (zigeunerhaft!) Místo dřívějších vlašských kudrlinek máme nyní španělské, uherské a i slovaňské kudrlinky (Schnörkel). Jaký to má účel? Německý cit (!) zpečuje se proti tomu právě tak, jako dříve proti vlašskému hudlaření! (Gedudel.)«

Divadelní zprávy.

Královnin krajový šáteček, opereta od J. Strausse. Prvé jednání jest zdlouhavé. Vynecháním opakování ve slohových písních zavděčila by se regie. Druhé i třetí jednání jest živé a působivé. Výhradně užití válečkových rytmů bylo skladateli úkolem: tím odpadá další posuzování. Provedení bylo dobré u všech účinkujících. (Dne 25. ledna 1885.)

Příčinou pevného systému doporučujeme sl. div. ředitelstvu následující pořádek repertoaru: 1. Čtyři večery v týdnu ať věnují se činohře. 2. Tři večery zpěvo-hře. 3. Z činoherních večerů ať připadají nejméně dva večery českým autorům. 4. Ze zpěvoherních večerů vyplněn má býti nejméně jeden českou operou.

Tento pořádek dá se provést. △

Ve středu, 13. t. m., **Zkouška státníkova**, veselohra ve dvou jednáních od Em. Bozděcha; a **Politika v lese**, dle Putlice vzdělal J. Strakatý. Přinucení pro nedostátek místa obšírný aesthetický rozbor v minulém čísle vynechati, omezíme se nyní toliko stručnou charakteristikou této elegantní, u nás zajisté jediné historické konverzační veselohry. Je historickou nejen tím, že předvádí nám poslední člen veliké historické akce, jež přeměnila stoletou tradicionelní politiku domu rakouského, již nastala naší říši zcela nová doba; nýbrž hlavně a předně historickou pravdivostí, historickou barvitostí. Zakládá se na podrobných historických studiích a předvádí nám v mistrném tomto obrázku skutečně dobu galantního 18. st. Tehdy byli tací státníci jako francouzský vyslanec Hautfort, kteří hoviče jen své poživavosti sledovali podstatu diplomacie jen v pletichářství. Do této figurky se spisovatel patrně zamíloval, je zajisté z celého kusu nejrozkošnější. Vedle ní vyniká typičností hlavně císař František Štěpán, nakreslen téměř s fotografickou věrností. Mistrovství spisovatelovo jeví se zvláště v tom, jak nakreslil charakter císařovny Marie Terezie. Velice choulolistivé této úlohy sprostil se s nejménějším taktem. Podal nám, jak tolo intence kusu žádá, milující a žárlivou ženu a přece každým coulem hrdou císařovnu. Rozumí se, že i druhým charakterům, (Podevilsovi) věnoval všecku péči. Jak jinak není možno, spočívá tato veselohra na situacích, na plynulé konverzacii. Seřazení situací, vůbec celá stavba jest mistrovská. Toliko expositivní mohla by se snad vytýkati poněkud rozvláčností, jak se zvláště při našem představení ukázalo, kde kdo neznal kus z počátku nevěděl, kam se míří; vedl si pan Podevils jako nějaký sluha — Co do mluvy jest „Zkouška“ zajisté nejvýtečnější mezi našimi kusy. Takou elegantní, svěží a duchu času přiměřenou mluvu darmo bychom hledali v jiných také historických kusech. Bozděch dokázal, že mluva naše hodí se do salonu. Prý ne do českého salonu! Dramatik ve svém kusu nemohl nás ani do českého salonu uvést, nebylo žádného, jako také nebylo ani žádného německého. Zakladatel veleříše pruské Bedřich II. necítil se Němcem, ba posmíval se snahám tehdy pannenské literatury německé; vyslanec jeho Podevils nesleduje snad politiku německou, nýbrž politiku pána svého, pracuje zrovna tak obyčejným apparatusem jako pan Hautfort. Myslíme, že ta výtka nemůže mítí místa. Ale i té nedáváme, že je to technika vlastně francouzská. V našich očích je to vlastně přednost. Samostatnou techniku vytvořilo málo národův. Řekové ve starém věku, pak Španělové, Angličané a Francouzi. Ruské kusy mají svůj zvláštní

ráz, ale nás neuspokojují, my jsme prosáklí civilisací západoevropskou. Jen žádné pokrytectví! Náš kus přese svou francouzskou ochrannou známku, je přece kusem rozhodně českým. Češství nevtírá se tendenčně do popředí, ale je přece jen oslavou jména českého. Vždyť přece představitel ideje kusu, zastancem skutečného umění státnického proti pletichám obyčejné diplomacie, je Čech, Václav Kounic. Je-li nadšeným, ale při tom spravedlivým velebitelem Francie káraje i slabé stránky její, je věrným synem své vlasti, že si přeje zachovati korunu českou v celé její celistvosti. Ci mluvili se v tendenčních kusech nadšeněji, horoucněji o skvostu koruny české? Tolikéž snášáme se s výtka, proč obětovali zdánlivě jednotlost kusu předělav jednoaktovku ve dvojaktovku. Důvody Durdíkovy jsou pádny, jinak by jim byl Bozděch nepřivěděl, rozhoduje tu předkem moment psychologický, aby divák nebyl příliš napínán. Nevíme vůbec, jak by byla jednoaktovka dopadla na našem jevišti. Pak mohlo by se ještě ledacos B. vytýkati, n. př. proč učinu kusu (že Kounic odvrátí císaře od Podevilsa) domáhá se tak jednoduchými prostředky, proč nepředvede nám „Sirenu“ elsasou, Schönmarkovou, krásnou zpěvačku Fiorellu, tanečnicka Peletona? Vždyť kus by byl pak zajisté pikantním! Ale tím spisovatel vznešeně opovrhuje, jeho práce jest vzorem jenné veselohry. Pravý kabinetní kousek! Činíme sl. ředitelství nejsrdečnější díky, že nám konečně předvedlo kus domácí. Ale musíme se nejrozhodněji ohraditi proti způsobu, jak „Zkouška“ na jevišti provedena. Zdá se, jakoby byl kus máně vybrán z archivu a sehrán beze vší předchozí zkoušky. Kdybychom chtěli posuzovati výkony herců jenom podle tohoto představení — souhra vázla, lapsus memorie byl dosti častý — velice bychom jim krivdili. Pamatujeme se, že byl od nich kus náš sehrán druhy velmi hladce. Můžeme snad aspoň tolik žádati, by Pištěkova společnost Národního divadla vyrovnala se dřívější Pištěkové společnosti. O úpravě ještě se zmiňovati je věru házetí hrách na stěnu! Přece však dovolujeme si žádati na p. řediteli, aby dal aspoň popraviti livreje, v nichž jednou hraje sloužící, podruhé pan vyslanec. Ošumělý a na velmi delikátním místě rozpáraný oblek pana francouzského vyslance tropil hroznou ostudu. Bylo tehdy módou nositi punčochy s dámským monogramem? — Jednoaktovka Politika v lese, jež potom byla provedena, zkazila na mnoze vzácnou pochoutku z kusu Bozděchova. Hemží se časovými narážkami, jež nyní již ani v Čechách, tím méně u nás, více nepůsobí. Násilnou aplikací sváru rodinného na boj bratrovražedný mezi Staročechy a Mladočechy setřeno jinak zdravé jádro kusu. Úlohy byly obsazeny předními silami (manžely Lierovými, sl. Povolnou, pp. Hallou a Stockým) a sehrány hladce. **O Světě nudy a Starém vlastenci přístě.** P. H.

Rozmanitosti.

Některé německé listy brněnské vyslovily se, neznámo čím návodem, že varhanická škola v Brně jest beznáboženská. Na základě vyučovacích plánů popíráme se vši rozhodností toto tvrzení. Neboť nauka o starých toninách opírá se o římský choral; opoře (kontrapunktu) vyučuje se na základě nápěvů t. zv. církevních písní lidových. V učebních hodinách zpěbných pěstuje se výhradně římský choral. Veškerý postup ve vyučování má celkem ráz historického vývoje hudby; proto přes náboženský tón jsou varhanické školy nejlepšími hudebními ústavmi vyučovacími.

HUDEBNÍ LISTY.

Časopis věnovaný hudbě a umění divadelnímu.

Redakce: Staré Brno, klášterní nám. č. 2. **Administrace:** K. Fromm, Ferdinandova ul. č. 45, II. posch. (Rolnická pojišťovna.)

Předplatně: Pro Brno 1 zl., mimo Brno s poštovní zásilkou 1 zl. 20 kr. na celou saisonu. Jednotlivá čísla po 7 kr. lze dostati v každém knihkupectví.

Vychází každé pondělí v době zimní saisony.

Majitel a nakladatel „Fil. spolek Beseda Brněnská.“ Vydavatel a zodpovědný redaktor Leoš Janáček.

ROČNÍK I.

Brno, dne 2. února 1885.

Číslo 8.

Tristan a Isolda od R. Wagnera.

Druhý případ užití útvarů periodických vztahuje se na tři krátké věty. Rozkošnou jest obzvláště třetí věta: chromatická harmonie moderní vystupuje výrazně i v těchto malých rozměrech. Podáváme tuto větu:

Každý chod, jelikož neuzavírá, obtížněji se pojímá; ustavičné modulování, pravý živel chodův, unavuje: i přepíná tudíž skladba, výhradně chody pěstující, našeho ducha. Z více než 3000 taktů, z kterých se Tristan a Isolda skládá, připadá toliko něco přes 80 taktů na útvary uzavřených vět a period! Nuže, má se tato »moderní« výstřednost též nápodobovat? Záležeti má »moderní« dramatičnost v tomto výhradním tvoření chodů? Jest něco českého i v tomto »Wagnerianismu«?

Ukončujeme tímto malý náš příspěvek k objasnění podstaty Wagnerových skladeb. Vytkli jsme

1. některé nesprávnosti a drsnosti harmonických spojův.
2. Jelikož i chody jsou útvary (formy), popíráme, že by byl Wagner zrušil všechny tradicionelní formy.
3. Poukázali jsme na výhradné užití chodů jako příčinu nemožného dokonalého osvojení.
4. Jelikož skladby Ant. Dvořáka obsahují všechny útvary hudební a o jednostrannosti v tomto ohledu nemůže býti ani řeči, jest pravdivým výrok, že jest tento náš genius protivou R. Wagnera. Naskytne se nám zajisté ještě příležitost dotvrditi to i z jiného stanoviska. »Hud. časopis Dalibor« poctil nás za to »licoměrným bombastem«.

Ku dotvrzení nesprávnosti a drsnosti harmonických spojů dostačí dva souzvuky: jest-li ct. »Dalibor« potřebuje k tomu tempa a co předchází a co následuje, litujeme ho. My jsme nesoudili o celku. Za správnost úplnou uvedených příkladů ručí Hanuš z Bülowa.

Že to, co R. Wagner stvořil na poli dramatické hudby náleží k tomu nejlepšímu, taktéž jsme nikde nepopírali. △

Zpěv na středních školách.

Vzpomínám leckdy, jak blažené to časy bývaly, když ve středu a sobotu sešli jsme se jaří studentici ku zpěvu. Což byli jsme my za umělci! Vzmohli jsme se až na Haydenovo »Freund, ich bitte, hüte dich«, kde přece bylo třeba jednotlivým hlasům čítati! Pan professor upocen odkládal taktovku a my vítězoslavně hleděli mu ve tvář. O stupnicích, intervalech, nebylo mezi námi světla velikého. Tato suchá část odbyla se co nejstručněji na počátku, aby mladá hrdélka co nejdříve dostala se k oživující straně písňové, a hle na konci roku uměl každý ty písně z paměti. Za to z not pramálo. Leč kdo absolvoval nižší oddělení, musil do vyššího, by tam byly čerstvé soprány a alty. A teď čtyřhlasně dále! Kdo vlastně zpíval? Synkové učitelští a jinde vycvičení zpěváci, ti »drželi«, a ostatní přizvukovali za nimi. Dřelo se vše tak dlouho, až nezůstal žádný hlas vězeti.

O nějakou tu dissonanci nebylo tolik hluku, jen když celek zněl a to mocně zněl. My pěli, co hrdlo stačilo, jmenovitě solisté hleděli se překonati. Sbor čtyřhlasý činil dojem bzučícího roje čmeláků, z kteréhož malebného pozadí vystupovaly vlastní harmonie. A rozřídění v hlasy? Maličkost! Většinou volili jsme sami dle záliby. O mutaci a šetření hlasu v době té ani tušení jsme neměli. Jakmile počal hlas »přeskakovat«, postoupil šťastný jeho majetník do sboru mužského a tam neopomenul dle sil dokázati, že tam už také patří. Pamatuji se na jednu rozkošnou hodinu zpěvu, ve které nebylo žádných bassů. Cvičena kostelní píseň čtyřhlasá. »Kdo chce zpívat bass?« Mezi vyvolenými byl jsem i já, altista. Naparoval, nafukoval jsem se dle vsí síly své — leč bass to nebyl. A druhý den pěli jsme takto chválu Hospodinu.

Dost prozratim. — Nebylo tak pouze dříve, jest ještě dosti ústavů, kde nejde to jinak. Ubohá mládeži! Kam podějí se tvé zdravé, slibné hlasy pod rukou takovou? Ano, střední škola může odchovati pěvce výborné, jen trochu-li šetří pravé metody. Že tato pravé elementy hudební pevně žákům vstípí, že později pilným solfeggií, cvičením stupnic, roulad, arpeggií, mezza di voce atd. i hlas šlechtití bude, by schopen byl jemnějších odstínův i neseadnějších intonaci, rozumí se slovem »methoda« sama.

Při tom všem, jakož hlavně při cvičení písní a sborů, nutno žákům otevírati a bystriti smysl pro krásno hudební, by vkus jejich stál na výši doby a schopny je činil, pojímati díla větší, kdekoliv se vyskytnou. Vlastní zručnost jich pak má sahati potud, aby s prospěchem mohli ve sboru spolupůsobiti. To byl by as účel cvičení zpěvných na školách středních. Aby docílena byla jakási shoda v účelu i prostředcích, žádáme všech pp. kolegův na českých ústavech, aby své mínění o této věci v listu našem s veřejností sděliti si neobtěžovali. Mnohá vymoženost, dosud prospívající pouze jednomu ústavu, stane se takto majetkem všech, a vyučování zpěvu, nyní více méně na libovůli jednotlivcově visící, nabude jednotnosti a důstojné rázovitosti.

Církevní hudba.

O nynějším stavu hudby chrámové v Brně.

II. Ve článku předešlém poukázali jsme na zlořady, jež zaviniily a dosud na mnoze zaviniují úpadek zpěvu obecného. Dnes pátratí chceme po příčinách nynějšího neutěšeného stavu hudby umělé a zpěvu církevního.

Ve čtyřech kostelích brněnských provozuje se hudba, t. j. mimo zpěv hraje se při mši velké též na rozličné hudební nástroje; v jednom chrámu zaveden pouhý zpěv umělý, a v ostatních zpívá jen lid písně, vyjma některé zvláštní slavnosti, jako: o vzkříšení, na dušičky a t. p. Nyni posvitme si trochu na poměry, za jakých se u nás »dělá figurálka«. Ať mluví napřed číslice.

K dispozici jsou tyto trvale ustanovení a placení činitele:

U sv. Jakuba: Počet zpěváků 10, roční

odměna 600 zl., 4 hoši mají byt i stravu; počet hudebníků 15, roční odměna 282 zl., ředitel kůru 1, varhaník 1.

U Minoritů: Poč. zp. 6, roč. od. 48 zl. 4 hoši mají byt i stravu; poč. hud. 9, roční od. 96 zl., řed. kůru 1.

Na Petrově: Poč. zp. 4, roč. od. 400 zl., byt mají všichni, stravu dva hoši; p. hud. 7, r. od. 76 zl. 80 kr., ř. kůru 1, varh. 1.

V Králové klášteře: P. zp. 15, r. od. 72 zl., 10 hochů má byt a stravu, řed. kůru 1, varh. 1.

O služném řediteli kůru a varhaníků jest — ať pravdu díme — nedůstojno psáti.

Připomeneme-li si, že chrámy brněnské jsou budovy nejvíce velmi rozsáhlé a prostorné, uznáme, že počet zpěvákův i hudebníkův není v žádném poměru k velikosti oněch. Uvážíme-li dále, že sem tam některý zpěvák aneb hudebník pro nahodilou příčinu, aneb z malé horlivosti (k níž nepatrnou roční odměnou věru příliš pobádán není) na kůr se nedostaví, nebo přijde pozdě, anebo pošle za sebe zástupce nespůsobilého, tu uznáme zajisté, v jakých rozpacích a nesnázích octne se tu začasť řed. kůru, pokud a jak dalece může se činiti zodpovědným za možnou »katastrofu«. Namítá snad mnohý, vždyť vedle placených sil jest hojnost ochotníkův? (Pokr.)

toliko v cellu pizz.? Sl. Součková vyhověla, a zajisté v nemalý úspěch, přání vyslovenému v poslední zprávě. Ostatní výkony byly dobré. (Dne 1. února.) △

V pátek 16. m. m., poprvé na českém repertoiru: **Svět nudy**, veselohra ve 3 jednáních od E. Paillerona, překladem J. Poláčkovým. Jako většina prací francouzského akademika, má i tato jeho dramatická práce ráz moralisující. Tepe v ní směr naší moderní společnosti, jež vzdělává příliš rozum zanedbávajíc zušlechťovati i srdce, zkrátka nevšímá si toho, co nejlépe nazvati možno naivním ve výchově člověka. Vzdělání moderní je příliš jednostranné. Hlava je přepčána, a následek toho je, že nejsme více vnímaví pro radosti a rozkoše čistě tohoto světa; štěstí je velice řídké, a místo spokojenosti nastupuje nuda, jež ze všech koutů na nás vyčuhuje. Místo svělosti, bodrosti — blaseovanost. Látko to nejen francouzská, ale všeobecná. Proto také velice vděčná! Básník zpracoval ji velmi obratně a přirozeně. Děj šinou ku předu, jak přirozeno v otázkě srdečné, dámy; starší vévodkyně de Reville, a mladší hraběnka de Ceran. Jsou kresleny ostře, zvláště však vítěz, stará vévodkyně, se vši srdečností a přímostí dámy světem zkušené, již ani vrásky na čele nemohou zkazit jasný, zdravý názor na svět. Kontrast mezi ní a reprezentantem nového směru, vážnou, učenou Ceran, je velmi účinný. Ke starším druží se mladší kontrastující dvojice, rozmarné, ale hlubokého srdce Suzany de Villiers, a do sebe uzavřené, bádající miss Lucy Vattsonové. Důkazem, že se setkávají vždy různé póly v lásce jsou krasoduchý, mělký Bellac a vážný Royer de Ceran. Velmi utěšeným parkem něžné milujících se manželů jsou Raymondovi. Všecky tyto karaktery jsou osobity. Spisovatel podal nám pravou psychologickou studii, jak láska se probouzí při rozličných temperamentech. Ty scény jsou uchvatny! Dialektika řeči je opravdově francouzská. Lehce a přece nejvyšší sarkasticky bučuje se filosofie Schopenhauerova, jež místo osvěžujícího, čistého požitku žádá jen umrtvení, hlásajíc otravný pessimismus, jenž ve své konsekvenci musil by vyvrátiti stěžeje dosavadní společnosti. Francouz pozitivista jeví se v narážkách na hegelovskou filosofii. Deklamace Bellacova a Vattsonovy o pojmu lásky, o těch subjektech, abstraktnosti a p., je žravou ironií na německé myslitele. Jak jsme stručně nastínilí má kus vzácné, zdravé jádro, hlásá obrod moderní společnosti pravou láskou, jež je právě tajemnou směsí nejčistší idealnosti i omamující smyslnosti, jak ji definuje vévodkyně de Reville. — Podobný kus vyžaduje po hercích vážného studia. Dlužno vyznati, že naši herci ukázali velmi dobrou vůli. Na ponejprve bylo sehráno dosti hladce. Dámy se držely statečně. Pi. Ryšavá byla znamenitá vévodkyně; neškodilo by však, kdyby i v monologách hlasitěji mluvila. Sl. Povolná měla velice šťastný den. I volba kusu svědčí o vytríbeném uměleckém vkuse. Sl. Pospíšilova mohla vyhověti intenci kusu a ozbrojiti oči skly, byla by zajisté i tak hezkou. Sl. Slánská byla rozkošná Jeane Raymond, panu Paulovi zajisté mnohý ty sladké hubičky záviděl! Úlohy byly vůbec dobře obsazeny až na epizodisty. P. Toulonnier mohl by se naučiti řádně choditi. Opakujeme, že i menší úlohy nesmí nikdy rušiti celkový dojem. Takoveto kusy žádají však i vnímavého obecenstva. A naše obecenstvo dokázalo, že rozumí i nejjemnějšímu vtipu, jen lehce vrženým narážkám. Budiž to poučením sl. ředitelstvu, by po-

Divadelní zprávy.

Prodaná nevěsta od B. Smetany. Nedá se upříti, že místo „vaše věrné milování“ ve sboru prvního výstupu, I. jednání, se obtížně intonuje: až dosud ani jednou nebylo správně. O mnoho snadněji by se altu i tenoru v této úpravě zpívalo:

mi - lo - vá - ní ne - mi - a. t. d

Dojem harmonický se tím podstatně nemění. (Dne 2. února.)

Zvony Corneville od Planquetta. Úloha Germainy mohla by se postoupiti sl. Pichertově. Provedení celkem uspokojilo. (Dne 28. ledna.)

Starý ženich od K. Bendla. Hra byla čilejší: obzvláště tu vynikala pí. Budilová. Opuštěné sbory nezamlouvají se nám nijak. (Dne 31. ledna.)

Hubička od B. Smetany. Nemožno, by počátek 3. výstupu tak, jak se nám podává byl v partituře! Jest motiv

dávalo mu stravu záživnou, hlubšího zrna, a nejenom samé lehké frašky. Těšeno i na galerii. Vyvrátilo naše obecenstvo, jakoby bylo naivní, ne v našem nahoře uředněném smysle, ale v tom, že divadlu nerozumí. Těmu tak není! A proto budíž starost ředitelstva, by navštěvovalo české divadlo nejenom z vlastenecké povinnosti, nýbrž i ze skutečné záliby. — Četná návštěva svědčila o veliké oblibě sl. beneficiantky, M. Povolné. Sledna byla na počátku hry přivítána bouřlivým potleskem.

V neděli, 18. ledna, opakováno pro hosti z Blanska, Lišně a Šlapanic s úspěchem **Jedenácté příkázání** Šamberkovo. Divadlo bylo ve všech prostorách přeplněno. P. H.

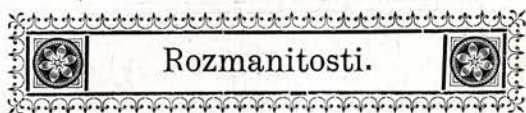
V úterý, 20. ledna, **Starý vlastenec**, původní veselohra ve 3 jednáních od A. H. Sokola. Oblíbený komik pan Poláček velice se zavděčil volbou této veselohry, jež zajisté předčí ty nechutné Moseriady a otřepané kusy Schönthanovské, jimiž dosud obecenstvo krmeno. Naše veselohra je, jak již název ukazuje, tendenční. Tepe nedostatek ideálního nadšení, rozmáhající se prospěchářství, ramenářství v lepších vrstvách naší společnosti proti nezištnému vlastenectví staré školy, jejímž šlechtěným představitelem je starý Pavel Skála. Je veselohrou tendenční v ušlechtilém slova smyslu. Tendence nechce snad zakrývatí vady kusu. Působivá myšlenka kusu je vskutku dramaticky zpracována. Stavba jeví zkušeného, s divadlem dokonale obeznámeného autora. Děje není ovšem nadbytkem, ale za to je v kuse hodně trefného, misty i řízného pravého vtipu, který i koho se týče, hezky sice pošmírá, ale neraní. V tom vyhovuje úplně veselohře. I figury jsou vsutku veseloherní, má každý nějakou tou svou slabou stránku. Myslíme však, že by případnou hrou mohla se slabost výtečného Skály poněkud zmírniti, nemusí býti snad tak larmoyantním. Velmi důvtipně staví spisovatel proti idealistovi milionáři Pavlovi jeho materialistického, a přece nezáměrného, bratra Karla. Vyvrací tím pádně běžné mínění, jakoby vlastenectví bylo jen znakem chudoby, jakoby ono utlumovalo veškeru obchodní rozvalu. Věru, jakoby Sokol psal zvláště pro naše brněnské poměry! Nejpodarenější je figura Vašíčkova, pravý prototyp profesora, jak nejen na divadle, nýbrž i ve skutečnosti často se vyskytuje. P. Budil ho sehrál mistrně. Doktor Stoklasa je věrným obrazem tak mnohého našeho výtečníka! Charakteristika páně advokátova mohla býti poněkud ostřejší. Živel komický je zastoupen parasytem Konipáskem a jeho příbuzenstvem. P. Poláček byl ve svém žilve. Dcery Vašíčkovy sehrány rozkošným trojlístkem sl. Pospíšilové, Slánské a Povolné, z nichž každá své úloze znamenitě dostála; Drahomíra všim právem zasloužila si riviéry. Vůbec všickni hráli tentokráte s chutí. Očekáváme, že druhé představení bude ještě mnohem hladčí. Úlohy budou zajisté mnohem lépe memorovány, a souhra v rychlejším tempu, jak toho kus vyžaduje. Tim setře se z této práce veškerá fraškovitost, již nijak k udržení se nepotřebuje. Myslíme, že skvělý úspěch prvního představení poňme sl. ředitelství k brzké reprisi. Hodi se kus tento zvláště pro odpolední představení. Je to kus eminentně časový, časovost jeho byla zvýšena ještě udalostmi nejposlednějších dní. Bouřlivý souhlas s plánem Skálovým jasně svědčil, že u nás je vědomí příbuzenských svazků s bratry Slováky velmi živo a že se nedá ničím vyvrátiti. Nemálo váží také, že veselohra psána rázovitou, správnou mluvou, což je v našich představeních skutečnou vzácností. Překlady našeho jeviště zdají se takorča schválně konkurrovati o palmu nepsprávnosti, takže my, ač nejsme stoupenci brusického cechu páně Vašíčkova, často si musíme za-

cpávati uši. Obecenstvo bylo vůbec poutavou hrou velmi rozjařeno a neskrblilo potleskem. Za nepřítomného spisovatele, nynějšího redaktora „Mor. Orlice“, poděkoval obecenstvu pečlivý režisér p. Budil. Pan Poláček byl zajisté s přehojnou návštěvou spokojen. Takové kusy vždycky potáhnou! P. H.

V sobotu, dne 21. ledna: **Naši spojenci**. Z franc. dle vzdělání Idy Gonerovy přeložil J. Š. Bohatý švihák Filipp z Maury (p. Budil) přichází do Trouvillu vyhledat si po dva a dvacáté nevěstu: jeden a dvacetkrát měl už jíti k oltáři a pokazdě mu selhalo. Vyhledl si sličnou Kláru (sl. Povolná), dceru p. Mougerarda (p. Ryšavý), a jeho choti Athenais (pí. Ryšavá). Ale nešťastnou náhodou nalézá v Gastonu Reelovi, kapitánu 2. pluku afrických Zuavů (pan Stocký) mocného soka, mocného nikoli vlastní obratností nebo zjevem, nýbrž vydatným spojenstvím mladé vdovy Henrietty Dolcy (sl. Pospíšilova), která nejvybranějšími intrikami protěže u Kláry svého spojence. Filipp se brání a vyhledá si spojence v nastávající své tchýni, již, aby dosáhl svého cíle, hroživě se koří. Avšak přistárlá Athenais vykládá si jeho dvornost ve svůj prospěch a z toho nastane řada zajímavých zápletek s překvapujícím zakončením: kapitán vyzná lásku svému spojenci, mladé vdově, a její pomocí obdrží Kláru — k největšímu překvapení dvorného bratrance své nevěsty, p. Badinois, (p. Lier), živých to denních novin a novinek, který mezi oběma stranama hrál donášeče a klepaře a nyní sedl mezi dvě židle na zem. Kus dobře pobavil, ne snad svými karaktery, jež neposkytují nic nového, ale hojnými vtipy a satirickými narázkami. Co se nám však rozhodně nelíbilo, byl chatrný překlad, oplývající takými germanismy, jaké by r. 1885. již dávno měly dřimati na zaslouženém odpočinku. Z účinkujících sil hrály nejlépe slečny Pospíšilova a Povolná, a vedle pí. Ryšavé i pp. Lier a Budil. Pan Stocký nemohl se dostati jaksi do pravého proudu, a nedostatek nuancování i ohebnosti nenahradil ani jeho mohutný hlas, jimž úlohu svou přednášel.

V neděli 25. ledna opakováno pro hosti z Doubravice a okolí **Roháčů**. Kus ten je pro venkovské hosti jako stvořen. Nepochopujeme však, proč sl. ředitelství tak tvrdošíjně odpirá se zlokalisovati některá jména, by kus byl ještě mnohem působivějším. Vždyť se tolikéž nehraje v elsaském kroji. Souhra, ve známém obsazení, byla hladká.

O Sklenici vody přistě.

Rozmanitosti.

Český koncert ve prospěch varh. školy má se odbyvati dne 8. března. Z hud. pořádku vyjímáme koncert pro dvoje varhany s průvodem smyčcového kvarteta od J. S. Bach-a; Mendelssohnův koncert houslový a Händlův dojemný sbor smíšený »Ecce homo«. Pro solový zpěv získán dosud p. Kroupa, čarokrásným svým hlasem známý barytonista nár. divadla v Brně. Úplný seznam spoluúčinkujících uveřejníme přistě.

HUDEBNÍ LISTY.

Časopis věnovaný hudbě a umění divadelnímu.

Redakce: Staré Brno, klášterní nám. č. 2. **Administrace:** K. Fromm, Ferdinandova ul. č. 45, II. posch. (Rolnická pojišťovna.)

Předplatné: Pro Brno 1 zl., mimo Brno s poštovní zásilkou 1 zl. 20 kr. na celou saisonu. Jednotlivá čísla po 7 kr. lze dostati v každém knihkupectví.

Vychází každé pondělí v době zimní saisony.

Majitel a nakladatel „Fil. spolek Beseda Brněnská.“ Vydavatel a zodpovědný redaktor Leoš Janáček.

ROČNÍK I.

Brno, dne 9. února 1885.

Číslo 9.

Stati z theorie hudby.

Objasnili jsme dosud spoj souzvuku méně libozvučného s libozvučnějším: vyrovnávali jsme. Jak se však uskutečňuje onen neladný poměr, jenž nutně požaduje onoho smíru vyrovnání?

Jak dříve každý méně libozvučný poměr mel. rozváděli jsme v nejbližší libozvučnější, (rozvod), tak při rušení libozvučnějšího souzvuku každý libozvučnější poměr ruší se nejbližším méně libozvučnějším.

Nelibozvučný poměr septimový a sekundový, jsou-li části druhého souzvuku, zůstávají.

Příklady:

a.   b.

a) Sextový poměr základného tónu druhého souzvuku (g) k sopránovému prvého souzvuku (e) ruší se septimovým (g-f).

b) Taktéž ruší se i v tomto případě.

c.   d.

c) Sextový poměr základného tónu druhého souzvuku (gis) k altovému tónu prvého souzvuku (e) ruší se septimou (gis-f).

d) Poměr o velikosti $3\frac{1}{2}$ tónu základného druhého souzvuku (gis) k bassovému prvého (es) ruší se septimou (f).

e) Tamtéž sextový poměr bassu druhého souzvuku (e) k tenoru prvního (c) ruší se septimou (d).

f) Septimový poměr bassu druhého (c) k tenoru prvního souzvuku (h) zůstává; kvintový poměr bassu druhého (c) k sopránu prvního souzvuku (g) ruší se sextovým méně libozvučnějším.

Ve známých mi dosud naukách o harmonii hudební nevysvětluje se rušení při souzvucích.

A jak jinak by se dal tento harm. spoj vysvětliti a odůvodniti?

Na rozvod i rušení veliký vplyv má určený základního tónu: nevyniknou vždy stejné poměry jako rozvodové neb rušivé.

V těchto krátkých statích pokusili jsme se objasniti podstatu harmonických spojů; tyto, dle našeho úsudku, zakládají se ve formě vyrovnávosti a závěru. Dojem první splynuliny (první souzvuk) pozměňujeme více méně (nastoupením druhého souzvuku).

Povstanou-li tím poměry rozvodové, nastává smír; při rušivých poměrech, podmínka smíru.

1. Tvoření a objasnění představ harmonických a

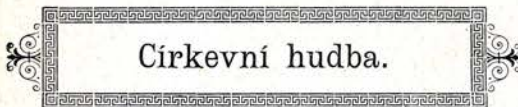
2. nauka o spojích těchto představ, což má obsaženo býti v učení o harmonii hudební.

Oběmu možno učiti kolikerym způsobem, methodou: buď na základě diatonického s použitím nauky o alterovaných souzvucích, buď zcela na základě chromatického s vyloučením veškeré enharmonické změny a p.

Jest jasno, jak dalece oprávněno jest jméno nová harmonie a nová metoda ve vyučování harmonie hudební.

O vlastnostech dobré metody vyučovací nechceme se teď rozepisovati. Podotýkáme jen, že bez mála veškerí vynikající theoretikové hud. snaží se sestaviti nové metody.

S vyrovnáváním souvisí stejnými psychologickými i aesthetickými zákony nauka o závěru (cadence), s rušením pak nauka o přechodu (modulace). △

Církevní hudba.

O nynějším stavu hudby chrámové v Blně.

(Pokr.) Děkuji, laskavý čtenáři, že jsi mne upamatoval na pp ochotníky, na tuto druhou překážku, další zlo, jež jako závaží visí na nohou naší církevní hudby, a tížíc ji nedovoluje jí vzlétnouti k vyšším,

k nimž ji reformatorský duch pudí. Neboť kolik je těch ochotníků, jež vede čistá láska k umění na kůr? Na prstech je spočítáte. Většina jich ubírá se tam z pouhého egoismu, z mrzkého sobectví; chtějí pochlubit se svou virtuositou na tom neb onom nástroji, nebo svým hlasem. Aby však dole v loďi chrámové každý poznal ihned, dnes že na kůru hraje neb zpívá p. N. aneb sl. N., vynutí na řed. kůru nějaké to offertorium a p. s obligátním solem, aneb aspoň místem,

kde by jen sám vynikl i vyrazí pak tóny s takovým úsilím, že skutečně dosáhne toho, po čem toužil: byl slyšen a důkladně slyšen, tak že ostatní hlasy zanikly a ztratily se úplně. A běda řediteli kůru, který by se opovážil takového ochotníka požádati, by se mírnil, aby podvolil se jeho vedení a t. d. anebo dokonce aby jej vyzval a poprosil, aby se laskavě dostavil ke zkoušce. Na smrt by ho urazil. Takový umělec, jenž hraje neb zpívá »z listu«, a podrobit se zkoušce! To je pod jeho důstojností. Většinou málo placení hudebníci a zpěváci zkoušek také nenavštěvují — a pak má se provésti nějaká, třeba i větší a složitější skladba bez úhony! Ředitel připravil si sice sopranisty i altisty, pokud tyto má stále ku své ruce, ale co mu to mnohdy prospěje? Při produkci vlastní ostatní nesúčastnění zkoušek vše mu pokazí; ba pak mu ani ti, s nimiž zkouškami dost se natrápil, nevyhoví, jsouce ztržení povšechným vírem bezudnosti.

To jedna temná stránka působení ochotnického, poukážeme ještě na jinou. Dnes potřebují nutně bassisty — přijde mi však p. ochotník tenorista; zítra nemám violisty — dostaví se mi zaň — 2 cellisté; jindy postrádám kontrabassisty — náhradu skytají mi zaň — houslisté atd. atd., tak že podobnou bezděčnou pomocí poměr hlasů stává se jen »nepoměrnějším.« Nepřipustím-li však jen jednou takového nadbytečného ochotníka k spoluúčinkování, zanevře na mne navždy a neukáže se více; ba on i ty ostatní, třeba i placení, síly ze msty přemluví a svede ku »strikování.«

Že »stávkující« zvolí si k provedení revolty dobu pro ředitele kůru tu nejcitlivější (svátky, slavnosti) snadno jest se dovtipiti. Co pak má si počítí regenschori, zvoní-li ministrant k oltáři, a on nemá ještě ni jediného hudebníka nebo mužského zpěváka!! Nezabezpečil-li a neozbrojil-li se před touto možností nějakou tou »dvojháskou,« nezbyvá mu, než spustiti »Wir werfen uns darnieder« aneb pod. Dosti však o tom; jsem přesvědčen, že jiná dovednější ruka uchopí se této zajisté vděčné látky ke zpracování spisu s nápisem: »Radosti a slasti řed. kůru« anebo »Z varhanického eldoráda.« My prozatím ještě poukážeme na něco, co nám na srdci leží: jsou to ty naše archivy. Kolik ony vykazují skladeb pravým duchem církevní hudby provanutých?

Většinou jsou v nich uloženy práce z doby rokokové.

A což divu, že vkus lidu na dobro je zkažen, ztravován-li byl dříve samými Ku-

bitschky, Schiedermayery a t. p. a že reptá, neposkytne-li se mu i na dále podobná pochoutka? =

Divadelní zprávy.

V studni opera od V. Blodka. Živými, pružnými a k tomu působivými jsou v této milé Blodkové skladbě sbory. Ve sboru divadelním jest soprán dobrým; alt zpívá mnohdy hlasem pouličním, tenor dostačí toliko pro smíšený sbor: bass zaniká počtem i hlasem. Při tomto málo uspokojivém sestavení, jsou výkony sboru mnohdy dosti působivé: ve sboru výstupu 6. při vpádech jednotlivých hlasů odkryty však slabosti všechny. Solové partie byly zdařilé. P. Kroupa zpíval st. vdovce. (Dne 5. února.)

Marta opera od F. Flotova. Těžko říci, zdali při nasazení známé oktávy v duu výstupu 1. zpívala sl. Součková nízko neb pí. Budilova vysoko. Vůbec zpěvné provedení prvých dvou výstupu neposkotovalo nás nijak. Trylek bez mála u všech pěveckých sil není docvičen; i při jiných ustálených mel. tvarech, jako stupnicích a p., postrádáme dokonalou čistotu a bravouru. Tato opera bez poslední se neobejde. (Dne 6. února.) △

Sklenice vody, veselohra od Scriba, dne 27. ledna 1885.

Kupec Benátský, drama od W. Shakespeara, dne 3. února 1885.

Spojujeme ve svém souborném posudku zúmyslně tyto původem i povahou tak různé hry, ježto značí takorůzka milníky, až kam dospěli naši herci ve své umělecké snaze. Jsouť potěšitelným úkazem, že naši herci snaží se dostoupiti výše umělecké. Majíce toto na mysli nebudeme šířiti mnoho slov o kusech, jež jsou zajisté každému dávno dobře známy, a všimneme si raději pozorně výkonův uměleckých. Sklenice vody, vzor naší Zkoušky státníkovy, jest prototyp veselohry konverzační. Jemné nitky spřádají se v překrásné předivo všední intriguy, jež rozhoduje pak o velikých událostech dějinných. »Malé příčiny, veliké následky.« O šťastném výsledku hry rozhoduje v přední řadě hladkost a přesnost dialogu. Kus žádá po hercích důkladného studia a veliké pile. Úlohu vévodkyně nepojímají dobře často i herečky prvního řádu, kladoouce důraz na její hrdost a panovačnost, čímž ovšem ztrácí mnoho na své jemnosti. Dobrý umělecký takt osvědčila paní Lierová ukazujíc ve scénách s Bolingbrokeem jemný vtíp, posměvačnost, u královny Anny pak přátelskou vroucí oddanost. Ale vtíp musí toliko jemně pošimrati a posměvačnost vznešené dámy nesmí se zvrhnouti v jizlivost obyčejné ženy. I jinak znamenitý Bolingbroke (p. Lier) dopustil se tolikéž chyby, že nanášel příliš křiklavými barvami. Naše obecenstvo není tak naivní, aby se mu vše musilo podati takorůzka po lopatě Noblessa je právě to, čím se tato hra liší od komedie obyčejné! Slečna Pospíšilova pojala úlohu Anny jako vznešené panovnice a přivedla ji co do té části k dokonalé plálosti, ale zapoměla pro královnu na milující ženu; proto ztratily scény s Mashamem mnoho působivosti. Abigallu sehrála pěkně sl. Povolná; vadí jen časté důrazné pokyvování hlavinky. Tedy hlavní představitelé přičinili se ze všech sil, aby kus hladce provedli, a dlužno spravedlivě uznati, že se poctivě jejich snaze podařilo poskytnouti nám sváteční zábavy. Nadějeme se, že reprise bude se již vyznamenávati jednotností a jednodušeстью souhry, jakéž kus vyžaduje. Toiletty damské byly

skvostny, zvláště vévodkyně Adherou oslňovala. Sl. Pospíšilova mohla by obětovati aspoň kousínek své affiny, ubezpečujeme ji, že by pak byla ještě roztomilejší. — Kupec Benátský je jedním z nejlepších plodů slavíka Avonského. Základní ostře provedena idea kusu je, že právo může býti často největším bezprávím. Vedle toho pak odehrává se utěšená idylla dvou zamilovaných párků Bassania a Portie, Lorenca a Jessiky. Osud kusu spočívá v rukou Shylokových. Vyznáváme, že beneficant p. Lier nejen již velmi významnou volbou kusu, nýbrž i samou hrou jasně dokázal, že je rozhodný talent. Měl znamenitou masku, hra jeho byla působiva, posůnky případny, umělecky zjemněny. Podal nám výrazně celou stupnici citů, jež bouří v černé duši Shylokově; zobrazil nám jeho nenávisť ke křesťanům, pomstychtivost, skoupost; kreaturu, která pro mamon zapomíná i svého vlastního dítěte. Úchvatným byl v soudní scéně. Radili bychom toliko k bedlivější oekonomii hlasu, v affektu pozbývá jeho hlas ohebnosti a stává se chraplavým. Portie čestně se družila k Shylokově. Sl. Pospíšilova podala nám ženu ráznou, sebevědomou, v soudní scéně byla dokonalem prokuratorem, ale i v Kupci — jako ve Sklenici — nepostřehla toho něžného srdečného tónu, jenž ladnou postavu Portiinu harmonicky doplňuje. Ve scéně se skřínkami má probíhat jejím nitrem celá skala pocitův, od bázně až k nelíbené radosti nad šťastnou volbou Bassaniovou. Snad to zaviniil poněkud, jinak ve hře dobrý, Bassanio sám, jenž měl býti, nájmě ve scéně se skřínkami, více vroucnějším, méně pathetickým. Vřejším měl býti i párek milenců Lorenca a Jessiky. Jessika vyniká ztepilou postavou, vládně ohebným, melodickým hlasem, ale postrádáme dosud u ní produševnělé vřelosti. Dcera jihu, Židovka, jinak musí milovati. Přátelky Bassaniovy hrály většinou páni z opery, proto dlužno výkony jejich posuzovati více jako skutek přátelské kollegiality, nežli pravé výkony umělecké. Zajisté jim úplně postačí, že svou laskavou ochotou přičinili o dobrý zdar celkový. Je zajisté největší pochvalou, že kus každého uspokojil. Bylo by ovšem mnoho vytýkati jak co do oekonomie hlasu, tak do hry, mimiky, držení těla, rozmachu ruky i elegantního ozvládnání nešťastnou vlečkou a p, ale nesmíme zapomenouti, že našim hercům nedostává se času k uměleckému zdokonalení; nemají téměř ani oddechu. — Dnes vystoupí ve vážné hře, zítra v komedii, pozejtří v lehké operettě atd., bez přestání honěni jsou do únavy. Pak musí býti ovšem i nejideálnější snaha ochromena, i vůle železná nepřemůže ty steré a steré překážky kočovného divadélka. Jako my, tak i herci potřebují k svému zdokonalení stále divadlo. Pak teprve bude moci i kritika měřiti každému podle jeho umělecké individuality. Co však kritika má svaté právo posuzovati, je, co i při našich nynějších skromných poměrech lze zlepšiti. Myslíme předkem úpravu. Právě „Kupec Benátský“ jasně ukázal, že při dobré vůli lze i naše malé jeviště velice vkusně upravit. Úprava byla tentokrát nádherna. Režisérovi p. Lierovi buďtež i za to nejsrdečnější díky! Nyní otázka? Co souditi o řediteli, jenž se dává systematicky zahanbovati od svých herců. Při abonentních představeních je v divadle teploučko jako v lázni, na jevišti sváteční nálada, vůbec každý pokládá to za svou povinnost poskytnouti obecnstvu té nejlepší zábavy. A této povinné slušnosti k obecnstvu měl by snad postrádati ředitel? Když již ne z pouhého pravidla slušnosti, tedy aspoň z důvodů jako každý jiný řádný obchodník — Že jsme pana ředitele klidně, věcně upamatovali na jeho povinnost, nedopustili jsme se zajisté žádného přechmatu, nad tož pak nějaké vlasti-

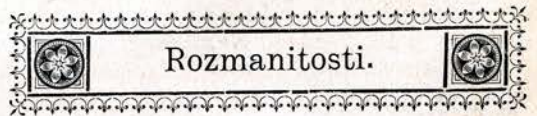
zrády! Pak přestane jednoduše veškera kritika. „Aby se neškodilo partaji“ může všemocný p. ředitel námi vlastní! Vůbec z toho, že náš úsudek o zevní úpravě reprodukovaly listy nám nepřátelské [„Nene freie Presse“ a brněnský „Tagesbote“] nelze vyvoditi nic, nejvýše to, že i protivníci naši musí přiznati, že střežeme Argusovými očima důstojnost našeho malého stánku Umění, jež jsme si s tak velikými oběmi všeho národa zbudovali. Plné domy dní následujících byly výmluvným důkazem, že psi štekot neproráží nebesa. A mezi tím obecnstvem viděli jsme mnoho, hodně mnoho, obecnstva z německého divadla. Snahou naši pak musí býti, by také obecnstvo, většinou původu našeho, zamilovalo si naše divadlo, a tak národu bylo navraceno!

P. H.

V pondělí 2. února večer. **Dva sirotci** drama v 8 odděleních od D'Ennery-a a Cormona. Drama toto, ač patrně jeví známky moderního dramatu francouzského liší se přec od všeobecně šablonou ostře pronikající tendenci a ponětím tak realním, že místy živě upomíná na Zolův naturalismus. Tendenci jeho jest vzbuditi úplnou důvěru v Boha, ráz naturalistický proniká divoobraznými scenami, kteréž i naše obecnstvo mocně vzrušily. Výslední jich dojem není ovšem čistě krásno, nýbrž promísen jest vedlejšími ovšem jako jsou soustrast, lítost, rozhořčení, ba i ošklivost! Děj sám má mnoho společného s osnovou krvavých románů; frivolnost těchto pošinuta však v jiný směr, řeči světské zaměněny tonem kárávým, kazatelským. Úspěch dramatu možno čítati k lepším. Divoký zápas popuzených bratrů byl salviniovsky úchvatný. My ovšem na podobné sceny na jevišti málo jsme uvikli. — P. Lierův Roger, vzor svobodomyšlného šlechtice francouzského, sehrán s pečlivostí tomuto pánu vlastní. Pokrytecká a živlivá zbračka, matka hýčkaní syna darebáka atd. zobrazena výkony pí. Ryšavé umělecky věrně; úlohy obou jejích synů (Jaques p. Budil, a Pierre p. Stocký), byly v rukou dobrých a neminuly se zaslouženým úspěchem. Oba sirotci (Henrietta sl. Slanská, a Louisa sl. Povolná) naklonily si srdce obecnstva nejen neblahým svým osudem, než i péknou hrou. P. Ryšavý i pí. Lierová sehráli úlohy své důstojně. Opakujeme ještě jednou: celkový výsledek představení tohoto právem nazvati možno dosti dobrým. — Na konec malou poznámku: Snad by bylo přece možno urychlití proměny kuliss trvajících nad míru dlouho.

P. H.

O Vlasti a Zvikovském rarášku přistě. R.

Rozmanitosti.

K českému koncertu ve prospěch varh. školy získána sl. Valerie Wallova z Vídně, výtečná pianistka; Mendelssohnův koncert houslový hraje pan Sobotka z Prahy, Bachův koncert pro dvoje varhany pp. Musil varhaník při stoličném chrámu v Brně s redaktorem těchto listův.

Listárna redakční.

P. M. D. na Vsetině: Ten kdo schválil práci. Lituji, že tak malé dosud ozvěny našlo ono vyzvání týkající se popisu varhan na Moravě. Snad se to zlepši.

Redakci zaslán časopis „Obzor“ čís. 2. Vydavatel a redaktor Vl. Štátný v Brně.

HUDEBNÍ LISTY.

Časopis věnovaný hudbě a umění divadelnímu.

Redakce: Staré Brno, klášterní nám. č. 2. **Administrace:** K. Fromm, Ferdinandova ul. č. 45, II. posch. (Rolnická pojišťovna.)

Předplatné: Pro Brno 1 zl., mimo Brno s poštovní zásilkou 1 zl. 20 kr. na celou saisonu. Jednotlivá čísla po 7 kr. lze dostati v každém knihkupectví.

Vychází každé pondělí v době zimní saisony.

Majitel a nakladatel „Fil. spolek Beseda Brněnská.“ Vydavatel a zodpovědný redaktor Leoš Janáček.

ROČNÍK I.

Brno, dne 16. února 1885.

Číslo 10.

Zpěv na školách národních a měšťanských.

Zpěvník školský,*) obsahující písně z osmidílné čítanky pro obecné i měšťanské školy od Štátného, Lepaře a Sokola. Nápěvy složil Kašpar Pivoda, bývalý c. k. okresní škol dozorce a řídicí učitel na odpočinku. Průvody pro piano nebo harmonium opatřil Frant. Pivoda, majitel pěvecké školy v Praze.

Tak zní titul zpěvníku, jehož I. právě uveřejněný díl, obsahující sto písní a národní hymnu, leží před námi. Po bedlivé prohlídce můžeme směle říci, že práce tato úplně jest způsobila vyhovětí křiklavým potřebám, jakými stížena jest jedna z nejušlechtilejších větví vyučování na školách obecných a měšťanských. Myslíme zpěv. Jak hluboko poklesnul tento v našich »zpěvných« vlastech, poznává nejen každý, kdo s novým naším školstvím jest v jakémkoli styku bližším, ale i ten, kdo o něm skoro ani neví.

Třeba mu jen slyšeti, že jindy u nás zpívaly lesy, pole, zahrady, luka, pastviště i silnice; a křesťanské chrámy že vysílaly k nebesům úchvatné proudy velebných zpěvův, aby ihned poznal, že tyto projevy zmizení mohly ne jinak než následkem smrtelného povrchu, jakýž novější době zpěvu bylo utrpěti. Není zde na místě, abychom se rozepisovali o poruchu tom šířeji, ale upozorňujeme, koho by věc zajímala blíže, na články, které jeden z obou strůjců »Zpěvníku školského,« p. Frant. Pivoda, uveřejnil v týdeníku »Beseda Učitelská«. (Viz číslo 42, 43, 45 a 48 ročn. 1883 »O české hudebnosti a podmínkách jejího zdu.«)

Znajíce obsah těchto článků shledáváme, že vládne mezi nimi a »Zpěvníkem školským« příbuzenství jako mezi povzbuzujícím slovem a příkladným skutkem.

V posledním desetiletí pracovalo se mnoho o ukojení potřeb zpěvu školského, a nelze pochybovati, že by tyto byly na dlouho více než kryty, kdyby jen třetina vydaných zpěvů skutečně byla k potřebě.

»Paedagogické rozhledy po literatuře československé« (seš. IX.) žalují na zpěvníky povážlivě, vytýkajice jim v části textové málo pravé poesie, zhusta pouhé rýmovačky a místy i nepaedagogické opěvování hlouposti a pitomosti lidské. Vzhledem ke strance hudební čteme tam doslovně: »Nápěvy jsou mnohdy bezcenné; různé motivy často beze vsí souvislosti, bez ladu a skladu u větu spojeny. Shledali jsme, že v témže zpěvníku touže melodií žák poprvé modlitbu, podruhé žertovnou píseň zpívati má. Deklamace slov jest přecasto nesprávná, a přece pp. skladatelé na mysli měli by míti, že správně deklamovaná píseň mnohem lehčeji se zpívá, poněvadž nápěv i slova přirozeně plynou. a že tudíž nacvičení ve škole žádných velikých obtíží nečiní. Někdy píseň v nevhodném

*) Redakce podá dodatečně svoje poznámky k tomuto posudku.

taktu rytmisovaná přeložením do jiného na zpěvnosti velice by získala. Jestli hudebním zákonem, že krátká píseň počínající ve tvrdé tónině v téže tónině končí má: v našich zpěvnících najdeme nejednu slokovou píseň, která končí tóninou dominanty neb subdominanty, ba našli jsme slokovou píseň, která v F-dur počíná a v E-s-dur končí! — Ve třech zpěvnících shledali jsme v některých písničkách vicehlasých nedostatky znalosti zákonův harmonických, neb se tam kvinty, oktávy, příčnosti a nezpěvné postupy jen hemží. Jiná vada, která velmi zhusta se vyskytuje, jest ta, že od mládeže školní se žádá, aby vysoké g" zpívala; ba v některých písničkách tato meze překročena, ano našli jsme píseň s b", a v jiné žádá skladatel, aby učitel zazpíval hluboké D.«

Jak s touto stížností, tak souhlasíme i s jedinou radou, která se v »Paedag. Rozhledech v té příčině udílí. Praví se tam: »Melodie pohybujte se v mezích od malého a do f"; meze ty není radno ani do výšky ani do hloubky překročiti: vyšší tóny nevyvíčených hlasů znějí nepřijemně, a ve vyšších třídách chlapci počínají mutovati, a nižší tóny ozývají se příliš slabě.«

K této radě přidáváme ještě: aby se konečně i k tomu přihlíželo, aby dítkám zpívajícím neb poslouchajícím poskytovaly se také dojmy harmonické. Dále varujeme před mnohým upotřebením národních nápěvů, pokud by zároveň s nimi nemohlo se dáti průchodu také národnímu textu. Podkládání nových textů pod známé nápěvy národní jesti věcí více než jedním zřetelem choulostivou. Při nejmenším vede ku kolisi v »Rozhledech« vytknuté: že jeden zpěvník touž melodií přináší básně žertovnou, jiný zase vážnou. Bratři Pivodové podávají svým zpěvníkem práci úplnou, v každém ohledu účelnou. V předmluvě doporučuje se »Zpěvník školský« k upotřebením dvěma směry. Předně jakožto pomůcka pro učitele při vyučování zpěvu na školách obecných a měšťanských, a za druhé jakožto cvičebná kniha pro chovance učitelských průpraven. (Pokrač.) ○

Stati z theorie hudby.

O intervallech.

Poměr výšek relativních dvou tónů nazývá se intervallem.

Tyto určují se na základě tvrdé stupnice tímto způsobem:

1. Poměr I:II (prvého stupně k druhému) v dur stupnici jest velkou sekundou,
2. poměr I:III v dur st. velkou tercí,
3. " I:IV " " kvartou,
4. " I:V " " kvintou,
5. " I:VI " " sextou,
6. " I:VII " " septimou.

a) Snížím-li druhý člen poměru o půl tónu, povstanou malé poměry:

1. malá sekunda,	4. malá kvinta,
2. „ terce,	5. „ sexta,
3. „ kvarta,	6. „ septima.

b) Zvýším-li druhý člen poměru o půl tónu, povstanou zvětšené poměry:

1. zvětšená sekunda,	4. zvětšená kvinta,
2. (neužívá se),	5. „ sexta,
3. zvětšená kvarta,	6. (neužívá se),

c) Zmenší-li se poměr o celý tón, povstanou zmenšené poměry:

1. (neužívá se),	4. (neužívá se),
2. zmenšená terce	5. (neužívá se),
3. (neužívá se),	6. zmenšená septima.

Myslím si tudíž při určování intervallu jeho nižší tón prvním stupněm v dur stupnici: tou poslední určeny jsou všechny velké intervally, z kterých lehce utvořím ostatní druhy.

»Nauka o intervallech jest klíčem nauky o harmonii«, — znalost dur stupnic klíčem nauky o intervallech.

Jak dalece a jestli prospěšně se náš výměr, pojmenování a určování intervallův od podobných liší, ponecháváme soudnosti vzdělaných hudebníkův. △

Obsah a forma díla hudebního.

Forma! Co zlé krve natropilo toto nevinné slůvko v aesthetice, zvláště hudební! Nadšenci viděli a vidí v něm snížení prý božské hudby, tohoto nejjemnějšího výronu vnitra lidského na pouhou hru s tóny a nemohou důvtipnému Hanslíckovi pro jeho »znějící arabsky« přijít ani na jméno. Ano i to jsme už četli, že prý tito formalisté proto upírají hudbě všecken hlubší a vzácnější obsah, že sami také ztratili víru v boha, v nesmrtnost a j. p.

Táž věc přiměla našeho výtečného aesthetika hudebního, A. W. Ambrosa, že po způsobě Lessingově (Laokoon) snaží se přivésti více světla ve spor formální spisem »Über die Grenzen der Musik und Poesie«, kdež vyloženo sice mnoho znalostí uměn a neméně ducha, jenž však nicméně, pominuv právě kardinální tuto otázku formy, pravdy se nedobral. Ve svém monumentálním díle historickém jest však pravdě již mnohem blíže.

Ovšem v tom rozumu, jak protivníci formy, můžeme říci mystikové pro jejich blouznění, slovo to vykládají, nebylo by než negací vši vyšší snahy umělecké. Jim jest forma tolik co prázdna nádoba pro jakýs obsah určená, tedy zcela po kuchařsku. Zatím slovo to znamená poměr představ vůbec. Tedy v hudbě jsou to poměry délek časových, výšek melodických, stupňů dynamických, shorků harmonických a konečně i barvitosti (timbry). Krása hudební, jako každá jiná, zakládá se na pěti hlavních formách (síly, význačnosti, souhlasu, správnosti a vyrovnanosti a závěru), které však jeví se na všech řečených poměrech. Patrne, jaká to složitost forem pak nastává, kolik jednotlivých krásen shrnuto jest v jediném díle hudebním. Zároveň tím podává se klíč k rozboru děl hudebních, k řádné, věcné kritice, která by měla i pro skladatele samého cenu nemalou.

Pak nebude lze psátí žvasty, as jako Elterleinovy rozборы sonát Beethovenových, kde najdeš skoro při každém větším adagii: »hluboký, nevýslovný žal s problesky slunce, až na konci vymaní se duch a vzletne k lepším sféram atd.« Co z tohoto vybere si hudebník? Nepocítil i jiný, ano každý z nás boly a radosti snad neméně hluboké a přece nikdo nenapsal adagio beethovenské! To je právě ono tajemství genia, že dojmům světa vnějšího, které ovšem i jeho ve zvláštní náladě přivádí, odpovídá svou bohatostí a svým způsobem. A není ten domnělý duch, jenž vane z děl těch nic nadpřirozeného, chceme vlastně říci: mimo skladbu existujícího, nýbrž pohyb představ a citův našich, jenž rozpoután byl působením forem aesthetických, jichž právě Beethoven a nikdo jiný tím způsobem užíval.

Divadelní zprávy.

Faust a Markéta od Gounoda. Faust p. Kompitův neuspokojil nijak: hlas jeho, nevznívá-li silou, trátí veškerý lesk. Prvý výstup byl za tou příčinou nejlepší. Hlas p. Hantichův jest malý; i není možno mu (při dobré hře) vyniknouti. P. Kroupa zpíval Valentina výborně. Ze třetí periodu známé vložené písně zpívá pp, získá toto opakování, jinak jen užitou formou hud. odůvodněné, nesmírně. Orchester měl by se tomu přispůsobiti. S Markétkou sl. Součkovy uspokojí se zajisté vytříbený vkus vzdělaného hudebníka. Líbí se nám u sl. Součkovy to prosté, klidné tvoření tónu. Vznívá u ní každý tón bez lákavého chvění: podobné „oživení“ děje se vždy jen na úkor čisté intonace. Sbor se držel statně; od orchestru, v nynějším sestavení, nemožno jiných dojmův očekávati. — Vědělo sl. ředitelství, že ve „varhanách“ se neozývá f? Tón, který neustále v melodii při scéně kostelní jest nutný? Jest to nedbalost, že nestala se náprava! Naivní jest ovšem otázka, proč skřípál kolovrátek? Krásné to docelení orchestru! △

Dne 4. února **Starý vlastenec** od Sokola (Reprise). Souhra byla přesná. P. Lier provedl svoji úlohu s do-

konalou bonhomii, která mění se až v peripetii v náhlou ráznost, ovšem z povahy jeho poněkud nevysvětlitelnou. P. Poláček byl dobrý Tartuffe a tlumil jak náleží fraškovité choutky z prvního představení. P. Budil hrál znamenitě: jeho prkenný, věcně „brousíci“ klassický filolog vydaril se bezvadně. Sl. Povolná švitořila roztomile, sl. Pospíšilova i Slánská byly na svém místě. I p. Stockému svědčila tentokráte úloha zárlivého bratrance.

V sobotu 7. února **Vlast**, od V. Sardoua. Týdenní repertoire zakončen sensační tragedií. Chráněnc slavné Dejzetové sáhl do krvavých dějin belgických: Národ hrdých Flámů, pokofen Španělskem a vyhlazován kvapně katanským vévodou Albou, „pravým“ to zástupcem etiketou a náboženským fanatismem zprkeněho a všem lidským citům nepřístupného království, chce seřáští jho, jež nebylo lze již děle snášeti. Toť hlavní předmět dramatu. Již volbou tohoto dějství se nám drama zamlouvá. Zdaž může býti látka vznešenější? Vedle toho světového děje odehrává se děj nepatrnější, jenž však přivodí katastrofu. Je to hršná láska hraběnky Doloresy, choti šlechtého vlastimila Ryssoora, jež v zaslepené vášni chtějí zachrániti svého miláčka, důvěrného přítele mužova, Carla van der Noota, zradí svou čest i vlast. Pyká za to velice těžce. Nad Carleem zvitěná láska k utiskované vlasti a k danému slovu; přísahal Ryssoorovi na spásu duše své, že se bude píditi po

zrádci jejich spiknutí a že proklá srdce toho nešlechtníka. Dolores umírá touž dýkou, již před chvílí zavraždil se její manžel, dýkou, již vzal si Carlo na památku a již zatkl za pás jako posvátnou relikvii; umírá za svitu plápolající hranice, na níž skonávají v bolestech zrazení náčelníci: a tam, tam na tu hranici vrhnout se pádí životem uštváný Carlo. Děj je tak bohatý, že divák nenalzá ani oddechu, dramatický efekt za efektem, obraz za obrazem, jeden vášnější druhého, dialog vzletný, látce přiměřený, charakteristika bystrá, a při všem tom vraždění a katanství kus classicismu. Není snad místa, jež by na diváka nepřijemně účinkovalo. Kus sám protkán jest tolika myšlenkami, že diváku až po skončení možno pestrou tu směs barev v jeden obraz souladný uvést; a myšlenky ty, ty barvy nejsou toliko časové, nejsou místní, jsou pro všechny věky i různé národy. Ovšem mluví básník s La Trémouille, jenž přivádí na stopu zrádcovu, pro domo sua, ale to snadno odpustíme, vždyť jest Sardou synem velkého národa a psal původně pro svůj národ; že však mimo tu jedinou oslavu národa francouzského vše se i nám k představení hodí, toho důkaz podávalo obecnstvo, jež rozjařená radosti své častým potleskem průchodu zjednávalo. Nuže, slyšme jen dvě z těch pádných myšlenek! *Vlast nade vše! Vlast více než domácnost, více než žena, než milenka. Národ, jenž veliké chová muže a odhodlané, nepadne ani tehdy, když tisíce katanů na jeho krky provazy pletou!* — Sardou vystupuje jako mravokárce, ovšem že ve formě svěží. Jeho pomsta nebes zasahuje nevěru manželskou, cizoložníka i tyрана. Ideu kusu lze s Durdíkem nejtrefněji označiti jako: *boj enthusiasmu s fanaticismem a náruživostí*. Representantem prvního Rysoor a Flamové, fanaticismu Alba a Španělé, náruživosti Dolores a Carlo. V něm mísí se i hodně enthusiasmu, odtud polovičitost jeho charakteru, s níž nás usmiřuje jeho poslední zoufalý vlastenecký čin. — Škoda, přeskoda, že kus nám byl podán tak příliš přistřížen: uznáváme sice, že není dosti sil k překonání oněch četných a nesnadných úkolův, ale prince Oranžského nám přece mohli předvésti: publikum bylo trpělivé a bylo by poslouchalo třeba do půlnoci. Úlohy byly dobře rozděleny. Pan Budil jako hrabě Rysoor pojal velmi slušně svoji úlohu; úlohy rytířského rázu daří se mu velice, ba dovolili bychom si říci, že je pro ně jako stvořen. Pí Lierová jako Dolores libila se nám s počátku, v druhém jednání, mnohem více než v V. a obzvláště ve IV. jednání. Zdá se nám, že šetřila svých sil a přece žádáme v Dolorese ženu ohnivou, náruživou, důstojnou dceru žárlivého národa španělského; ano, básník sám si žádá, aby jeho Dolores v V. jednání až zšílela. Ve výrazu pí Lierové viděli jsme však příliš mnoho resignace a méně bezuzdné vášně. Pan Lier jako Alba jevil ve tváři nápadně dobrou podobnost s historickým vévodou; jeho chování však mohlo býti drsnější, taktéž výraz hlasu. Jinak hra jeho byla, jako vždy, charakteristická. Mile nás překvapila slečna Pospíšilová. Již na první pohled mohli jsme vyčísti z chování i výrazu, že slečna pochopila znamenitě svoji úlohu. Z vedlejší osoby Alby Rafaelovny, jež zosobňuje vlastně jen poslední kmit lidskosti v černé duši Albové, vytvořila figuru znamenitou, podává nám vyhýčkanou dívku s rozechvělými nervy. Z ostatních připomínáme pana Gabriela. Zdá se nám, že by tento pán dovedl dostáti svému úkolu, kdyby nebyl tak přes příliš skromným a sladounkým. La Trémouille jest uhlašený, lehkomyšlný, hrdý a hrdinský. Páně Gabrielova hra ztrácela se skoro mezi ostatními, a přece La Trémouille hraje v této tragédii kus Prozřetelnosti. Návštěva byla dosti slušná, a jak se zdá, obecnstvo dobře naladěno.

F. H.

V neděli 8. února 1885. **Zvikovský rarášek.** (snad) původně **historická veselohra** v 1 jednání od L. Strouzelnického. Veselohra této všim právem přísluší přívlastek „historická“. Je viděti, že spisovatel konal velmi pilná studia. Podarilo se mu znamenitě vyličiti nám znemravnělé pokolení 16. věku, jehož děti zákonem přirozeným musily uvést drahou naši vlast ve žalostnou záhubu. Charakteristika všech tříd společenských je přesně historická: Lehkomyslná šlechta, jež při zevnějších náboženských formalitách je vlastně atheistická, oddávající se jen svým požitkům; vznešené paní, jež jako nejraffinovanější hrdinky moderních spisovatelů francouzských bez nejmenšího rúmence mluví o svých zamilovaných avanturách; v prachu před zpunou šlechtou kočící se ubohý lid poddaný, jenž jediný v této Sodomě a Gomoře zachoval nezkažené jádro. A ta mládež, naděje vlasti! Přemoudrelá, tropící si šašky z poklesků pánů rodičů! — Zvláštního pikantního půvabu dodává veselohrě barvitá, pestrá mluva 16. st., prosícena všelikými cizomluvy a výrazy i v ústech vznešených, jež by dneska sotva vznešená dáma osmělila se pronést ve společnosti. Však tato historická pravdivost není nijakž na újmu veseloherní lehkosti. Ba naopak, přes ten archaivní prach je osnova kusu spíše až příliš průhledná — podstata kusu obyčejné nedorozumění — a scény dýší takou neodolatelnou silou komickou, že jenom maličké krůček, a máme z ní roztomilou frašku. Ráz spíše fraškovitý jeví se také v tom, že se hodně a srdečně zasmějeme, najmě nápadům pana Petra i rymovačkám pana Mikuláše, ale nerozehrjeme se hodně do hloubky. Možná, že k úsudku tomu nás svádí představení — prvnímu jsme neobcovali — odpolední, jež bylo rázu vsuktu fraškovitého. Jinak přiznáváme milerádi, že veselohra dobře sehrána od předních sil: manželů Lierových, pí. Ryšavé, sl. Pospíšilové a p. Budla. K nim se čestně družil tentokráte pan Petřík. Výkon sl. Pištěkovy ml. mile nás překvapil. Sl. vpravila se docela do své úlohy a vykřehla do detailu rozmazleného, prostoféckého, skotačivého a útulného pana Petříka. Slecně srdečně gratulujeme! Úprava byla tentokráte celkem slušná. Zvikovský rarášek je platným obohacením repertoaru. Sdružení lehké této veselo hry s nejsvěžeji naší komickou operou **V studni** dlužno nazvati šťastným. Radili jsme podobnou kombinaci již vozovému vlaku Šlapanickému a vrle ji doporučujeme pro hromadné návštěvy divadelní.

P. H.

O Jeřábkově **Synu člověka** po páteční reprisi.

Rozmanitosti.

Znějící souhlásky. Mnohé souhlásky vyžadují k utvoření proudy z nějícího, podobně jako samohlásky. I možno i na tyto souhlásky intonovati tón rozličné výšky. Jsou to m, n, b, v, d, z, g, ž, r, ř. Na nosovky m a n lze jako na samohlásku »solfeggiovati«; podobně i na »otevřené« souhlásky v, z, ž, r, ř. Při dokonalém utvoření souhlásek »uzavřených« b, d, g přeruší se na okamžik tón. Důležitá pro pěvce a učitele zpěvu jest znalost znějících souhlásek a jich tvoření. Slova pro zpěv určená mají nejen co možná mnoho samohlásek ale i znějících souhlásek obsahovati. (Herrmann von Mayer: »O tvoření hlasu a řeči«; Berlin, u Karla Habela.)

HUDEBNÍ LISTY.

Časopis věnovaný hudbě a umění divadelnímu.

Redakce: Staré Brno, klášterní nám. č. 2. Administrace: K. Fromm, Ferdinandova ul. č. 45, II. posch.

Předplatné: Pro Brno 1 zl., mimo Brno s poštovní zásilkou 1 zl. 20 kr. na celou saisonu.
Jednotlivá čísla po 7 kr. lze dostati v každém knihkupectví.

Vychází každé pondělí v době zimní saisony.

Majitel a nakladatel „Fil. spolek Beseda Brněnská.“ Vydavatel a zodpovědný redaktor Leoš Janáček.

ROČNÍK I.

Brno, dne 23. února 1885.

Číslo II.

Zpěv na školách národních a měšťanských.

(Dokončení.)

Pro upotřebení první poskytuje zpěvník hojnost nápěvů jednoduchých a dětskému věku i hlasu přiměřených. Ani jeden z nápěvů I. dílu nevyžaduje násilné vynucování hlasu do výšky nebo do hloubky. Melodické tvary pohybují se lahodně v mezích přirozeného nadání hlasového a v intervalech dětskému sluchu přístupných. Každý nápěv opatřen jest také hlasem druhým. Vitáme v tom velmi prospěšné zařízení. Mnozí učitelé přizvukují často dosti nesprávně buď houslemi buď vlastním hlasem k písni již nacvičené, což u vzdělávání hudebního nadání mládeže patrně není lhostejno. Vysazením druhého hlasu jest tedy již s předu postaráno, aby dítkám dostávalo se slyšení zpěv dvouhlasý v intervalech správných, nechat již druhý hlas provéde učitel sám, nebo několik dítek k tomu způsobilých. Oněm z mladších učitelů, kteří vinou proměn v novější době o překot prováděných se svou hudební vzdělaností více méně ostali pozadu, nelze doporučiti ku zvýšení technické dovednosti ve hře na klavíře nebo harmoniu přiměřenějšího cvičení, než jsou průvody ve »Zpěvníku školském«. Jestli na těchto patrně, s jakou péčí přihlíželo se k tomu, aby jednak vydatně podporovaly nápěvy, k nimž naskrze přiměřeně lnou, jednak zase, aby i v odloučení od nápěvů tvořily samy o sobě skladby zacelené. Jest nám s pochvalou uznati dovednost, jaké podařilo se opatřiti průvody mírnými obtížemi z oboru vázané hry, aniž by to ve spojení s nápěvy těmito bylo dost málo na újmu. Ke všemu druží se půvab hudby ušlechtilé, který tyto průvody každému učiní brzy zdrojem milého, hledaného požitku. Poněvadž písně sdělány jsou vesměs na základě básniček vyňatých z čítanek samých, odpadá pro žáky potřeba, kupovati si jakékoli zpěvníky zvláštní. K této výhodě druží se i ta, že opakování písni již nacvičených se usnadňuje, když dítkám netřeba než sáhnouti po čítance, jakmile učitel tu neb ona píseň ohlásí k opakování.

Upotřebení zpěvníku co knihy cvičebné pro chovance učitelských průpraven, jak se v předmluvě doporučuje, chová v sobě patrně následky stejně nepřehledné, jak pro zvelebení školského zpěvu blahodárné.

Jest-li již sám učitelský dorost osvojí si material tohoto zpěvníku — pomyslíme zde na dílo zacelené — i co do vokální i co do instrumentální stránky důkladně ještě dříve, než mu bude vstoupiti do života skutečného: dá se s jistotou očekávati, že v čase poměrně krátkém dostaví se zvýšené osvěžení a utěšený rozkvět nejprve zpěvu školského, odtud pak zpěvu vůbec.

»Zpěvník školský« vyšel vlastním nákladem obou bratří Pivodů v úpravě slušné. Notový tisk vyplňuje 162 stránek formátu čítankového. Každá píseň má pod názvem

udáno, na které stránce té které čítanky (vydání osmidílného) jest báseň. Zavedení to schvalujeme stejně jako oba obsahy, z nichž první (věcný) předvádí běžná čísla s pojmenováním písní, druhý pak (abecední) písně dle počátku slov. Cena jednoho dílu jest 1 zl. 50 kr. Vedle upřímného uznání pro toto zdařilé dílo musíme litovat, že se v něm naskytují dosti četné chyby tiskové. Na štěstí jsou způsobu takového, že je každý dovede hned opravit. Nicméně radíme, aby z dalších vydání byly již vyloučeny.

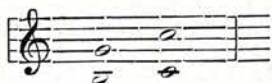
Zpěvník školský dostati lze na Moravě: u pana Kašp. Pivody, říd. učitele na odp. v Koryčanech; v Čechách: u pana Frant. Pivody, majitele pěv. školy v Praze. ○

Stati z theorie hudby.

O skrytých oktávách a kvintách.

Tyto vznikají při chybném rozvodu harm. poměrův: i nejsou to tudíž prosté chyby slohové, ale skutečné harmonické nesprávnosti.

Pohybují-li se dva stejné hlasy z kteréhokoliv poměru harm. v rovném pohybu na velkou kvintu neb oktávu a neodpovídá-li tento spoj zákonu o rozvodu a rušení, povstane harm. chyba skrytých kvint a oktáv. Ku př.:

Zřejmo, že základný tón prvního dvojzvuku jest g, druhého c.

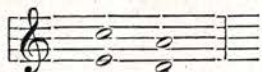
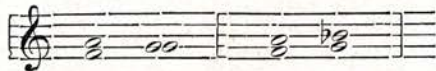
Soprán g jako kvinta k základnému tónu c má zůstatí jako libozvučný poměr: ale v tomto případě rozvádí se nesprávně v oktávu c. Povstaly tím skryté oktávy (g, které by mělo dle rozvodu býti v sopránu prvního dvojzvuku, není tam, jest »skryto«). Správný spoj jest:

a sopránové, jako sekunda k základnému tónu g druhého dvojzvuku, mělo by se rozvésti v g neb hes. Prvá ze zjevných kvint jest tolko zamlčena, »skryta«.

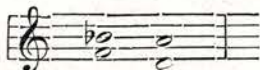

Správný spoj jest

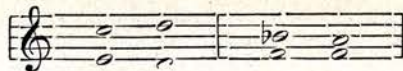

c sopránové mělo by se jako septima rozvésti v oktávu d. Však tomuto spoji vadí více prázdnota druhé velké kvinty; o skrytých kvintách nemožno vlastně v tomto případě mluvit: neboť zamlčená kvinta není nijak ve dvojzvuku e:c obsažena.

Totéž platí o příkladě:

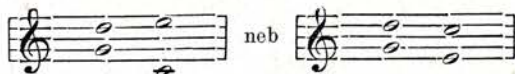
Lepší jsou spoje:

avšak i výše uvedené se velmi zhusta vyskytují.

Tento spoj při daném bassu jest správný. Určitěji jest druhý souzvuk vysloven tímto rozvodem:

Harmonická chyba skrytých kvint a oktáv byla dosud nejasna a každým theoretikem libovolně určována. △

Divadelní zprávy.

„Faust a Markétka“ od Gounoda (Po druhé.) Kvartetto „Zda si dobrý den,“ „Pouhý to klam“ atd. neladilo nijak, nebylo sezpíváno. Mohutná a velkolepá gradace na základě G, A, H dur tonin ve finale, „Andělští kůrové“ nepřichází k platnosti. Více vášně u pěvcův a — docelený orchestr! „Zvon“ při smrti Valentinové byl příliš iterný, ladil při velkém trojzvuku d fis a na — dvoučárkované h. △

V úterý 10. února 1885, Novinka: „Syn člověka“ (anebo Prusové v Čechách r. 1757). Původní drama ve 4 jednáních s předehrou od Fr. Jeřábka. Jeřábek pojímá úkol dramatika velmi vážně, nesnaží se jen pobaviti, nýbrž i řešiti palčivé společenské problémy. V nejdramatičtějším svém díle Služebník svého pána zpracoval otázku sociální, poměr mezi vynálezcem a průmyslníkem, v nejnovějším svém díle zvolil si neméně poutavé časové téma, totiž zápas kosmopolitismu a vlastenectví. Úkol celkem nesnadný, s němž může býti jen tak rutinnovaným dramatik, jakýmž se spisovatel byl již skvěle osvědčil. — Volbu látky dlužno nazvati šťastnou, zabezpečuje si naši vřelou účast. Je to smutná doba sedmileté války, kde vlast naše poskytovala věru velmi trapného pohledu! Šlechta poklesla tak, že holdovala vetřelci na trůně, povedenou karikaturou její je živající hrabě Schaffgotsch, a ubohý poddaný lid nemoha více snéstí jářma vzbouřil se proti šlechtickým utlačovatelům. Již se ukazoval bouřliváček veliké doby! Stěžeje společnosti jakoby byly vyvráceny, staré zásady nestačily k uspokojení člověka. křesťanský mrav utuchl, takže i rytíř Maltézský prosákl modním indifferentismem. Doba taková je jako stvořena pro reformatora vlasteneckého, který chtěl nevlasteneckou šlechtu obroditi a lid osvoboditi. V našem kuse zachycen nad jiné významný okamžik pohnuté doby té, porážka Bedřicha Velikého u Kolína. Spisovatel zajímavou látku zpracoval velmi dovedně. Předehra podává nám fabuli osvětlující nám historicky tehdejší dobu; expozice i zauzení je zdařilé, sledujeme akty s rostoucím účastenstvím, až konečně rozruší nás katastrofa. Efektní smrtí za spásu vlasti zaručuje si rek baron Jaromír Sokolov-Rodovský nelíčeného našeho soucitu. Situace jsou velice účinná a napínavá. Průvod církevní, scény lidové i tábor vojenský poskytují očím milou pastvu.

Kresbě charakterů věnována největší péče. S nejpo drobnější psychologickou pravdivostí vykreslen Jaromír Sokolov. Toť pravá studie! Ano, taký zápas duševní musil prociťiti rek a se železnou konsekvencí musil před udivenými šlechtici vzdáti se nároků rodového šlechtictví a jako veleduch, pravý šlechtic ducha, přiznati se k té chátře, z níž neznámý pošel. Ano s krvácejícím srdcem, ale přece s hrdoostí bylo se mu přiznati, že není nic než pouhý syn člověka! Zástupce vlastenectví je vsutku pravý typus. Ne tak nositel kosmopolitismu Abrahám Benjuda. V předehře je kreslen jako pravý philanthrop, tak že ani netušíti jeho černou duši. Pak žid je příliš slabým zastancem kosmopolitismu. Nemůže si stěžovati do nelásky lidu, jímž vždy opovrhoval, s nímž nevolil se nikdy amalgovati. Jedno slovo sice jako blesk v předehře ozáří jeho potměšilou povahu, ale představitel ho nepoužil k jennému nuancování. Tak jak jsme oba představitelé sehrány viděli, není zápas obou idejí dosti odůvodněný, pravdivý. Helena Zárubovna je sice již založením více trpná povaa, ale umělkyně má nám ji učiniti sympathickou. Ji je, podobně Mině i samé hrdě choti Dornenkronové, ve Služebníku poznati šlechetného ducha a jenom jemu, ne rodu a bohatství, se kořiti. A tohoto základního rysu sl. Pospíšilova nepostřehla, byla celkem málo vřelá, a i nárek nad mrtvolou milovaného muže neotřese námi v hloubi srdce. Z vedlejších osob mnohé vystupují právě jenom proto, by nám illustrovaly dobu. Tak zakladatel kritického dějepisu rektor Gelasius Dobner, komponista Krištof Gluck, baron Melchior Grimm. Horování Gluckovo o hudební krásě české národní písně je anticipováno, lidová píseň oceněna mnohem později vplyvem školy romantické. Anachronismus zvýšila ještě rezie brou, věru příliš málo virtuosní, na harmonium. Než básníku šlo o jeho vlasteneckou tendenci. Ta pak, jak se nám zdá, příliš tlačí se v popředí na újmu krásy básnické kusu, jenž přese vši svou dokonalou techniku nedovede nás eruptivní silou rozrušiti. Cítíme, že vůbec něco schází. Snad hladkou souhrou mnohé by se dalo zjemniti, ale myslíme, že v této příčině, nezávislosti totiž od tendence, umělečtějším dílem je Služebník. Přáli jsme si velice slíbené reprise, by náš soud mohl se ustáliti. O představení dlužno se zmíniti pochvalně. P. Budil postřehl úplně rázu své úlohy, ve III. aktu byl přímo úchvatným. Pan Lier měl jako vždy znamenitou masku a znázornil nám v závěrečných a aktech onoho démona, jenž s dáblskou rozkoší ničí všecko

blaho Jaromírovo, jen aby, sám bez vlasti, připoutal k sobě aspoň srdce jednoho člověka. Čestné úlohy své sehráli pp. Ryšavý, Poláčeka a Stříbrný. Panu Hallovi vadí vůbec vada ve vážné činohře, totiž místy monotónní deklamace. — Komparserie na našem jevišti vůbec nevychovují. Tábor vojenský poskytoval velmi neválečného pohledu. Myslíme, že dlužno to klásti na vrub úpravy, že kus nedodělal se rozhodného úspěchu. — Kus dáván ve prospěch Národního divadla; obecenstvo přečetnou návštěvou skvěle dokázalo, jak dovede si vážiti tohoto pro národní umělecký náš rozvoj tak důležitého ústavu. P. H.

Ve čtvrtek dne 12. února „**Únos Sabinek**“ Veselohra ve 4 jedn. od Frant. a Pavla Schönthana. Pro české divadlo upravil J. Kühnl. Leží v povaze veselohry německé, že, kdykoliv se má dodělati dobrého výsledku, nakupuje co nejvíce účinnějších vtipů at slovných at situačních, jimiž by mohla řádně polechtati nervy obecenstva; česká pak zpracování hledí vtipy ty ještě osoliti, což se ovšem vždy nedaří, neboť se často kus přesolí. Obecenstvo se sice směje, ba i tleská, ale ten potlesk líší se nápadně od frenetického potlesku, jímž vzdávají hold uhlazenému, Scribovi aneb výbornému, svěžímu Pailleronovi. A tak ten potlesk, jenž při provozování Schönthanova „Únosu“ kolem nás zavzvíval, platil spíše hercům, kteří většinou svědomitě úlohy své nastudovali a platně je přednesli, než kusu samému, jehož základ jest pravou kudrlinkou. Nepouštějce se proto do strakatého, duchaprázdného obsahu přistupujeme ku kritice výkonných sil: Hlavní úlohy vloženy v dobré ruce. Pan Lier, jako profesor Jedlička, dokonale přednesl samolibce, jenž ponuknut mefistem Švehlou, rád by svým literárním hráchem z mládí dodal aureoly své prošedivělé hlavě. Pan Haala se rozplýval svým uměním, napodobuje divadelního ředitele Švehlu. Jíž povahou libuje si v přehlášení, vybral si úkol velmi sobě příhodný. Jako ředitele kočující společnosti přijali jsme jeho úkol, snad mimo jeho vědomí, jako promyšlený; a pozastavili jsme se jen tam, kde napodoboval nemoudře hlas své manželky, čímž snížil nad míru efektní místo aspoň o dobrou polovici jeho ceny. Pan Ryšavý provedl zdařile Drozdu. Ale ten nezdárný synek! Práši bychom si, aby první milovník nastudoval své úlohy důkladněji; pak ovšem neukvapí zbytečně svých slov, neroztrhne věty v nesouvislé části. Již v obecně mluvě jest hovor takový nepřijemný, což teprve na jevišti, kde čekáme řeč plynou, lehkou, myšlenky vyřádaný, zkrátka pěknou formu řeči; ale pachtit se za slovy, odřikávati svůj úkol ledabylo, zneužívatí trpělivosti divákův, není nijakž hodno prvního milovníka. Neúnavná pani Ryšavá vyhověla čestně své úloze. Taktéž se nám líbily výkony páně Budilovy a slečna Pospíšilovy a Povolných. Zdá se nám, že tato slečna jeví opravdovou snahu, vyhověti všem požadavkům kritikův; a pokrok její jest již dosti patrný. Slečně Pospíšilové vytýkáme chybičku, jež ruší nemile pozorujícího diváka: v komických scénách pozorovali jsme ve tváři její nejdou zvláštní potrhování, tak jako k úsměvu, což svědčí o tom, že slečna má chut vmisiti se v veselene obecenstvo; radíme proto slečně trochu více sebezapření. Slečna Pištěkova jest dobrá v subretních úlohách. Kéž by jen ten genre hodně často pěstovala; my ji v něm aspoň vidíme nejraději. — Divadlo bylo tentokráte dosti plno; svědectví to, že Pištěkova společnost provedením veselohr obecenstvo uspokojuje. F. H.

K odpolednímu představení nedělnímu, 15. t. m., zvolena romantická činohra „**Král Vaclav a jeho kat**“ upravená J. Dubinským. Zpracování toto jeví proti požadavkům moderní činohry některé ty slabosti, jimiž značí se básnické plody z doby našeho probuzení.

Představení patří ke slabým. Zvláště v prvních aktech souhra vázla, že se zdálo, jakoby hráno bylo beze vsí zkoušky. Proměny pak zabraly téměř více času, nežli představení samo. Čestné zmínky zasluhují pánové Budil, Ryšavý a Stocký, již hráli hlavní úlohy. Slečna Kracmannova dokázala, že by jí ředitelstvo i větší úlohy s prospěchem mohlo svěřovati. Nebude věru škoda, když ve stavbě pochybený tento kus zmizí s repertoíru!

O benefici sl. Pospíšilové přistě.

Rozmanitosti.

Pořádek II. (českého) koncertu pořádaného ve prospěch varh. školy v Brně, dne 8. března 1885, o 5. hod. odp. v hudební dvoraně c. k. čes. ústavu ku vzdělání učitelů v Brně.

1. Mendelssohn B. Koncert houslový hraje p. Sobotka z Prahy.
2. Gounod »Valentinův zpěv« z Fausta zpívá p. Kroupa, barytonista Národního divadla v Brně.
3. a) Henselt »Po bouři«, b) Raff »Rigaudon«, c) Liszt »Polonaise« (E), na klavíru hraje sl. V. Wallova z Vidně.
4. Hándl »Ecce quomodo moritur« smíšený sbor. Za laskavého spoluúčinkování pp. členů fil. sp. »Besedy brněnské.«
5. K. Bendl »Pěvcova prosba«, zapěje p. Kroupa.
6. Schulhoff »Caprice«, zahraje slečna Wallova.
7. a) Leoš Janáček »Dumka«, b) Hartl »Mazurka« zahraje p. Sobotka.
8. J. S. Bach, koncert pro dvoje varhany; hrají p. Leoš Janáček, ředitel varh. školy a p. Fr. Musil, varhaník při stoličném chrámu v Brně.

Listky vstupné a) I. místo 1 zl. 50 kr., b) II. místo 1 zl. dostati lze v knihkupectvích pp. Barviče, Winklera a v dvorním knih. p. Winikera.

Listárna administrační.

Ježto saisona blíží se již ke konci, dovolujeme si P. T. odběratelův, najmé brněnských, prositi za předplatné. Více předplatné nám zaslali J. bisk. M. dr. Frt. Sal. Bauer, důst. p. Bonifác Vajda, Rajhrad. Ct. p. Jan Rain, professor. Důst. p. Janáček, farář, Znorov. Pan Šperka, učitel, Bučovice. P. Zháněl, učitel, Židenice, P. Frt. Bauer, profesor. P. Em. Šulc, ředitel. P. Jul. Zedník, mženyř. P. R. Vodička, c. k. notář, Místek. P. Kon. Voráček, z. úč. rada, Brno. P. dr. Valníček, c. k. notář, Brno. P. Ed. Tichý, rada c. k. vrch. z. s., Brno. P. Fr. Pacal, nadučitel, Vladislava. P. Václ. Bárta, ředitel kúru, Hodonín. P. prof. dr. Frant. Kameníček. P. prof. Hub. Fiala. P. J. Závodný, zemský official. P. JUDr. rytíř Lachnit, Brno. P. Ant. Luňáček, učitel, Rájec. P. JUDr. Vašátko, advokát, Velké Meziříčí. (Pokr.)

HUDEBNÍ LISTY.

Časopis věnovaný hudbě a umění divadelnímu.

Redakce: Staré Brno, klášterní nám. č. 2. **Administrace:** K. Fromm, Ferdinandova ul. č. 45, II. posch.

Předplatné: Pro Brno 1 zl., mimo Brno s poštovní zásylkou 1 zl. 20 kr. na celou saisonu.
Jednotlivá čísla po 7 kr. lze dostati v každém knihkupectví.

Vychází každé pondělí v době zimní saisony.

Majitel a nakladatel „Fil. spolek Beseda Brněnská.“ Vydavatel a zodpovědný redaktor Leoš Janáček.

ROČNÍK I.

Brno, dne 2. března 1885.

Číslo 12.

Zpěv na školách národních.

právné a úplné harm. dojmy scházely dosud při vyučování zpěvu na školách národních. Jakého dosud netušeného významu pro vývoj umění hudebního mělo by vyučování zpěvu ve školách nár. na základě harm. dojmův!

Za tou příčinou vítáme srdečně vydání »Zpěvníku školského« od bratří

Pivodův.

Dotykáme se tohoto: 1. Scházejí v něm nár. písně a

2. vyžaduje harmonia jako nástroje vyučovacího. (S houslovým průvodem, který jest tam obsažen, pozbyl by zpěvník významu.)

Nápěv národní písně s podloženým školským textem jest nám protivným. A přece každý, komu jde o zachování národního rázu českého národa, dbáti má, aby tyto skvosty národního skládání hudebního byly v národě zachovány. Proto zpěvník Pivodův vyžaduje za pokračování druhý sborník, podobně upravených nár. písní s nezkomoleným a nár. škole příslušným textem!

Že v každém ohledu vhodnějším při vyučování zpěvu jest harmonium nežli housle, netřeba dále nijak dokládati. Jde toliko o upravení cen školských harmonií.

Později naskytne se nám ještě často vrátiti se k otázce vyučování zpěvu na školách národních. △

Stati z theorie hudby.

Roztržené harmonie.

Padá-li vyšší hlas rozvodem pod nižší, nebo nižší nad vyšší, vznikají harmonické nesprávnosti: »roztržené harmonie«. Ku př.:

V prvním taktu při * tenor jako sexta rozvádí se ve kvintu e, kteréž však padá pod bassový tón a.

V druhém taktu při * rozvádí se tenor jako septima v oktávu g, které se opět pod bassovým tónem nalézá.

V pátém taktu ruší tenor septimou g, které rovně padá bass.

Nežli se určí rozsah i poloha prvého souzvuku při harmonisování, nutno jest v myšlenkách projíti při daném bassu rozvod tenorový: nekřížují-li se rozvodem tyto dva hlasy, vyhnutí jsme se mnohým zápletkám a obtížím.

V tomto případě doporučuje se v prvním souzvuku v tenoru tón a; i obdržíme pak:

což odpovídá úplně zákonu o rozvodu a rušení.

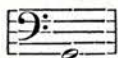
△

Divadelní zprávy.

Čarostřelec zpěvohra od K. M. z Webrů. O provedení této opery dostačí, podotkneme-li, že mělo význam s l a b ě z k o u š k y. Vyjímáme toliko čestný výkon sl. Součkovy. (Dne 24. února 1885)

La Traviata zpěvohra od Verdiho. Poslední souzvuk před generalní pomlkou na konci třetího jednání má být úsečnější a vpad po pomlce u všech v e a s n ý. Dotkli-li jsme se v prvním posudku c' sl. Součkovy, upozorňujeme nyní ještě na tóny c' d' e' f': tyto by měly být velikostí a barvitostí srovnány s vyššími po řadě tóny. Jsou dosud příliš hlušívy. (Dne 27. února 1885.)

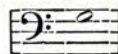
Othello, mouřenin benátský. Tragedie od Shakespeara. Sledoval jsem bedlivě při prvých hercích stupnici, ve které se jejich mlava pohybuje. P. Lier dotknul se velmi často tónu

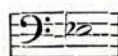
obzvláště jsem tento tón postřehl při slově „nera do čini“, stoupá při vášnivých místech až na

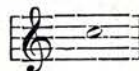
který tón však chra pt ě l. Tónová výška i v jednom slově se mění. P. Budil z pravidla mluvil na tónu

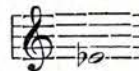
vystoupil při slově „K rev Jago!“ na stejně s P. Lierem vysoký tón. Tóny jeho jsou čisty, plny a zvučné. Neměnvá však z pravidla tón v jednom slově: naopak, někdy i celá věta vyzněla jedním (mimo ukončení) tónem. Nejnížší tón zachycený bylo

Myslím, že bohatší modulace hlasu prospěšně by vynikala. Sl. Pospíšilova dotkla se při slověch „To nejsem“ (na známou otázku Othellovu) tónu

Tón nejhlubší, na který klesla, jest

Nápadným mi byl tento malý objem tónový dámské mlavy s velkým zajisté objemem mužské řeči.

△

V úterý masopustní sehra na Bissonova veselohra „Zabil svou ženu“, přeložená členem Národního divadla p. Poláčkem. Je to lehké francouzské zboží oplývající banalostí a dokazující, že Francouz i na věcech nejvážnějších postřehne komické stránky. Přes to nese na sobě ryzí francouzskou etikettu, a dobře sehra ná polehává hezky náš laloušek. Na masopustním úterku také věru ani jiného nemůžeme žádati! Herci hráli s patrnou chutí dávše se sem tam strhnouti k fraškovitosti, což platí též o p. Lierovi, který místy hodně přeháněl. Chvály zasluhuje p. Budil a p. Ryšavý. Z dam nejlépe hrála p. Ryšavá, jež roli fitěrné staré panny, domovnice, přivedla k největší platnosti. Ji stála věrně po boku úzkostlivá, [při každém rozruchu omdlévající maminka, pí. Lierová. Návštěva byla velmi slušná; důkaz to, že naše obecenstvo navyklo si již pokládati divadlo za sváteční zábavu dávajíc mu přednost před hospodou. P. H.

Ve čtvrtek 19. února: **Zkrocení zlé ženy**, veselohra W. Shakespeara; v pátek 27. února: **Othello**, tragedie W. Shakespeara. Ať byly již pohnůtky P. T. beneficiantů, předvésti nám díla arcimistra dramatického jakékoli, jsme jim povděční za to, že nám, snad nevědomky, poskytlí vítané příležitosti, abychom mohli stopovati rozmach mohutného Shakespearovského genia. Pozorujeme jak vylézá ze skořápky, ještě nesamostatný, ale již orel, a jak se pak vznáší smělým letem k závrtným vyšinám, v nichž dosud sám po třech stoletích vévodí, Zkrocení zlé ženy spadá do prvé doby jeho tvoření. Zecla zřejmě stopujeme v ní napodobení tehdy oblíbené římské školy vůbec, zvláště pak Podvržených (suppo-

siti) od Ariosta, ve směru novoplautinské školy, přeložený asi r. 1566. Gascognem do angličtiny. Některé figury jsou vypůjčeny, najmě Gremio, charakteristika místy je neúplná, jako v Lucentiu a Bianca. V kuse jsou školské reminiscence, jako na Sirenu, Ovidia a p. Mladému genui Shakespearovu nepodařilo se látku organicky zpracovati, a tak tato veselohra skládá se vlastně ze dvou kusů, jemnější na intrice založené veselohry, Lucentia a Bianca, a drsnější, takorka prostonárodní, charakterní hry, Petruccia a Katusky. Však i v druhé části je Shakespear proti staršímu kusu Fletcherovu „women pleased“ přece jen jemnějším, a hlavně pravdivějším. V této své prvotině, jedině psané v klepanicích, doggrel, (Knittelverse) chtěl básník takorka vyřít zarmoucenou duši svou, chtěl se zbaviti svělo velikého bolu, byl nešťastným manželem, zvoliv si thema sice velečasové, ale jeho genia méně důstojné. S postavou podobné hubařky, tak asi nejlépe přeložiti anglický výraz *shrew*, nesetkáváme se již v nižádné pozdější jeho veselohře; spěť k cílům daleko vyšším. I herci nadaní nepostřehli důvtipu, jaký v ní skutečně je, lpějíce jen na zdánlivě drsnější formě. I archierec anglický, Garrick, jí neporozuměl vytvořiv z ní docela prostonárodní frašku. Jeho manýra pak udržela se téměř do let padesátých. Herci počínali si velmi zuřivě. Woodward pichl ms. Clive jednou tak do opravdy, že až krvácela. Uvádíme schválně tuto historická fakta jako na omluvu sl. Pospíšilové, jež také úlohy Katusky docela ve všem nepochopila. I hra její, podobně jako zdánlivě kus sám, rozpadala se na dvě neorganických dílů. Slečna dala se bezpochyby svěsti přívlastkem zlý. Ale Katuska není od přirozenosti zlou, ba naopak má zdravé jádro, jinak by byl její obrod vůbec nemožným. Nejslavnější umělkyně pojímaly ji na i v ně. Je to vyhýčkané, rozmazené děcko, jehož prudká krev nebyla rozumnou výchovou schlazena. Svátí se s každým takorka ze řemesla, všude chce prosaditi svou hlavu, najmě proti slabochu otci a šťastnější sestře, která jest obletována houfem nápadníků, kdežto jí hrozí smutný los staré panny Toť hlavní, čistě divčí, příčina nevrzivosti její na šťastnější sestru. Proto si tak divně prohlíží prvního ženicha, jež nedav se odstrašiti její pověstí vážné o ruku její se uchází. Jeho sladká slova, jichž dosud nikdy neslyšela, jsou jí milou hudbou, a jeho smělá leť prohlašující jí jeho nevěstou ji již napolo odzbrojuje; nemohla ovšem říci „ano“ přejíc mu ještě „aby visel“, ale již sama zachycuje se matoh štěstí. Katuska je psycholicky zdůvodněna svědic, že Shakespear je již v prvotinách neskonale předčil své vrstevníky. Právě tohoto jemného přechodu z umíněné jen drsnosti v přirozenou mírnost postrádali jsme ve hře slečnině. Prvé tóny byly příliš křiklavý, najmě její chování se k otci a sestře (I. jednání), a proto přechod v závěrečný jemný tklivý akord příliš náhlý. Srdečné tóny pak zněly ovšem jako lahodná hudba, melodický hlas prorážel sálem jako zefýrek, a v závěreční scéně, v ohnivě apologii ženské poslušnosti, byl bouřlivý potlesk docela zasloužený. Netřeba zvláště připomínati, že slečna svým zjevem opět diváky okouzila, a že toilette její byla nádherná. Její vážné umělecké snaze dostalo se obecenstvem srdečné odměny. Byl to vskutku sváteční den slečnin! Docela ve svou úlohu vpravil se p. Budil, jeho Petruccio byl jako z jedné litiny. Byl to statečný muž, vojín, lovec, námořník, vědomý své duševní převahy. Drsná skořápka se zdravým jádrem. Ale přece, zdá se nám, některými místy měl více probleskovati hravý humor; vždyť Petruccio není takým neurvalcem, nýbrž se jím jen tváří. Zvláště scéna o měsíci a hvězdách, dobře jsou sehraána, působí ne-

odolatelně komicky. Jest to jen jaksi poslední zkouška o dokonalém obrátě v myslí Katusčině. I ona sama to pojímá více za žert a ironicky se táže p. manžela, „dovolí-li laskavě, aby slunce svítilo“. P. Stucky měl býti mnohem uhlazenějším Lucentiem. Lucentio je švihák a inteligentní mladík, jež pro studium odebral se do Padovy. Bianca, jak praveno již, je nedokreslena, ale přece ostřejší markování její přítulné a přece samostatné povahy by neškodilo Battista (p. Ryšavý) má býti vůči své dečci se zlatým zoubkem větším slabochem. P. Halla byl jako Gremio ve svém živle, p. Stříbrnému (Grumio) vadilo, že mluvil příliš rychle slabiky takorka polykaje. Čestné zmínky zasluhuje p. Polák, jež na pěvce dosti těžkou roli (Vincentio) sehrál živě. Vůbec všickni herci nastudovali své úlohy s pietou hodnou takového mistra.

V pondělí 23. února, **Naše děvčata**, veselohra od Rosena. Je to rodná sestra německých novějších veseloher, jež jsme hrubými rysy ocenili v posledním čísle. Prozrazuje sice divadelního routinera, každý akt podlé předpisu končí bouřlivým efektem, ale trpí strašným nedostatkem vodící myšlénky. V náběhu, nejlepším z celého kusu, prokmitává sice zdravá idea, jakoby totiž chtěl bičovati choutky vyskočillské (parvenu), ale zdravý pramének úvodu ztrácí se ve strašném suchoparu ostatních jednání, jež jsou vlastně jen řada navázaných komických situací beze všeho vnitřního spojení. Obecenstvo to živě cítilo vstávaje již před posledním jednáním. Podobná produkce svědčí o velikém úpadku dramatické tvorby, ale těžko proti ní bojovati! Posluchačstvo velikých divadel, majíc zkažený a přečpaný žaludek, si v nich libuje, a i hercům jdou velice k duhu. Sehraána veselohra celkem slušně přes to, že lví podíl připadl napovědovi. Palma připadla tentokrátě dámám: pí. Ryšavé, jež v krátkých sukénkách dělala veliké furore; sl. Povolné, již žlutá paruka velmi pěkně slušela, vadil toliko poněkud drsný tón v posledním jednání; i sl. Slánské, která byla zvláště ve III. aktě rozkošna. — Jestliže hra zůstává nás docela chladnými, pobouřil velice naši krev, ač nejsme, (jak známo.) brusiči, pramizerný překlad p. Khünlov. Ježto všeobecně upozornění dosud nepomohlo, vytkneme zvláště nejhrubší poklesky. Sloveso máti pojeno venconcem s genitivem; slovesa pak, jež pravidlem žádají genitivu, pojena za to s akkusativem. Zcela chybně a nečesky užíváno přísvojovacích náměstek. V češtině užíváme náměstky s v új pro všechny tři rody. Za jeho o užito opět chybně svůj. A n užíváno ve smysle příčinném m. ježto a p. Překlad se hemží šerednými *cočk*y. Výkvetem však p. Khünlovy fraseologie je „**to je čert k vzítí**“ (sic)!! Láty brusičské, jako n. př. jest mi neodčiní zajisté podobné nesmysly. O h r a ž u j e m e se opět rozhodně proti tomu, aby na našem jevišti krásná materština takto se h y z d i l a ! P. H.

Ve středu dne 25. února: **Jean Baudry**, činohra ve 4 jednáních od A. Vaquerie-ho; přeložil J. Poláček. (Poprvé na českém repertoiru(!)) Činohra ta je svědectvím, že francouzští dramatikové mají ještě jiné látky, nežli polosvět. Proti této veselohře nemůže ani nejpřísnější moralista ničeho namítati, hlását ona humanismus, a to humanismus vytříbený ve výhni vášně; vyšší láska k bližnímu vítězí nad vlastní smyslnou láskou. Látka tato zpracována s pravou francouzskou bravurní technikou. Mohli bychom toliko snad nanejvýše vytknouti, že expozice je poněkud dlouhá, ale to nám hojně vynahradí zvláště poslední dva akty. Spisovatel dodělává se velikého rozhodného efektu nejjednoduššími pro-

středky. Nemá diváka za hlupce, a proto jen jemně naznačuje obraty; a divák pochopí a má nesmírnou radost, že může takorůzka spolutvářiti nejvyšše dramatickou látku. Připomínáme toliko slůvko Andreino „my“ a náhlé objevení se tetino ve III. jednání; „zítra pozdě“ ve IV. jednání. Toť ukazuje mistra! Charaktery jsou psychologicky prohloubeny a důsledny. Nejvíce nás poutá ovšem představitel ideje, Jean Baudry. Vyznáváme rádi, že p. Budil vytvořil z něho figuru, jež patří mezi nejlepší jeho již tak bohatého repertoiru. Ano, toť byla překrásná harmonie mužné síly a téměř andělského sebeobětování! Jemu stál po boku Bruel, p. Lier; a tentokráte dlužno vzdáti i chválu p. Stockému, Olivierovi. Neřeba připomínati, že p. Ryšavá byla znamenitou Gervaisou; sl. Slanská přivedla k platnosti více trpnou Andreu. Jest však litovati, že sl. nedovede se svým bohatým fondem více lichvařiti. Představení toto řadí se k nejlepším letošní saisony. P. Poláčkoví jsme velice povděčni za celkem plný převod, a nadějeme se, že ještě jinými, podobně šťastně volenými, překlady osvěží náš veseloherní sucho-par. Jen houšť!

Othello, mouřenín Benátský, jedna z nejlepších tragédií Shakespearových, pochází z doby, kdy jeho genius dospěl zénitu, asi z roku 1602. Látka vzata je podobně Zkrocení a jiným kusům z vlášského, Cinthia (hecatommithi III, 7). Fabule je tam úplná: I šáteček přivodí tam katastrofu. Ale jak nízký motiv, jak slabá charakteristika! Mouřenín dá svou ženu zavraždit. Shakespeare právě na tom kuse jasně dokázal, jak genius dovede oduševniti danou látku, jak z rozházených rudimentův utvoří krásné dílo, jež zůstane po věky nedostizným vzorem. V Othellu zobrazil nám Shakespeare silu vášně nejosudnější. Žárlivost, a to nikoli vášně smyslné, nýbrž žárlivost pro čest pro dobré jméno. Shakespeare v této tragedii jasně dokázal, že mravnost a psychologická pravdivost mu šly nad krásno! A přece tento vyšší zřetel mu nevalil, aby v této tragedii nevytvořil povahy čarokrásné! Povahy jsou jako tesány z mramoru, v jehož každé žilce proudí bystrá krev! Jimi dokázal skvěle, jakým byl nejen znamenitým umělcem, ale i nevyrovnaným znalcem lidí. Není tak snadno vytvořiti povahu, jež dohnána slepou žárlivostí zavraždila by chladnokrevně a s rozvahou vroucně milovanou bytost. Shakespeareovi se to Othellem podařilo. Volbou mouřenína projevil jemný umělecký instinkt: Ano jen syn africké pouště mohl býti tak dětině důvěřivý, nepředpojatý, a těmito svými vlastnostmi přivoditi katastrofu! Trpká škola života mohla ho sice otužit, že byl úplným pánem svých citův, takže nešťastná Desdemona mohla se domnívati že je vůbec neschopen žluté žárlivosti, ale přece nemohl přivesti do jiného tlukotu svou horkou krev; veškeren nátěr společenský nemohl v něm utlumiti víru v předtuchy, pověru. Ano je docela přirozeno, že chladný, rozvážný vojevůdce, jenž čelil srdnatě nepřátelům, jehož se nedoteklo ani, když bratr vedle něho padl, uchvácen náruživostí zuří, pláče jako dítě, ano i padá do mdlob! Probrav se z ní vykoná svůj děsný čin, jenž nás sice v hlubinách duše rozruší, ale neroztrpčí, poněvadž ruku jeho vedla vyšší idea. Když pak připomínaje jak Turka v Aleppě skolil pro urážku Benáčanův, sám se tresce, usmírujeme se s ním docela. Věru skvostný to charakter! Ještě více však se podivujeme Jagovi, prototypu všech intrikánů. Na žádnou svou jinou postavu nenakupil básník tolik ničemnosti. Po našem rekli bychom, že je nihilistou. Dobré jméno mu není ničím, ničím etnost, dobro, jež se

mu protíví, ovládá ho jen chladný, vypočítavý rozum. Každý, s kým se setká, jest jeho nástrojem. Rodrigo je mu „hlupcem“, lehkověrný, poctivý Othello „bláznem“ a „oslem“, mravný a svědomitý Cassio „moralistou“, nevinná Desdemona „čistým, podřízeným tvorem“. Má na ni zlost „že není lepší druhých“. Protírýsem Othellovým je v tom, že zpružinou veškerých činů jeho jest také žárlivost, ale žárlivost sprostá, nad dokonalostmi jiných, hlavně nad nezaslouženým povýšením Cassiovým. Mohlo by se mysliti, že takový mistr přetvářky, taková nádobá nepravosti není vůbec možná; ale Sh. nalezl ji v domácích dějinách v Richardovi III. Pak mistrovství Sh. přece mu zůstavilo aspoň jeden lidský tah, jakousi jiskřerku člověčenstva. Tento démon namlouvá si, že může Desdemona milovati Cassia, že týž může býti jeho ženě nebezpečen; skrývá se tedy aspoň za stín pravdivosti. Přivodí sice katastrofu, ale dramatická spravedlivost vyžaduje, aby byly hrdinové sami vinni. A vinni nejsou. Přímý, poctivý Othello dopustí se úskoku na svém příteli Brabantiovi a ve vášni nepopřeje sluchu varujícímu rozumu. Desdemona pak slechetného srdce, nevinná, v této nevinnosti pak docela bezstarostná, bezelstná, z lásky k milenci dopouští se zrady na otci, z dobroty srdce upadá ve hřích, a hříchou lži na rtech koná nejkrásnější skutek křesťanský, odpuštění! Jak vznešen! (Pro nedostatek místa musíme tu charakteristiku ostatních osob vypustiti a jenom krátce zmíníme se o hře.) Nejlepší výkon podal nám toho večera bez odporu p. Budil. Mužnost, rozšafnost, pak vztek, zlost, zoufalství, přechod z něho ve tklivou měkkost to vše umělecky zobrazil. P. Lier byl ovšem podařený Jago, a markantní místa náležitě vynikla (I, 5, ve II „theologie pekla“, ve III, 3, „to se mi nelíbí“), ale doporučovala by se mu praktičtější oekonomie hlasu. Nepochybujeme, že sl. Pospíšilova svou roli pilně studovala, ale dlužno ji ještě prohloubiti. Zvláště čarokrásné místo, uchvatná scéna (IV, 3) „tou nejsem“ byla slabá. Pí. Lierová sehrála dobře drsnou, ale v oddanosti ke své paní vznešenou Emilii. Ostatní vyplnili poctivě svá místa. Beneficiant p. Šálek byl za svou 25letou hereckou činnost odměněn hojnou návštěvou. P. H.

Listárna administrační.

(Pokrač.) Předplatné dále zaslali: Dr. Hodr, prof. bohosloví v Brně. P. Kuda, farář, St. Rousinov. Dr. Otakar baron Pražák, Brno. Theodor Bobronský, účetní, Brno. Jan Soukup, farář, Doubravice. A. Adamec, prefekt, Brno. Ant. Holzer, říd. učitel, Brno. Důst. p. Al. Slovák, kaplan na domě, Brno. Důst. p. Cyril Riedl, farář na domě, Brno. Důst. p. Frt. Kolisek, vikář na domě, Brno. Ct. knihkupectví Barvič, Brno. Veleď. p. Zeibert, kanovník, Brno. P. J. J. Wurm, gener. zástupce banky Slavie, P. JUC. V. Zelený, Praha. P. František Pataniček, školdozorce, Koryčany. P. J. L. Procházka, skladatel hud., Plzeň. P. Gust. Mareš, správce, Chropín. Pan Max Decker, učitel, Vsetín. P. Em. Tužil, řed. Živnost. banky, Brno. Důst. p. Jan Bádál, koop., Náměstí. P. Karel Kovařovič, hud. skladatel a virtuos, Praha. Důst. p. Kar. Eichler, farář, Veverská Bytyška. P. T. Žalud, učitel, Mor. Brusy. P. F. Tichý, učitel, Milostice. Sl. zpěvácký spolek „Hlahol“, Praha. Pan Karel Knittl hudební skladatel a ředitel „Hlaholu“ Praha. P. J. Srb, jednatel „Hlaholu“, Praha. Pan Wirwas, učitel hudby, Brno. Důst. p. Ant. Weimlich, farář, Vranov.

HUDEBNÍ LISTY.

Časopis věnovaný hudbě a umění divadelnímu.

Redakce: Staré Brno, klášterní nám. č. 2. Administrace: K. Fromm, Ferdinandova ul. č. 45, II. posch.

Předplatné: Pro Brno 1 zl., mimo Brno s poštovní zásilkou 1 zl. 20 kr. na celou saisonu.
Jednotlivá čísla po 7 kr. lze dostati v každém knihkupectví.

Vychází každé pondělí v době zimní saisony.

Majitel a nakladatel „Fil. spolek Beseda Brněnská.“ Vydavatel a zodpovědný redaktor Leoš Janáček.

ROČNÍK I.

Brno, dne 9. března 1885.

Číslo 13.

Zpěv na školách národních.

Uveřejňujeme tento dopis doslovně na důkaz, že nebylo nám rozuměno. Redakce má za hlavní přednost zpěvníku, že možno vyučovati zpěvu na školách národních na základě harmonických dojmů. Redakce horuje pro harmonium jako nástroj vyučovací. I jest jasno, jak dalece se stanoviska »Hudebních Listů« jest tento zpěvník Pivodu velkého významu. Redakce.

»Hudební Listy« přinesly ve svém 12. č. úvodní článek: »Zpěv ve školách národních.«

V článku tom činí se zmínka o našem »Zpěvníku školském« v ten způsob, že se v první části prospěch jeho uznává, v druhé pak se praví, že pozbývá významu.

Já, jako skladatel a hudebník rozumím, co tím chtěl pisatel onoho článku říci; ale sta učitelů nebudou sto vysvětliti sobě takové protivy, a náš »Zpěvník« zůstane u nich bezvýznamný.

Pan pisatel chtěl říci, že průvody našich nápěvů jsou bezvýznamné pro školy, které nemají harmonium.

Zpěvník školský jest vzdělán na základě školní čítanky; čítanka činí dle našeho zpěvníku podklad i při vyučování zpěvu, tak jak jest podkladem při vyučování všech ostatních předmětů školských, vyjímaje kreslení a počty. A v tom právě vězí hlavní význam našeho »Zpěvníku školského«, že jest vzdělán na zásadě paedagogicko-didaktické, všeobecně uznané a v našich školách zavedené.

Více než 48 roků vyučoval jsem zpěvu své žáky vždy v ten způsob, že jsem básně, v čítance obsažené melodisoval a tím povstale písni s dítkami nacvičil. Používal jsem toho obyčejně za odměnu tichosti a pozornosti žákův a vedlo se mně s mými žáky vždy dobře. Tot jest ten první a hlavní směr, jímž má náš »Zpěvník« působiti. Tím se má státi nejen zpěv, nýbrž i čtení čítanky zajímavější a zpěv všem žákům přístupný; neboť zpívá každý žák ze své čítanky, nejsa nijak nucen kupovati si zpěvníky nebo opisovati si je.

Průvody našeho »Zpěvníku« nedají se ovšem ve všech školách použiti, nejsou ani k tomu vzdělány. Průvody ty mají poskytovat mladému učitelstvu a chovancům učít. průpraven lacinou a přiměřenou látkou ke cvičení ve hře na klavír nebo harmonium, za přípravu ke hře na varhany.

A v tom pozůstává vedlejší, avšak neméně důležitý úkol našeho »Zpěvníku.«

Zdar všeho vyučování spočívá na příčinnivosti a dovednosti učitelově. O tom nelze pochybovati. Poněvadž ale dorostu našeho učitelstva nebylo z většího dílu ani možno, by vedle literárního vzdělání také hudebnímu vzdělání potřebného času věnovali, chtěli jsme naším »Zpěvníkem« podporovati další hudební vzdělání učitelstva samého a působiti učitelstvem samým na zpěvnost národní.

Kašpar Pivoda.

Stati z theorie hudby.

O základním tónu a základních troj- a čtyř- atd. zvucích.

Helmholtz zcela přesně liší základní tón od bassového. Nemají, k. p. při trojzvuku c-e-g, všechny tóny stejnou důležitost. Tón c vyniká nad ostatní; neboť tóny e a g sesilují stejnojmenné shorky jeho. Tóny e a g jsou předním dílem zvěny tónu c. Něco podobného nemožno, jak známo, tvrditi o tónech e a g. Jmenujeme tudíž tón c základním. Tentýž tón zůstává základním i v trojzvucích e-g-c, g c e.

I jest tudíž roztrídění souzvuků v základní a převraty i vědecky odůvodněno, jakož i pro metodu vyučovací nad míru přehlední a jasní.

I nazýváme tudíž základním souzvukem onen, při kterém základný tón jest zároveň bassovým t. j. nejnižším. V opačném případě mluvíme o převratu.

Nauka o harmonii, která nemluví o základním tónu, jest v zásadě pochybena.

Roztrídění souzvuků bez základních tónů jest nepřehledno: pokládá se též pouhé uspořádání (Umlagerung) souzvuku za samostatný souzvuk. Hlavní vadou podobné metody jest, že nezná žádného vztahu souzvuků k tonině. Tato bezednost souzvuků byla by obzvláště pro žáka osudnou.

Základní tón a jeho určitý vztah k předcházejícímu souzvuku, jakož i ke všeobecnému dojmu toniny jest; nedá se nijak zamlčet leda na papíře. Jakmile souzvuk zní, ozývá se přes popírání sám sebou. Volno jest sesilovati (dvojit) kterýkoliv tón souzvuku: dojem není však nikdy stejný. I tóny jsou oživeny, mají svou duši, kterou notami nezachycujeme. Právě vědecké theorii hudby jsou zcela jasny příčiny oněch na nejvyš rozmanitých odstínů dojmů souzvukových. △

Obsah a forma díla hudebního.

(Dokončení.)

Jakovýmto užíváním výrazu »forma« neutrpí zajisté ani samostatnost, ani vážnost a vzácnost hudby a velikánům hudebním také tím ani lístek vařinu jejich nesvadne.

Dle předchozího jest tedy »obsahem« hudebního díla uměleckého souhrn všech těch forem aesthetických, jichž tóny schopny a skladatel mocen jest; »formou« v přenešeném významu zůstane pak speciálně onen slohový útvar, který skladatel pro myšlenky své za vhodný uznává (píseň, rondo, sonata). Tím jest otázka naše přesně rozřešena a vši mystice půda odebrána.

Jsou té chvilky fysikální, fysiologické a psychologické základy hudby tak na jisto postaveny, formy aesthetické tak jasny, že škoda by bylo setrvati dále na mlhavé, ovšem poetisující dráze aestheticů, kteří opojení Schellingovým výměrem uměny, jež prý jest vlastně vrcholem vši duševní činnosti, chtěli hudbu povznést tím, že prohlásili vlastní její prostředky za nedostačující a pouze ve sdělování myšlenek poetických důstojnost její hledali. Takto popleteny žalostně pojmy a nezbyvalo nic, chtěl-li kdo psáti o hudbě, než aby zanotil rovně vřelým tonem a blouznil dále. Rostoucím však světlem v psychologii empirické, jejíž zákony platí ovšem též o představách hudebních, zvláště však výzkumy Helmholtzovými a aestheticou Zimmermannovou, v níž užito praktických idejí Herbartových v oboru krásna s prospěchem nejskvělejším, rozplášený znenáhla chmury mystiky a nyní pouze jedna třída hudebníků, která zove se pyšně, »hudobásníci«, holduje ještě oné babylonské pomatenosti pojmu. Jsou to lidé nevšedního vzdělání, kteří znají Shakespeara, Byrona a jiné velikány poesie, kterým však pravidelně nedostává se důkladné školy hudební, aby dokonale ovládali prostředky skladby a také trochu té pravé tvorivosti hudební. Nedostatky tyto musejí se pak ovšem maskovati »poetickou myšlenkou«, která prý z díla mluví. A což absolutní hudba nemá své poesie? Vezměte, prosím, Dvořákovu sextetto, nebo cokoliv jiného: jaká myšlenka básnická tu projevena? Potřebuje tato hudba lakavého titulu či programu? A co v ní přece poesie! ••

Církevní hudba.

O nynějším stavu hudby chrámové v Brně.

(Pokr.) Rozpomeňme se jen na zdvižení lidu letos o sv. 3 Králích toliko proto, že neprovozovala se, jako jiná léta, v jednom zdejší chrámu Páně odpoledne figurální litanie s dodatkem: »Die Ankunft der heil. 3 Könige« von Kubitschek (pro 6 zpěv. hlasů, varhany, smyčcové nástroje, 2 klar., 2 horny, timpany a 4 tromby z nichž 1. má solo a při nichž ještě tato poznámka jest: 1. u. 2. Tr. sollen doppelt besetzt werden u. sehr stark blasen.) Lid byl tak rozezlen, že zklamán v »očekávání těch věcí, jež se dítí mají«, že po požehnání hrnul se na kůr a zde interpelloval ne zrovna parlamentárním způsobem řed. kůru, proč velkolepá skladba ta (grossartige Komposition) nedávána. »Pětadvacet zasloužil byste za to! Propustiti Vás ihned patří! Do novin Vás dáme!« Tak a podobně osopili se bláhoví ti lidé na regenta!

A kdo pokazil a zmlsal lid ten škváry takovými? Lidé bez jemnějšího vkusu a lepšího hud. vzdělání za řed. kůru ustanovení. Lidé takoví zasejí tolik kookole, že ho jejich nástupcové tak brzo nevyplení. Přidruží-li pak se k tomu ještě okolnost, že místa někde po mnohá léta obsazují se provisorně, tu se nedivme, když relorma nenabývá tam půdy. Nenít zde nikdy upřímného pachtýře, nýbrž vždy jen chvilkového nájemníka.

Uvedli jsme v této řadě článkův okolnosti, jež po našem náhledu a soudu jsou anebo býti mohou příčinou zdržovaného dosud namnoze proudu reformy i chceme tím dovésti, že vždy »jen té trochu dobré vůle« řed. kůru nestačí, by prorazil svými ideami. Jsem přesvědčen, že dobré vůle a ochoty u nás není nedostatek a že upřímně si přejeme vykliditi a vyčistiti Augiášův chlév tam, kde ho stává a zavěsti důstojný zpěv a hudbu. Žádáme však, bychom v snaze té byli též na kompetentních místech náležitě podporováni a chráněni. I přáli bychom si zvláště:

1. Zavedtež se jednotné zpěvníky.
2. Zaridte se Cyrillské jednoty.
3. Archivy hud. budtež prozkoumány: co špatného odstraň se, co dobrého ponechej a postupně doplňuj se.
4. Počet zpěváků pro v o k á l n í skladby

ustanoven buď pro každý hlas nejméně čtvřnásobný — pro skladby instr. počet zpěváků při každém hlase trojnásobný, při houslích I. i II. taktěž trojnásobný a při ostatních nástrojích dvojnásobný.

5. Místa řed. kůru a varhaníkův obsazujetež se silami, jež vykážati se mohou s dobrým prospěchem odbytou varh. školou, to po osvědčené půlletní činnosti definitivně.

6. Služné na kůru účinkujících budtež vzhledem ků práci i umění přiměřeně upraveno.

8. Kde by nedostačoval k tomu fond kostelní, nechť zaridí se při Cyrillské Jednotě též odbor pro pěstování hudby umělé. Příspěvky členů platících obráceny budtež na honorování stálých sil. =

Divadelní zprávy.

Poklad opera od J. Pauknera. O librettě na jiném místě — Hudba jest celkem svěží, melodie plyná, i když ne původní. Orchestrování místy nepocítěné. Hudební případnost dramatickou většinou postrádáme; tak přímo trapně na nás působí kvartetto v I. jednání vyznívající hroznou dobu bez orchestru a bez — příčiny. Mnohé úvody mají se zkrátiti (úvod k II. jednání) i zcela vynechati (v I. jednání po prvním sboru.) Ouvertura nikoho nerozehřeje: krátký, významný úvod působívá z pravidla lépe. Co se provedení týká, litujeme, že nebylo nikomu z pěveckých sil rozuměno. (Poprvé. Dne 2. března.)

Troubadour opera od J. Verdiho. Celkové provedení bylo lepší prvého a to hlavně v číslech sborových. Hra pí. Budilové byla velmi dobrá: ustavičné chvění hlasu nemožno však sněsti. Vždyť mnohé mel. fráze zcela zanikají; ku př. na počátku II. jednání jsem zachytl následující místo

Prvých pět tónů zmizelo úplně. P. Kroupa v arii »Oči její jasná záře« byl přesladký. Měkkost vynikne prospěšně vedle plnosti a mohutnosti: sama o sobě působí jako slabost. Slova »Všecka touha, vše mé snění« vyžadují rozhodně zvučnějších tónův. (Dne 6. března.)

* * *

Náš povšechný úsudek o české operě jest následující.

1. Od českých skladatelů dávano: »Prodaná nevěsta« a »Hubička« od Smetany; »V studni« od Blodka; »Starý ženich« od K. Bendla a »Poklad« od Pauknera; tudíž 5 oper.

2. Od cizích skladatelů dávano: »Faust« od Gounoda; »Čarostřelec« od Webra; »La Traviata« a »Troubadour« od Verdiho; »Marta« od Flotova;

„Postilion z Lanjumeau“ od A. Adama, tudíž 6 oper. Celkem dávano 11 oper vedle několika operett.

V případě, že by tyto opery buď zcela neb částčně byly se znova studovány, jak v orchestru tak ve sboru a solích: byla by vykonána slušná práce. Výsledek umělecký byl, poměrně k zaměstnaným silám, mnohdy i čestným. Nás však nemůže do budoucna nijak uspokojiti.

I jest nutno k zabezpečení důstojnějšího výsledku, jak ve volbě i provedení zpěvoher, aby smlouva zcela určitá, vzhledem k solovým, sborovým i orchestrovým silám, byla včasně t. j. již nyní na konci této sezony opět s p. řed. Pištěkem uzavřena.

O jiných prospěšných opatřeních pro budoucí sezónu, naskytne se nám snad příležitost na jiném místě mluvíti. △

Posestrima, původní veselohra v 1 jednání od A. H. Sokola. (V pondělí 2. března 1885.) Sužet je rodná vojna, pod níž trpí jedináček rozvraděných manželů. Toho zželi se starému papírkovi a proto veselým nápadem smiřuje vzdorující manžele. Ze skutečného života vzatou tuto látku zpracoval auktor velmi dramaticky; situace jsou rozmarny, dialog plynň, opeřený zdravými vtipy a svěžím humorem. Žel jen, že při prvním představení souhra nějak vázla, zvláště dědeček někde silně trpěl nejenom bolení hlavy, ale i velkou zapomětivostí. Ema, sl. Povolná, byla ve svém žilve; paní Marečková (pí. Lierová) podala nám důkaz v skutku překvapující ohebnosti jazykové. Velice podařena byla dvojice obchodních agentů, pp. Budil a Stříbrný. Litujeme velice, že jsme nemohli býti přítomni repisi této účinné veselohry. P. H.

Poklad. Ponechávajíc posudek o hudební stránce této premiéry svému ct. p. kolegovi, nemůžeme přece aspoň několika slovy nezmnít se o librettě. Čtouce na ceduli, že je od „professora“ myslili jsme právem, že vyhoví požadavkům, jakž nyní se kladou na libretto. Neboť té zásluhy vagnerismu neupřel nikdo, že aspoň toho docílilo, aby slova k hudbě více přiléhala, aby byla skutečným podkladem hudebním, aby vůbec nezela mezi oběma hluboká propast. Ale chyba lávky! Nebožtík Chmelenský podal nám daleko podařenější libretta vystihnuv již tehdy, kdy nebylo žádných výtečných ethnografických pomůcek, jemnou něžnou povahu lidu našeho. Ale p. professor podal nám karikaturu toho bodrého lidu! Zajisté asi nebyl nikdy na vsi! Pane professore, i venkovská dívka nepostrádá jemné ženskosti, ba naopak pod neúhlednou skořápkou tím zdravější jádro. Tak nevyznává zajisté žádná láska miláčku svému. Což nemohl jste volně použití nevyrovnaných, lahodných motivů národních, jako to s prospěchem učinil hudební skladatel. Ne, diplom professorský nebo doktorský nepasuje ještě na básníka! Přejeme nadanému Paukenovi, by byl podruhé ve volbě librettisty šťastnějším. P. H.

Světa pán v županu a Z doby Cotillonův, původní veselohry od Em. Bozděcha (3. a 12. března 1885). Charakteristické zvláštnosti Bozděchovy tvorby, skvělé stránky jeho slohu vytkli jsme již, ovšem pokud nám velice obmezené místo dovolovalo, při jeho Zkoušce státníkově. Tvrdili jsme, že je rozhodně nejlepším naším dramatikem, což uznáno nejen doma, nýbrž i v cizině; elegantní jeho plody převedeny na jazyky cizí, najmě německý a francouzský; Z doby Cotillonův dávano s velikým úspěchem na něm. divadlech v Praze a Drážďanech. Světa pán v županu a Z doby Cotillonův jsou rodnými sestrami Zkoušky, prozrazující touž techniku, oplývající zrovna tak krásným, svěžím, vtipným dialogem; ale liší se hlavně

od ní lehčím tónem veseloherním. Ve Zkoušce milostné pletichy a zákulisní intriky jen zdánlivě přivodily katastrofu, jež i v kuse samém mnohem hlouběji motivována, lehké vlnky vtipu a humoru jenom slabě dorážely na půdu dávno již připravené státní akce, v našich však obou veseloherách vlnky ty skotačivě šplounajíce podryly půdu pod nohama ředitelů státních lodí. Zkrátka: rozvoj dějin se v nich nejví. Jsou velmi podařenými dítkami veseloher francouzských, jež všecky můžeme shrnouti pod názvem „Malé příčiny“ — velké účiny“. Není to snad výtkou Bozděchovi, ba naopak, pokud známe literaturu dramatickou, můžeme pronésti hrdý soud, že se žádnému z přečetných dramatiků německých nepoštětilo tak dokonale nápodobiti mistry, aby dílo utvořené na základě jejich vzorů bylo samo nevyrovnaným dílem mistrovským. Každý zvolá mile překvapen, toť Scribe sám! Táž jemná technika, táž hladký dialog, díkce vybroušena, úsečná, jemně poitovaná, přirozená; jen jen srší případné narážky, vtipné žerty. Ano toť je pravý humor, humor jenž světodějně veliké události dovede zkarikovati ve všednost jsa svědectvím pravdy, že od vznešena k směšnému je vskutku jen jediný krok. Takový humor nás rozehrže, zmocní se nás přemilý cit a my dumáme o pomíjelnosti všeho pozemského nejen v divadle, nýbrž i dlouho ještě ve snách. — Při tom spojují příjemné s užitečným otvírajíce nám vábnou perspektivu ve mravy a obyčeje tehdejších věkův. Obě veselohry jsou skutečnými podařenými kulturními studii. Pilný spisovatel vyvolil ze specialniel. dějin, historie dvorů, zvláště z přečetných francouzských memoirův nejenom perly vybroušené mluvy, nýbrž i hranaté křemínky; řeč je barvitá, úplně v duchu časovém. Naše veselohry jsou skutečnými bliženci. Mohli bychom podobnost stopovati do nejmenších podrobností. Vtip jest v obou kusech táž. Vznešené dámy (Elisa, Pavlina — de Logny, d'Estreés) zamilují se do švarného mladého nemajetného důstojníka (Flahault — de Caraman). Ten však volí dámu svého srdce z daleko nižší sféry (Markétka — Anežka) způsobiv záletným paním nemilé překvapení. Starší pán (manžel Napoleon — milovník Choiseul) pro domácí mír a klid přes jejich odpor zasnubuje šťastné milence, a podle „promoveatur, ut amoveatur“ posylá je do ciziny. Těžišť kusů těch spočívá v účinných situacích, skvělý výpadek pojišťuje jim zvláště plynň konversace; proto neřeší se v nich žádné psychologické processy. Jednající osoby vystupují na jevišti již hotovy. Na hercích pak jest, aby z jenných, do všech zářezů propracovaných figurek neudělali snad hrubé panáky. — Co do představení, bylo velice rozdílné. Představení Světa bylo vskutku sváteční, až na velmi nešťastného Baptistu šlo všecko jako na drátkách. Napoleon je skvělou partií páně Lierovou a táž dokázal, co dovede. Velice chváliti je uměleckou umírněnost, s jakouž představoval Napoleona, siče v sukňích, ale přece jen velikého Napoleona. Že volil znamenitou a docela historickou masku, rozumí se u p. Liera již samo sebou. Ne méně šťastný den měl p. Budil. Jeho Flahault byl každým coulem elegantní, ale statečný a své duševní převahy si vědomý švarný důstojník. Zajisté ne pouze na jevišti srdce pro něho zplanula. P. Stockému Ludvík Bonaparte — suchý tón tentokrátě dosti slušel. Páni švakrové, Bacciochi a Borghesse, nedostatek duševní měli aspoň hraditi nádhernějším, věvodským oblekem. Dámy závodili tentokrátě v nádherných toiletách. Že sester Napoleonových krásná Pavlina svoje historické právo zachovala si i na jevišti. Neviděli jsme dosud nikdy sl. Slánskou hráti s takým citem; podala nám jemně produševnělý

výkon; jenom na některých místech ještě více lehké laškovitosti, bylať Paylina dáma velice rozmariná! Elisa byla sice rozkošná, ale příliš málo „Minervou“ co chvíle vystrkovala skotačivé růžky. Beauharnaissovy Napoleonovny také nezadaly. (p. Lierová, sl. Povolná.) Hortensie nervosní matince velmi statečně pomáhala a světa pánu řádně zatopila, věru zasloužila za to koruny hollandské. Hladká souhra animovala obecenstvo a strhla je k bonřivému potlesku, jenž málo kdy byl tak zaslouženým jako tentokrát. — Bohužel nelze nám rovnou měrou pochváliti představení z doby Cotillonův. Souhra vázla, přes námahu nápoředovu časté podřeknutí se a výtečná veselohra — nikoho nerozehřála. V zadu sice několikrát ochotná klaka pokusila se strhnouti obecenstvo k potlesku, ale marně. Že přední síly, manželé Lierovi, p. Budil úlohy své dobře sehráli nepotřebujeme zvláště připomínati. Sl. Slánská opět si vedla zdatně, podobně úlohy patrně svědčí jejímu více vážnému temperamentu. Ale přece něco musíme pochváliti, novou dekoraci. Gratulujeme, hodí se velmi dobře do Versaillu! — Návštěva mohla býti po oboukráte silnější. I při představení Světa pána, ve prospěch družstva Národního divadla, nebylo divadlo přeplněné, jak toho neúnavná snaha družstva i výtečný kus pváem zasluhovaly. P. H.

Litujeme, že jsme nemohli v neděli pro hosti vídeňské obcovati Sardouově Odettě.

V „Hud. Listech“ posouzeno 43 kusů; z nich domácích 18, cizích 25. Vážných dramát bylo 11, veseloher 24, obrazův a p. 8. Končice svou povinnost referentskou doufáme, že jsme svému úkolu svědomitě a poctivě dostáli. Ovšem nás samy posudky neuspokojují, ale příčina toho je mimo nás, v nedostatku místa. Často musili jsme věčné úvahy předělávati, některé referáty docela vypustiti, a pravidlem bylo se nám řídit i jen místem na nás zbývajícím, psávali jsme podle rádků! Myslíme však, že přes ty obtíže se uzná, že jsme pěstovali kritiku vážnou, jež by byla prospěšna našim snaživým herečům i umění milovnému obecenstvu. Vážíce si každé snahy, zajisté jsme každou zásluhu pochválili. Jestli však někdy pronesli jsme slovo ostřejší, stalo se jen z lásky k našemu stánku Mus, jež jest nám hlídati jako oko v hlavě!

Fr. Prav. Hnilička.

Rozmanitosti.

P. T. členům filharmonického spolku „Besedy Brněnské“.

Přátelé! vytyká se nám, že lid český v Brně jest vlastně jen třídou dělnickou, třídou služebnou, nesoucí se toliko k ukončení tělesných potřeb, postrádající vsí snahy ideální. Nuž, přátelé, dokažme, že je to mrzká lež, že je nás v Brně intelligentních Čechů na tisíce. Sestupme se v pevný šik v našich vlasteneckých spolcích.

Neposledním pak, skoro nejstarším vlasteneckým spolkem, jest naše »Beseda«. Že spolek náš směle může se měřiti s německými zdejšími spolky dokázal často, a přiznala to i kritika listů nám nepřátelských.

Ale v čem se jim nemůžeme vyrovnati jest návštěva zkoušek, počet členův. A této vadě musí se již jednou důkladně odpomoci. Vždyť mezi naši inteligenci, najmě mladší, jest zajisté dosti vzdělaných hudebníků, dosti nadšených pěvců. Kdyby každý z nich plnil svou pěveckou, svou vlasteneckou povinnost, rozkvetla by »Beseda« a zastínila by německé spolky nejen svými výkony, nýbrž i počtem svých členů, jenž by vynutil na našich nepřátelech úctu. Jsme přesvědčeni, že toto naše přátelské pozvání nebude hlasem volajícího na poušti! Vždyť obět dvouhodinová v témdni jest nepatrná, prohlédáme-li k velikému účelu. Nemilá-li nám snad některá osobnost, uvažme, že prokazujeme službu toliko svému národu nevděčící se žádné osobě, jež jen náhodou je tentokrát u vesla spolkového.

Doufáme pevně, že po tomto našem provolání rozproudí se nový, svěží život v našem spolku, a že obecenstvo bude překvapeno mohutným sborem, daleko přes 100 členův, a ne jako posledně všeho vsudy sborem 50 členů, dám i pánův. Je to pro účinkující i pro diváka velmi trapno, když je podium téměř prázdné!

Prosíme tudíž přesnažně každého vzdělance, každého upřímného vlastence, by nás nejen sám ráčil podporovati, nýbrž i nové příznivce nám hleděl získati. Potom nebudeme míti více strach před veřejným vystoupením jako bylo při návštěvách našich bratří českých, z Kolína a z Prahy. Čeká nás i při divadelních vlcích úkol zpěvem pozdraviti naše hosti. Letos budeme též slaviti památku dvacetipětiletého trvání našeho spolku, spolu budeme chvalořechiti Hospodinu na posvátném Velehradě. Tot úkoly veliké, jež musí býti důstojně provedeny. K těm úkolům nikdo zajisté neodepře nám své vzácné pomoci.

Zkoušky k budoucímu velkému koncertu, který bude na neděli květnou ustanoveny jsou na útery a čtvrtky, pro dámský sbor od 6—7 hod., pro mužský sbor od 7—8 hod. večer.

Dostaví-li se P. T. členstvo vždy přesně před ustanovenou hodinou, bude zkouška též vždy v určitou dobu skončena. Bude to k velikému prospěchu členstva i »Besedy«!

V Brně, 11. dne m. března 1885.

JUDr. Frt. Hodáč,
starosta.

Leoš Janáček, Jan Havlíček,
ředitel hudby spolkové. náměstek sbormistrův.

PhC. Fr. Prav. Hnilička,
t. č. jednatel.

II. koncert ve prospěch varh. školy v Brně. Nebyla by veřejnosti mnohdy prospěšná i autokritika? Sl. Wallova má velkou a obzvláště v stupnicových útvarech na nejvýše vyvinutou zručnost. Oktávy v Schulhoffově Caprice se jí nedařily. Hra jest cituplná až na některý hrubozrný »vídeňský« úhoz. Lisztova Polonaisa se nejlépe vydala. Slečna nám slíbila studovati Dvořákův klavírní koncert. P. Sobotka přišel teprve po Cadenci v Mendelssohnově koncertu houslovém do oživeného tónu. Ohnivě podal Mazurku Hartlova. Adagio Mendelssohnovo bylo nejlepším výkonem. Vytýkáme přílišný chvat ve hře. P. Kroupa podal výtečné Bendlova »Pěvcovu prosbu«. Arie knížete z Dvořákova »Šelmy sedláka« neúčinkovala podle zásluhy v malé, dusivé dvoraně. Improvizace p. Musila se obecenstvu velmi líbila. Bachův koncert pro dvoje varhany zklamal nás úplně. Celkový dojem, jelikož nemohlo se hrát principálem, nebyl splynulý, jednotný a mohutný. Souhra vážla mnohdy. Hándlův sbor »Ecce quomodo moritur« nebyl u sopránů a tenorů v intonaci přesný. Nasazování po pomlčkách nebylo stejné a u všech včasné. Vyznívání dlouhých akordů bylo za to rozkošné. Pisatel světuje p. Janáčkově, že při svojí improvizaci tak, bohužel, jen hrál »jak mu to pod prsty přišlo«. Omluvit se to však nedá. Celkový dojem koncertu nemohl nás nijak uspokojiti.

Leoš Janáček.

Veliký koncert filharmonického spolku »Besedy brněnské« jest na květnou neděli, o 5. hodině odpolední, ve velké dvoraně besedního domu.

Porádek:

1. Liszt, »Mazepka«, symfonická báseň pro veliký orchestr.
2. Dvořák »Nocturno« pro smyčcové nástroje.
3. Dvořák, »Milenka travička«, mužský sbor.
4. Píseň, již zapěje sl. Součková; primadona Národního divadla.
5. Knittl, »Česká svatba«, ženský sbor.
6. Sl. Součková.
7. Slavík, »O vlasti«, mužský sbor.

II. koncertní večer zpěvického spolku »Hlahol« v Praze, obsahuje následující čísla.

1. Kytice z nár. slov. písní od Al. Buchty.
2. »Tatranské melodie« od J. Drahoráda.
3. Dvořákovy dvojzpěvy.
4. »Po bitvě na Bílé hoře«, chorální výjev od Bendla.
5. Dvořákův smíšený sbor »Večerní les

rozvázal zvonky«. 6. »Toskánské písně« od Weinwurma. 7. Srbské nár. zpěvy od Tovačovského. Řídí p. K. Knittl.

Redakci zaslané knihy a časopisy:

Obzor čís. 4. a 5. Vydavatel a redaktor Vl. Štátný v Brně.

Lyra odpovědný redaktor J. Feifar v Hořicích.

Jeviště čís. 5. Redaktor J. V. Frič v Praze.

Valašské nár. písně a říkadla vydal Ed Peck ve Vyzovicích.

Listárna administrační.

Předplatné poslali dále: Pivodova hudební škola v Praze (9 exempl.); p. V. Veselý, majitel domu v Brně; sl. H. Tichá, učitelka v Brně; p. Ed. Slovák, učitel v Letovicích; p. Al. Magda, nadučitel v Doubravicích; p. Th. Lazar a Fr. Ruprecht, c. k. profesori v Brně; pí. Honlová a sl. Vávrova v Brně; veledůst. P. Fr. Maršovský, děkan v Brně, p. Josef Kolář, učitel v ústavě hluchoněm. v Brně; sl. Anna Obadálková ve Sloupech; p. M. Janíček, učitel v Šitbořicích; p. Rud. Zapletal, nadučitel v Břeclavě; p. Rud. Fryčaj, chovanec semináře v Kroměříži; p. Fr. Budík, měst. lékař v Bučovicích; p. Em. Binko, říd. učitel v Brtnici.

Žádáme uctivě ostatních P. T. pp. odběratelův, aby si neobtěžovali poslati nám brzo předplatné. Přes to, že všechny práce redakční i administrační obstarávají zdarma členové výboru, máme ze svého podniku velikou škodu. Prosíme tudíž pp. abonentův, aby nám pomohli aspoň deficit zmenšiti. — Kdož neobdržel některé předešlé číslo, račiž je reklamovati.

Obsah.

Stati z theorie hudby.

Návrh jednotné notace nepravidelných časoměrných tvarův č. 1.

Pojem taktu č. 2.

Rozvod a rušení harmonických dojmův č. 3, 4, 5, 6, 7, 9.

O intervalech č. 10.

O skrytých oktávách a kvintách č. 11.

Roztržené harmonie č. 12.

Základní tón a základní souzvuky č. 13.

Tristan a Isolda od R. Wagnera č. 5, 6, 8.

Jak posuzují němečtí spisovatelé R. Wagnera. Podává K. Kobinger č. 7.

Obsah a forma díla hudebního č. 10, 13.

Zpěv na středních školách č. 1, 8.

Zpěv na školách národních a měšťanských č. 10, 11, 13.

Církevní hudba:

O nynějším stavu hudby chrámové v Brně č. 6, 8, 9, 13.

Proč se vyhýbají skladatelé ve směru opravném bez mála všem vymoženostem moderní harmonie č. 2.

Něco z historie varhan č. 3.

Divadelní zprávy ve všech číslech.

Rozmanitosti:

Kolik jest samohlásek č. 2.

Stvoření Haydenova. Jak zpívá »čtenář«, č. 5.

Znějící souhlásky č. 10.

Porádky koncertův, posudky a p.